

Vilniaus universitetas
KOMUNIKACIJOS FAKULTETAS
ŽURNALISTIKOS INSTITUTAS

Žurnalistikos magistrantūros studijų programa

VILIJA NAVICKAITĖ
II kurso studentė

**Rusijos ir Gruzijos informacinio karo atspindys Lietuvos ir Italijos
žiniasklaidoje**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: dr. M. Martišius

Vilnius, 2009 m.

MAGISTRO DARBO LYDRAŠČIO FORMA

Pildo magistro baigiamojo darbo autorius

Vilija Navickaitė

(magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė.)

Rusijos ir Gruzijos informacinio karo atspindys Lietuvos ir Italijos žiniasklaidoje.

(magistro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba)

Russia - Georgia information warfare reflection in lithuanian and italian mass media.

(magistro baigiamojo darbo pavadinimas anglų kalba)

Patvirtinu, kad magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas baigiamasis magistro darbas ar jo dalis nebuvo panaudoti kitose aukštosiose mokyklose.

(magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)

Sutinku, kad magistro baigiamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 metus Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto studijų procese.

(magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)

Pildo magistro baigiamojo darbo vadovas

Magistro baigiamąjį darbą ginti _____

(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

(data) (magistro baigiamojo darbo vadovo parašas)

Pildo instituto / katedros, kuriojančios studijų programą, reikalų tvarkytoja

Magistro baigiamasis darbas įregistruotas

(instituto / katedros, kuriojančios studijų programą, pavadinimas)

(data) (instituto / katedros reikal tvarkytojos parašas)

Pildo instituto / katedros, kuriojančios studijų programą, vadovas

Recenzentu skiriu _____

(recenzento vardas, pavardė)

(data) (instituto / katedros vadovo parašas)

Pildo recenzentas

Darbą recenzuoti gavau. _____

(data) (recenzento parašas)

REFERATO LAPAS

Navickaitė, Vilija

NA *Rusijos ir Gruzijos informacinio karo atspindys Lietuvos ir Italijos žiniasklaidoje: magistro darbas*; mokslinis vadovas dr. M. Martišius; Vilniaus universitetas.

Navickaitė, Vilija
(studento pavardė, vardas)

Martišius, Mantas
(vadovo pavardė, vardas)

Komunikacijos fakultetas. Žurnalistikos institutas. – Vilnius, 2009. – 102, [4] lap.:
lent. – Mašinr. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 70–83 (131 pavad.).

UDK indeksas

Raktiniai žodžiai: *informacinė revoliucija, informacinis karas, komunikacinis saugumas, žiniasklaida, konfliktas, psichologinės operacijos.*

Magistro *darbo objektas* – informacinio karo apraiškos Lietuvos ir Italijos žiniasklaidoje. *Darbo tikslas* – ištyrus Italijos ir Lietuvos žiniasklaidos priemonėse pasirinktu laikotarpiu pateiktą informaciją apie Rusijos Gruzijos konfliktą, įvertinti ar abiejų šalių žiniasklaidoje galima aptikti informacinio karo apraiškų. Pagrindinė *problema* - ištyrus kaip Rusijos ir Gruzijos karinis konfliktas buvo perteikiamas ne tik Lietuvos, bet ir Italijos žiniasklaidoje, įvertinti, kokią poziciją ir kodėl, Rusijos ar Gruzijos, palaikė šių dviejų šalių dienraščiai, visuomenę informuodami apie konflikto eigą. Darbo *hipotezė* - Rusijos ir Gruzijos konflikto metu Lietuvos žiniasklaida labiau palaikė Gruzijos poziciją, o tuo tarpu Italijos - Rusijos poziciją.

Darbo tikslui pasiekti ir hipotezei verifikuoti bus naudojamos komunikacinio saugumo ir informacinio karo teorinės prieigos. Remiantis kiekybine ir kokybine empirine analize nagrinėjamos www.lrytas.lt ir www.repubblica.it publikacijos pasirinktu laikotarpiu.

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

EK – Europos Komisija;

EP – Europos Parlamentas;

ES (angl. EU - European Union) – Europos Sąjunga;

ESBO – Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Organizacija;

ESBO (angl. OSCE – The Organization for Security and Co-operation in Europe) – Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Organizacija;

GIE – globali informacinė erdvė;

IE – informacinė erdvė;

IO – informacinės operacijos;

JAV – Jungtinės Amerikos Valstijos;

JTO/JT (angl. UN – United Nations) – Jungtinių Tautų Organizacija;

NASA (angl. National Aeronautics and Space Administration) - Nacionalinė aeronautikos ir kosmoso administracija.

NAŠY (iš rus. k. mūsiškiai/saviškiai) – Rusijos jaunimo organizacija, Kremliaus vyriausiojo ideologo Vladislavo Surkovo idėjos vaisius, aktyviai remianti Kremliaus vykdomą politiką, deklaruojanti paramą buvusiam Rusijos Federacijos prezidentui Vladimirui Putinui;

NATO (North Atlantic Treaty Organization) – Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacija;

PENTAGONAS – JAV gynybos departamento karinės vadovybės štabas.

PSYOPS – psichologinės operacijos;

TSPMI – Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas;

URM (Užsienio reikalų ministerija) – santrumpa naudojama universaliai, t.y. ne tik Lietuvos, bet ir kitų valstybių institucijoms įvardinti;

VRM – vidaus reikalų ministerija;

VU – Vilniaus universitetas;

ŽI – Žurnalistikos institutas;

TURINYS

ĮVADAS

1. INFORMACINĖS REVOLIUCIJOS REIŠMĖ TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ TEORIJAI IR VALSTYBIŲ SAUGUMUI.....	13
1.1 Informacinės revoliucijos įtaka valstybių saugumui.....	13
1.2 Tarptautinių santykių teorijos ir saugumas informacinės revoliucijos laikmečiu.....	14
1.3 Komunikacinis saugumas.....	18
1.3.1 Komunikacinio saugumo samprata, objektai ir reikšmė.....	18
1.3.2 „Minkštasis“ komunikacinis saugumas.....	22
1.3.3 Užsienio komunikacinių grėsmių šaltiniai.....	25
2. INFORMACINIO KARO KONCEPCIJOS SAMPRATA: INFORMACINIS KARAS – NAUJAS GINKLAS VALSTYBIŲ KONFRONTACIJOSE.....	27
2.1 Informacinio karo apibrėžimas.....	27
2.2 Informacinio karo formos.....	31
2.3 Psichologinis informacinis karas.....	34
3. ŽINIASKLAIDOS VAIDMUO INFORMACINIO KARO KONTEKSTE: KARO NUŠVIETIMAS.....	39
4. RUSIJOS IR GRUZIJOS INFORMACINIO KARO ATSPINDYS: WWW.LRYTAS.LT VS. WWW.REPUBBLICA.IT	42
4.1 Tyrimo tikslai ir parametrai.....	42
4.2 Tyrimo rezultatai: Repubblica.it ir Lrytas.lt publikacijos Rusijos Gruzijos konflikto tema	
4.2.1 Tyrimų rezultatai nuo 2008 m. liepos mėn. 3 d. iki ginkluoto konflikto pradžios.....	47
4.2.2 Penkių dienų konflikto atspindys Repubblica.it ir Lrytas.lt.....	53
4.2.3 Savaitė po konflikto: informacinio karo atspindžio paieškos.....	59

IŠVADOS

Summary: Russia - Georgia information warfare reflection in lithuanian and italian mass media.....	
Literatūros sąrašas.....	70
Priedai	
1 priedas. Lrytas.lt publikacijų tyrimas nuo 2008 m. liepos 3 d. iki 2008 m. rugpjūčio 7 d.....	84
2 priedas. Italijos žiniasklaidos priemonės republica.it tyrimas 2008 08 13 – 2008 08 19.....	93
3 priedas. Lietuvos žiniasklaidos priemonės rytas.lt tyrimas 2008 08 13 – 2008 08 19.....	96

IVADAS

XXI a. dinamizmo, naujovių ir spartaus progreso tūkstantmetis, kuriame valstybių sienos vis labiau tampa ne kliūtimi, o tramplinu valstybių politikai ir informacijai skleisti. Tam tikros informacijos eksportas vis dažniau sutinkamas reiškiny, kalbant apie valstybių tarpusavio santykius, įvaizdžio formavimo procesus ar įtakos įtvirtinimo atvejus.

Informacijos amžius kiekvienai, net ir pačiai uždariausiai valstybei, iškėlė naujus iššūkius ir suteikė naujų įrankių. Viena vertus, valstybės vis labiau tampa bejėgės prieš sunkiai kontroliuojamą informacijos gausą, nepatikrintu turiniu ir neaiškiu autoriumi, kuriuo gali būti ne tik prieš vyriausybę ar konkrečią jos vykdomą politiką nusiteikusi aktyvistų grupelė, bet ir kita valstybė, siekianti įtvirtinti savo galią, diskredituoti legalią valdžią ir gal netgi įvykdyti perversmą, stipriai paveiksiantį regiono galios pusiausvyrą, atakuojančiosios naudai. Kita vertus, informacijai ignoruojant sienas ir apeinant valstybinį cenzūros aparatą, demokratizuojama viešoji erdvė, nors dažnai vis dėl to galima sakyti anarchizuojama, sukeliant informacijos chaosą, suteikiant teisę išgirsti skirtingas nuomones ir komentarus apie vieną ir tą patį reiškinį, jį interpretuojant skleidėjui palankia linkme, tokiu būdu sukeliant keblumų verifikuoti pateiktos informacijos autentiškumą. Interpretacijų laisvė informaciniame amžiuje kartu atveria galimybes ir manipuliacijai faktais bei visuomenės nuomone. Išaugus informacinių technologijų populiarumui, suaktyvėjus jų vystymuisi bei padidėjus informacijos prieinamumui, valstybės prarado informacijos monopolį, leidusį piliečiams ir visam pasauliui skleisti informaciją, paremtą nacionaline retorika.

Naujame tūkstantmetyje informacinis karas tampa vis galingesniu ginklu valstybėms siekti įgyvendinti nacionalinius interesus. Daugelis mokslininkų pripažįsta, kad informacinis karas yra galingesnis, pigiau kainuojantis ir ne taip pastebima priemonė valstybių konfrontacijos procesuose. Globalizacija praplėtė ne tik pavienio pasaulio gyventojo akiratį, bet ir valstybių, integruodama jas į bendrą ekonomiką, politiką ar kitas sritis, jungiančias pasaulinės arenos veikėjus. Vis dėl to globalus bendrumas pareikalavo ir tam tikrų pareigų, apribojo daugelio valstybių veiksmus tarptautinėje arenoje. Valstybės, siekdamos nebūti izoliuotos tarptautinėje politinėje arenoje bei tarptautinės ekonomikos procesuose, jungiasi į pasaulines ar regionines organizacijas, kurios geriausiai atspindi nacionalinius interesus bei siekius. Reikia pabrėžti, kad narystė tokiose organizacijose ne tik suteikia teisių, formuoja valstybių įvaizdį bei padaro jas pasaulinės arenos aktorėmis, bet ir verčia laikytis tam tikrų įsipareigojimų. Daugelis tarptautinių organizacijų, tokių kaip JTO, NATO, ES ar kitos, atvirus kovos veiksmus – karą, laiko kraštutine priemone siekiant spręsti iškilusias problemas. Informacinis karas šiuo atveju tampa analogu tiesioginiams kariniams veiksams, keliantis įtampą ir ne mažesnę grėsmę saugumui. Tokiais atvejais pirminiams

informacijos šaltiniams itin svarbiu faktoriumi tampa didelė informacijos sklaida, kurią užtikrina žiniasklaidos priemonių darbas, formuojantis pasaulio bendruomenės nuomonę apie vykstančius reiškinius ir tokiu būdu legitimizuojantis arba pasmerkiantis vyriausybės veiksmus.

Pagrindinės tarptautinių santykių teorijos ganėtinai eklektiškai ir fragmentuotai analizuoja informacinio karo keliamas grėsmes valstybių saugumui, neradamos bendro sąlyčio taško bei tinkamų teorinių prieigų šiam procesui tirti. (Eriksson; Giacomello, 2006) Informacinio karo studijos neišvengiamai sujungia kelias socialinių mokslų sritis: tarptautinių santykių/politikos bei komunikacijos mokslus.

Lietuvoje informacinio karo reiškinys dažniausiai analizuojamas Rusijos užsienio politikos kontekste, nagrinėjant didžiosios kaimynės vykdomą politiką Baltijos ar Šiaurės Kaukazo valstybių atžvilgiu. Dažniausiai tai apsiriboja keliais publicistiniais straipsniais konkrečiam atvejui paaiškinti, neatliekant konstruktyvios informacinio karo analizės. Vis dėlto, reikia pabrėžti, kad akademiname lygmenyje informacinio karo tema yra analizuojama ir tiriama, apgintos kelios socialinių ir humanitarinių mokslų disertacijos, parengti moksliniai straipsniai. Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto dėstytojas dr. Nerijus Maliukevičius tiria galimus informacinių atakų reiškinius bei Rusijos informacijos sklaidos metodus Lietuvoje. Minėtas autorius 2008 m. birželio pabaigoje Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute apgynė daktaro disertaciją: „**Rusijos informacijos geopolitikos potencialas ir sklaida Lietuvoje.**“ To pačio instituto dėstytojas doc. dr. Tomas Janeliūnas yra išleidęs monografiją „**Komunikacinis saugumas**“, kurioje gilinasi į naujus iššūkius valstybių saugumui informacijos amžiuje. Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Žurnalistikos instituto dėstytojas dr. Mantas Martišius 2007 m. gegužės mėn. apgynė daktaro disertaciją „**Informacinio karo poveikis Lietuvos masinės komunikacijos priemonėmis (Antrojo Persijos įlankos karo kontekste).**“ Akademiname lygmenyje informacinio karo tema yra diskutuojama, tačiau dažniausiai Lietuvos mokslininkai informacinį karą tiria per Rusijos veiksmų Lietuvos ar kitų Baltijos valstybių atžvilgiu prizmę.

2008 m. vasarą kilus penkių dienų kariniam konfliktui tarp Rusijos ir Gruzijos, viešojoje erdvėje kilo diskusijos dėl konflikto iniciatoriaus. Informacijos gausa sufleravo kelis kilusio konflikto scenarijus: vienos žiniasklaidos priemonės skleidė nuomonę, esą Gruzija pati iniciavo konfliktą, kitos savo ruožtu teigė, kad Rusija išprovokavo konfliktą pirma pradėdama ugnį. Žiniasklaidoje ir viešojoje erdvėje ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje vyko aršūs debatai, bandant verifikuoti visuomenės informavimo priemonių bei oficialių Gruzijos ir Rusijos pareigūnų pateiktą informaciją ir padaryti objektyvias išvadas apie konflikto iniciatorius. Būtent toks informacijos prieštaravimas ir paskatino į tuo metu vyravusią informacijos gausą pažvelgti per informacinio karo prizmę, tiriant galimas propagandines informacinio karo apraiškas.

Minėti faktoriai suformavo akstiną tirti informacinio karo apraiškas ne tik Lietuvos, bet ir Vakarų Europos valstybės, šiuo atveju Italijos, žiniasklaidoje. Italija pasirinkta dėl kelių kriterijų: (1) tai Vakarų Europos valstybė, esanti G8 narė, taigi prisidedanti prie svarbių tarptautinės politikos iššūkių sprendimo (2) vadinamoji „senoji“ Europos Sąjungos narė, (3) Italija - Vakarų Europos valstybė, kuri nėra Rusijos strateginių geopolitinių tikslų akiratyje, (4) ne kartą buvęs ir dabartinis Italijos ministras pirmininkas asmeniškai „bičiuliaujasi“ su buvusiu Rusijos prezidentu ir dabartiniu premjeru Vladimiru Putinu, (5) S. Berlusconi visada deklaruoja paramą Rusijai, nuolat pabrėžia asmeninius draugiškus santykius su Vladimiru Putinu, net yra pareiškęs, jog yra Rusijos „advokatas“ Europos Sąjungoje.

Tyrimo objektas yra informacinio karo apraiškos Lietuvos ir Italijos žiniasklaidoje. Siekiant konstruktyviai ir sistemingai ištirti objektą, buvo pasirinktas *konkretus atvejis* – 2008 m. vasaros penkių dienų karinis konfliktas tarp Rusijos ir Gruzijos. Kadangi pats konfliktas vyko labai trumpai, vos penkias dienas, bet įtampa augo jau seniai, siekiant nuosekliai ištirti konflikto eigą bei ėjimą link jo, svarbu apibrėžti *objekto tyrimo laikotarpį* – nuo 2008 m. liepos mėn. 3 d. iki 2008 m. rugpjūčio mėn. 19 d. Žiniasklaidos tyrimo laikotarpis pasirinktas nuo 2008 m. liepos mėn. 3 d. dėl kelių priežasčių: (1) tiriant informacinio karo apraiškas žiniasklaidos priemonėse siekiama analizuoti, kaip augusi įtampa tarp dviejų valstybių buvo atspindėta užsienio žiniasklaidos priemonėse – Lietuvos ir Italijos populiariausių dienraščių internetinėse svetainėse, (2) 2008 m. liepos mėn. 3 d. – padidėjo ir nuolat tendencingai augo įtampa tarp Gruzijos ir jos separatistinio regiono Pietų Osetijos, ten įvykus keliems sprogamams ir žuvus tiek Pietų Osetijos, tiek Gruzijos pareigūnams – anot Rusijos vienos iš nedaugelio nepriklausomų žurnalistų Julijos Latyninos, būtent ši data gali būti laikytina karo pradžia, privedusia prie vadinamojo penkių dienų Rusijos ir Gruzijos karinio konflikto. (Latynina, 2008 08 23, nuo 14 min.). Visą tyrimo laikotarpio pasirinkimą sąlygoja dar keletas priežasčių: (1) daroma prielaida, kad būtent šiuo laikotarpiu turėjo būti didžiausia koncentracija pranešimų augančios įtampos bei konflikto tema, (2) didžiausia tikimybė, kad galėjo būti vykdomos informacinio karo atakos, siekiant paveikti pasaulinės bendruomenės nuomonę, (3) nesant aiškių įrodymų, kas pradėjo konfliktą susiformavo palanki terpė informaciniam karui per žiniasklaidą skleisti tendencingą informaciją.

2008 m. vasarą įvykęs, dėl nuolatinės įtampos mokslininkų senokai prognozuotas Rusijos ir Gruzijos konfliktas suformulavo *pagrindinę darbo problemą* bei akstiną ištyrus kaip Rusijos ir Gruzijos karinis konfliktas buvo perteikiamas ne tik Lietuvos, bet ir Italijos žiniasklaidoje, įvertinti, kokią poziciją ir kodėl, Rusijos ar Gruzijos, palaikė šių dviejų šalių dienraščiai, visuomenę informuodami apie konflikto eigą.

Lietuva nuo 1991 m., kai Gruzija pripažino Lietuvos nepriklausomybę, o Lietuva savo ruožtu Gruzijos, su šia šalimi palaiko sėkmingus diplomatinis santykius, plėtoja ekonominius,

tarparlamentinius santykius bei palaiko Gruzijos Europinės ir Euro- Atlantinės integracijos siekį. Lietuvos aukšti užsienio reikalų ministrai, vyriausybės bei šalies vadovai ne kartą yra lankęsi Gruzijoje bei deklaravę savo paramą Pietų Kaukazo šaliai. Ne kartą oficialių ES viršūnių susitikimų metu Lietuva buvo Gruzijos ambasadorė ir siekė aktyviai vystyti Gruzijos ir Europos Sąjungos artimosios kaimynystės politiką. Apibendrinant, Lietuva visada palaikė Gruziją bei plėtojo sėkmingus tarpvalstybinius ryšius, ne tik dėl istoriškai susiklosčiusio panašaus likimo, bet ir dėl geopolitinių strateginių tikslų.

Italija, vadovaujama centro dešinės politinei jėgai su premjeru Silvio Berlusconi priešakyje, ne kartą atvirai demonstravo solidarumą bei paramą Rusijai. Asmeninis Italijos premjero bei Rusijos vadovo Vladimiro Putino bičiuliavimasis Italijos visuomenėje nuolat formavo Rusijos, kaip draugo įvaizdį. Nereikėtų pamiršti ir fakto, kad Silvio Berlusconi yra žiniasklaidos magnatas, valdantis daugybę žiniasklaidos priemonių, kurios dar aktyviau prisidėjo prie bendros visuomenės nuomonės, kad Italija ir Rusija yra susaistytos stiprios abipusiškai naudingos draugystės.

Iš minėtų faktų išplaukia *hipotezė*, Rusijos ir Gruzijos konflikto metu Lietuvos žiniasklaida labiau palaikė Gruzijos poziciją, o tuo tarpu Italijos - Rusijos poziciją.

Remiantis darbo problema bei hipoteze yra formuluojamas pagrindinis darbo *tikslas*: ištyrus Italijos ir Lietuvos žiniasklaidos priemonėse pasirinktu laikotarpiu pateiktą informaciją apie Rusijos ir Gruzijos konfliktą, įvertinti ar abiejų šalių žiniasklaidoje galima aptikti informacinio karo apraiškų. Pabrėžtina, kad tyrimo metu nebus stengiamasi daryti politinių konflikto vertinimų, o bandoma į konfliktą pažvelgti iš žiniasklaidos perspektyvų per pasirinktus teorinių prieigų modelius.

Siekiant atlikti kokybišką ir giluminę tiek objekto, tiek problemos analizę buvo iškristalizuoti žiniasklaidos pasirinkimo kriterijai. Apsispręsta tirti spausdintų masinio informavimo priemonių – laikraščių, internetines svetaines, kuriose galima rasti analogišką spausdintojo laikraščio versiją ir visus spausdintame variante buvusius straipsnius. Renkantis žiniasklaidos priemonę - laikraščių internetinės svetainės buvo pasirinktos ne atsitiktinai, o remiantis keliais argumentais. Pirma, spausdintame laikraštyje galima rasti detalių giluminių analizių, bei nuomonių pliuralizmo. Antra, XX a. antroje pusėje atsiradus internetiniams žinių portalams laikraštis tradiciškai vis dar laikomas vienu patikimiausiu informacijos šaltiniu, o laikraščių internetinės svetainės vienos iš populiariausių internetinių informacijos šaltinių. Trečia, laikraščių internetinės svetainės dažniausiai turi tradiciškai laikraščiams būdingą stiprią korespondentų komandą, kuri gali pateikti naujienas ne vien tik remiantis pasaulinėmis žinių agentūromis, bet ją verifikuoti atlikdami atskirus tyrimus. Tiek Lietuvos, tiek Italijos *dienraščių pasirinkimo kriterijai* yra vienodi: (1) nacionalinis, (2) ne specializuotas, t.y. bendrojo pobūdžio, (3) populiariausias kokybiškas arba arčiausiai kokybiško

definicijos priartėjantis dienraštis, (4) turintis didelę auditorijos dalį, (5) turintis savo internetinę svetainę, kurioje galima rasti visą arba bent 90 proc. dienraštyje skelbiamos informacijos.

Tiriant informacinio karo apraiškas Lietuvos žiniasklaidoje, remiantis apibrėžtais kriterijais, buvo pasirinktas Lietuvos ryto dienraščio internetinis puslapis www.lrytas.lt. Lietuvos rytas nėra specializuotas dienraštis, yra nacionalinis, skelbiasi esantis populiariausias ir pagal TNS Gallup tyrimo duomenis 2008 m. žiemą (TNS Gallup, 2008 žiema) bei pavasarį (TNS Gallup, 2008 pavasaris) buvo antras pagal skaitomumą šalies dienraštis po Vakarų žinių. Lietuvos rytas buvo pasirinktas dar ir dėl to, kad jis savo turiniu yra artimesnis kokybiškai spaudai, lyginant su Vakarų žiniomis. Ir nors Lietuvos rytas, pagal vasaros tyrimą, (TNS Gallup, 2008 vasara) buvo nežymiu skirtumu nusileidęs į trečiąją vietą, pagal skaitomumą, visgi rudeni (TNS Gallup, 2008 ruduo) vėl susigrąžino savo pozicijas ir grįžo į antrą pagal skaitomumą vietą. Taigi iš kokybiškų ar artimiausių kokybiškiems dienraščių Lietuvos rytas pagal sociologinius tyrimus turi didžiausią skaitytojų auditoriją. Be to reikia pabrėžti, kad visų 2008 metų skaitomiausias savaitraštis yra Lietuvos ryto šeštadienio priedas TV Antena, kurį perkant kartu įsigyjamas ir šeštadienio Lietuvos ryto dienraštis, kur taip pat yra priedas paprastai su išsamiais ekspertų komentarais bei straipsniais apie pasaulio įvykius Rytai Vakarai.

Analizei renkantis Italijos dienraštį vadovautasi taip pačiais kriterijais, kaip ir renkantis Lietuvos dienraštį. Remiantis Italijos sociologinių tyrimų kompanijos Audipress 2008 m. liepos 31 d. paskelbtais duomenimis (La Repubblica, 2008 08 31) La Repubblica yra antras skaitomiausias Italijos dienraštis, turintis internetinę svetainę www.repubblica.it. Pirmasis, pagal skaitomumą yra La Gazzetta dello sport – 3 milijonai 706 tūkstančiai skaitytojų, tačiau šis yra specifinis, skirtas sporto naujienoms dienraštis. La Repubblica, iš tikrųjų yra pirmasis pagal populiarumą tarp universalių nacionalinių Italijos dienraščių – 3 milijonai 69 tūkstančiai skaitytojų. (Audipress, 2008 primavera)

La Repubblica yra nacionalinis, bendro pobūdžio, laikomas vienu iš kokybiškiausių dienraščių šalyje. Kalbant apie partinę spaudą, kuri Italijoje yra aiškiai identifikuojama, La Repubblica yra priskiriamas centro kairės ideologinei pakraipai, dažnai kritikuojantis dešiniuosius, ypač vieną iš jų lyderių S. Berlusconi, tačiau negailintis aštrių žodžių ir kairiesiems, daug dėmesio skiriantis socialinei politikai, kultūrai bei pasaulio įvykiams, tarptautiniam bendradarbiavimui ir kitoms kairiųjų dažnai kvestionuojamoms temoms. La Repubblica yra dienraštis, kurio pasiskirstymas pagal distribuciją regionuose yra ganėtinai tolygus. (Gruppo Editoriale L'Espresso Spa) Be to, tai dienraštis, kuris greičiausiai diegia inovacijas, reaguoja į technologines naujoves bei daug dėmesio skiria kokybiškai informacijai, ką gali patvirtinti redakcijoje bei užsienyje dirbantis didelis korespondentų skaičius.

Taip pat reikia pridurti, kad, remiantis Gruppo Editoriale L'Espresso Spa (La Repubblica ir www.repubblica.it valdytojais) 2008 m. spalio 2 d. pranešimu spaudai, www.repubblica.it rugsėjo mėn. buvo dažniausiai lankomas informacinis portalas Italijoje, kurio lankomumas per dieną išaugo 48 proc. lyginant su praeitu mėn. (aut. pastaba – www.repubblica.it internetinio puslapio lankomumo didėjimas fiksuojamas kas mėnesį nuo 2007 m. pabaigos, neapleidžiant lankomiausio informacinio puslapio Italijoje pozicijų) vidutiniškai iki vieno milijono šimto tūkstančių lankytojų per dieną. Prisijungimas prie www.repubblica.it iš mobiliųjų telefonų išaugo daugiau kaip 600 procentų. (Gruppo Editoriale L'Espresso Spa, 2008 10 02)

Pagrindiniam darbo tikslui pasiekti yra keliami *uždaviniai*:

- išsiaiškinti informacinės revoliucijos pasekmes valstybių saugumui ir tarptautinių santykių teorijoms;
- aptarti komunikacinio saugumo sampratą informaciniame amžiuje;
- apibrėžti informacinio karo koncepciją;
- išsiaiškinti žiniasklaidos indėlį karinių konfliktų nušvietimą;
- išanalizuoti Lietuvos ir Italijos dienraščių publikacijas pagal pasirinktus kriterijus.
 - Atlikti straipsnių kiekybinę ir kokybinę analizę Lietuvos žiniasklaidos priemonėje;
 - Atlikti straipsnių kiekybinę ir kokybinę analizę Italijos žiniasklaidos priemonėje.
- Nustatyti, kokią poziciją palaikė tiek Lietuvos, tiek Italijos žiniasklaidos priemonės Rusijos Gruzijos konflikto atžvilgiu ir paaiškinti, kas lėmė tokios pozicijos atsiradimą.

Siekiant išanalizuoti objektą, tyrimo problemą bei iškeltus uždavinius darbe bus naudojama *metodologija*: atvejo analizė, lyginamoji analizė, naratyvinė analizė, turinio analizė, aprašomasis ir sintezės metodai. Tiriant Italijos ir Lietuvos žiniasklaidos priemones nustatytu laikotarpiu, bus atliekama straipsnių, susijusių su apibrėžtais tyrimo parametrais, kokybinė ir kiekybinė analizė.

Tyrimo pagrindo metodologinė prieiga bus paremta komunikacinio saugumo bei informacinio karo studijų krypties psichologinio informacinio karo teoriniu pagrindu, kuris bus sintetinamas su atvejo analizės bei kitais socialinių mokslų metodais.

Tirdama galimą Rusijos ir Gruzijos informacinį karą Lietuvos ir Italijos žiniasklaidoje remsiuosi akademiniiais analitiniais straipsniais, sociologinių tyrimų agentūrų statistine informacija, žiniasklaidos pranešimais. Darbe bus remiamasi Lietuvos autorių Tomo Janeliūno, Nerijaus Maliukevičiaus, Manto Martišiaus darbais, taip užsienio autorių Martin C. Libicki, Howard Tumber, Frank Webster, Eoin Devereux, Sarah Oates, Philip M. Taylor bei kitų informacinio karo ir žiniasklaidos vaidmens kare teoretikų darbais.

Pirmoje darbo dalyje trumpai apibrėšiu informacinės revoliucijos įtaką valstybių saugumui bei tarptautinių santykių teorijoms, kurios daug dėmesio skiria informacinio karo bei komunikacinio saugumo analizei ir šių koncepcijų sąsajai su žiniasklaida.

Antroje darbo dalyje pristatysiu informacinio karo koncepciją bei apibrėšiu psichologinio informacinio karo sampratą ir žiniasklaidos svarbą informaciniame kare.

Trečiojoje darbo dalyje bus pristatomos žiniasklaidos funkcijos ir svarba informuojant visuomenę apie karinius konfliktus.

Ketvirtoji darbo dalis yra skirta empirinio Lietuvos ir Italijos žiniasklaidos tyrimui pagal pasirinktus kriterijus. Siekdama verifikuoti išsikeltą hipotezę bei atsakyti į pagrindinį darbo klausimą, kokią poziciją ir kodėl, Rusijos ar Gruzijos, palaikė šių dviejų šalių dienraščiai, visuomenę informuodami apie konflikto eigą. Empirinis tyrimas bus atliekamas remiantis kiekybine ir kokybine analize, padėsiančia ištirti informacijos srautų intensyvumą bei tendencingumą.

Šis magistro tiriamasis darbas gali būti įdomus ir naudingas politikos mokslų, žiniasklaidos ar istorijos disciplinų studentams, siekiantiems labiau įsigilinti ir suprasti informacinio karo reikšmę, besidomintiems konkrečiu Gruzijos ir Rusijos konflikto atveju, siekiantiems suvokti pagrindines politinio proceso ir žiniasklaidos sąsajas, išsiaiškinti žiniasklaidos vaidmenį kare bei suprasti šiuolaikinių vyriausybių galimas pastangas manipuluoti visuomenės nuomone į pagalbą pasitelkiant žiniasklaidos priemones ir jų turimą įrankį – informacijos skleidėjo funkciją.

1. INFORMACINĖS REVOLIUCIJOS REIKŠMĖ TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ TEORIJAI IR VALSTYBIŲ SAUGUMUI

1.1 INFORMACINĖS REVOLIUCIJOS ĮTAKA VALSTYBIŲ SAUGUMUI

Informacinė revoliucija prasidėjusi XX amžiaus antrosios pusės pabaigoje pakeitė pasaulį. Kompiuterių konvergencija su telekomunikacijomis pradėjo naują amžių – informacinės revoliucijos laikmetį. Informacinės technologijos sutriuškino laiko ir erdvės sampratą. (Wriston, 1997) Informacinė revoliucija padarė reikšmingą įtaką pasaulinei ekonomikai, transformuodama nacionalinės politikos ir verslo institucijas, keisdama užsienio politikos tikslus ir metodus jiems pasiekti. Informacija tapo vertybe ir prisidėjo prie daugelio reiškinų transformacijų. Žinios visada užtikrindavo galią tiems, kurie jas turėdavo ir mokėdavo jomis naudotis, tačiau informacinės revoliucijos metu žinių vertė tapo neįkainojama. (Wriston, 1988)

Informacijos gausa apėmė beveik visas valstybės ir individų gyvenimo sritis, ėmė konstruoti naują požiūrį į pasaulį. Toli gražu ne visi informacijos dominavimo bruožai yra teigiami. Informacijos gausa viena vertus, praplečia akiratį, skatina pliuralizmą, kita vertus, didina ir dezinformacijos galimybę, iškreipia vaizdus, formuodama atspindžius ir kurdama virtualų siurrealistinį pasaulį. Masinės informavimo priemonės neabejotinai prisideda prie informacinės sklaidos ir virtualaus pasaulio konstravimo, simuliakrų kūrimo. (Baurillard, 2002)

Išplėtojus pasaulinį kompiuterių tinklą informacija tapo globaline. Tie laikai, kai informacijos šaltinius skyrė valstybių, regionų sienos, kai net informacijos turinys atskirose valstybėse buvo skirtingas, tapo praeitimi. Dabar informacijos vartotojams nekliudo nei valstybių sienos, nei geografinė padėtis. (Misevičius, 2000)

Informacinė revoliucija privertė susimąstyti apie naujus iššūkius valstybių saugumui. Valstybių lyderiai pastaruoju metu vis dažniau kalba apie naujas grėsmes ir jų pobūdį. Tradiciniai karai, bent jau deklaratyviai, yra laikoma kraštutine problemos sprendimo priemone. Tarptautinės organizacijos, tokios kaip JTO, NATO, ES ar kitos, skiria daug dėmesio taikiai politikai, nuolat akcentuoja postmaterialistines problemas, į kurias pasaulio valstybių vadovams užuot savo santykius aiškinusis geležimi ir ugnimi, siūlo atkreipti ypatingą dėmesį į aplinkosaugos, trečiojo pasaulio valstybių gyventojų švietimo, AIDS, skurdo ir kitas problemas. Nors tokios organizacijos karinius veiksmus laiko kraštutine priemone ir bando pasaulį orientuoti kita linkme, vis dėl to net ir tokių organizacijų narės kasmet savo krašto apsaugai ir ginkluotei išleidžia milijardus JAV dolerių. Daugelis pasaulio valstybių deklaratyviai pasisako prieš karinių veiksmų naudojimą, išskyrus

kraštutinius atvejus, tačiau nuolat palaiko karinį potencialą, kuris, kaip tvirtina realizmo atstovai garantuoja valstybės galią.

Informacinės technologijos pakeitė požiūrį į pavojus. Informacinė revoliucija sustiprino tradiciškai silpnesnius veikėjus, paskleidžiant ir perskirstant galią. (Bishop; Goldman, 2003) Informacijos revoliucija neišvengiamai į tarptautinę politinę areną įvedė dar kelis žaidėjus, kurie virtualių tinklų pagalba gali stengtis siekti savo tikslų įgyvendinimo. Interesų grupės, nevyriausybinės organizacijos, teroristai, pavieniai gyventojai ir įvairios kitos grupuotės gali kėsintis į valstybių ir jos piliečių saugumą. Kaip pastebi Johan Eriksson ir Giampiero Giacomello, politikos mokslų mokslininkai ganėtinai ilgą laiką išskyrė galimybę kontroliuoti informacijos srautus kaip funkciją siekiant išsaugoti nacionalinį suverenitetą ir didinti nacionalinį saugumą, tačiau išaugęs informacijos ir vaizdų srautas atėmė iš valstybių monopolinę informacijos teikimo ir kontrolės teisę. Valstybės nėra pajėgios kontroliuoti informacijos, kuri pasiekia jų piliečius iš bet kurio pasaulio kampelio. Susidarius tokiai situacijai formuojasi naujas valstybės pažeidžiamumo faktorius, nes tokia informacija gali formuoti jos piliečių nuomonę apie vidaus gyvenimo aktualijas ir netgi nukreipti prieš vyriausybę. Nors tai nėra naujas reiškinys nacionalinėms valstybėms, panašus efektas buvo išpopuliarėjus televizijai ir radijui, tačiau dabar atsiradus dar daugiau informacijos sklaidos šaltinių, prieinamų kiekvienam be didelių sunkumų, tai tapo rimtu išbandymu nacionaliniam valstybių saugumui. (Eriksson; Giacomello, 2006)

Šaltojo karo pabaiga ir informacinė revoliucija valstybėms suformulavo naujus iššūkius, kurie pareikalavo ir naujų priemonių bei teorinių modelių, gebančių konstruktyviai paaiškinti naujųjų grėsmių saugumui potencialą ir praplėtus pačią saugumo sampratą, prisitaikant prie naujų nekarinių grėsmių, pasiūlytų naują saugumo tyrimo teorinį modelį. Vis dėl to kai kurie gali teigti, kad nors technologijos gali laikinai paveikti galios pusiausvyrą, tačiau negali daryti įtakos geopolitiniams valstybių interesams – siekti įtvirtinti ir išlaikyti galią nacionalinių geostrateginių interesų zonoje.

1.2 TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ TEORIJOS IR SAUGUMAS INFORMACINĖS REVOLIUCIJOS LAIKMEČIU

Informacinė revoliucija eliminavo valstybių sienas, informacijos gausa panaikino valstybės informacinį monopolį ir kartu sudarė sąlygas formotis naujoms nekarinėms grėsmėms. Išplitus kompiuteriniams tinklams, sujungus pagrindines valstybines institucijas vidiniais tinklais ir saugant informaciją skaitmeniniuose pavidaluose, pagrindinius strateginius objektus sujungus į bendrą sistemą, valstybėms iškilo naujas galvosūkis – kaip apsiginti ir garantuoti ne tik tokios informacijos saugumą ar priėjimą prie jos, užkertant kelią informacijos nutekėjimui, bet kartu kaip užtikrinti saugumą, kuris tiesiogiai susijęs su nacionaliniu saugumu.

Šaltojo karo pabaiga iš esmės sukėlė sumaištį tarptautinių santykių teorijoje. Pasikeitęs galios balansas paskatino arčiausias diskusijas tarp teorinių minčių pasekėjų. Visos tarptautinių santykių teorijos nagrinėja saugumo problemas ir tam skiria daug dėmesio. Informacinės revoliucijos akivaizdoje susidariusi situacija vis dėl to išlieka ganėtinai paninė, nes tyrimai susiję su naujais saugumo iššūkiais visose teorinės minties stovyklose yra ganėtinai paviršutiniški ir fragmentuoti. Akademiniame lygmenyje iš tiesų yra jaučiamas gilios konstruktyvios informacinio karo ir saugumo analizės stoka. Socialinių mokslų mokslininkai praktiškai vieningai pabrėžia, kad pasaulis vis labiau tampa priklausomas nuo informacinių technologijų, o tai neišvengiamai sufleruoja, jog ne tik visuomenės, bet ir valstybės yra šio reiškinio dalyvės ir potencialūs naujų grėsmių taikiniai.

Tokios naujienos, jog kažkas įsilaužė į valstybės duomenų bazes, bankų sistemas ar kitus informacinius tinklus jau nebestebina, tačiau teorijos, nagrinėjančios saugumą naujame nekarinių grėsmių laikmetyje vis dėl to pasigendama. Johan Eriksson ir Gianpiero Giacomello savo straipsnyje pabrėžia, kad stebėtinai vis dar labai mažai dėmesio yra skiriama informacinės revoliucijos pasekmių saugumui, pasitelkiant tarptautinių santykių teorijas, analizei. Autoriai išsamiai analizuodami visas pagrindines tarptautinių santykių teorijos šakas pastebi, kad atlikti tyrimai yra vienas kitą ignoruojantys, fragmentuoti ir koncentruoti į siauras informacinės revoliucijos dalis – terorizmą, informacinių technologijų įtaką verslo saugumui ir kt. (Eriksson; Giacomello, 2006)

Vis dėl to reikia, pabrėžti, kad po Šaltojo karo pabaigos į tarptautinių santykių teorines diskusijas apie informacinės revoliucijos įtaką valstybių saugumui, pradėta žvelgti kitaip – praplečiant saugumo apibrėžimą – įvedant naujus veikėjus, atsiribojant nuo tradicinio grėsmės šaltinio – kitų valstybių veiksmų. (Janeliūnas, 2007) Kitaip tariant, buvo pradėta analizuoti naujas saugumo grėsmes, kurios priešingai nei tradicinės – karinės, valstybių vadovams ir tarptautinių santykių teoretikams uždavė naujų mįslių.

Po Šaltojo karo pabaigos, realizmo ir neorealizmo šalininkų iki tol formuotas tarptautinių santykių vystymosi vaizdas, paremtas valstybių pozicijomis anarchijos sąlygomis, ir iš jų kylančiais egoistiniais nacionaliniais interesais, galia ir kariuomene subliūško, paskleidžiant sąmyšį tarptautinių santykių teorinėje plotmėje ir neišvengiamai verčiant peržiūrėti saugumo ir galios koncepcijas. (Halliday, 2000) Realizmui ir neorealizmui netekus dominuojančio vaidmens atsivėrė naujos galimybės kitoms teorinės minties stovykloms, kurios tarptautinių santykių ateitį siejo ne vien su valstybių, kaip pagrindinio subjekto, dalyvavimu tarptautinėje arenoje, bet kreipė dėmesį ir į nevalstybinių veikėjų, ekonominių ar kultūrinių veiksnių įtaką tarptautiniams santykiams ir saugumui.

Liberalizmas būdamas vienas iš aršiausių realizmo oponentų vis dėl to savo teorines įžvalgas remia realizmo tezėmis, jas papildydamas ir kritikuodamas. Tiek realizmas tiek liberalizmas iš

esmės dalinasi racionaliū epistemologiniu požiūriu pabrėžiant interesų svarbą tarptautinėje politikoje. Tai yra esminis liberalizmo ir realizmo skirtumas lyginant su konstruktyvizmu ar postmodernizmu. Liberalai pritaria realizmo šalininkams, teigiantiems, kad valstybė yra pagrindinis veikėjas tarptautinėje arenoje, tačiau priešingai nei realistai akcentuoja nevalstybinius veikėjus ir ekonomikos svarbą tarptautiniams santykiams ir saugumo studijoms. Būtent liberalai įvedė tokius terminus kaip kolektyvinis ir kooperatyvinis saugumas taip praplėsdami saugumo apibrėžimą. Nors liberalų veikaluose jaučiamas didesnis dėmesys pasikeitusioms saugumo aplinkybėms, vis dėl to saugumo analizės spektras yra orientuotas tik į informacinės revoliucijos sąsajas su ekonomika, nuošalyje paliekant nacionalinį ar tarptautinį saugumą pasikeitusiomis pasaulinės aplinkos sąlygomis. Liberalų indėlis į saugumo studijas skaitmeniniame amžiuje yra neabejotinas dėl tarptautinių santykių arenos veikėjų pliuralizmo akcentavimo. Vis dėl to liberalų teorija, sukurta politinės ekonomijos proceso dalyvių bei procesų analizei vargu ar išsamiai paaiškina ir gali būti pritaikoma informacinio karo padariniams saugumui analizuoti. (Eriksson; Giacomello, 2006)

Šaltojo karo pabaigos sukelta realizmo ir liberalizmo krizė, dėl nenuspėtos tokios pasaulinės tvarkos eigos atvėrė kelia konstruktyvizmui, teorijai, kuri savo požiūrį grindžia heterogoniškais išvalgomis į socialinę ir materialią tikrovę, nuolat kintančias ir veikiančias pasaulinę politiką. Realistai saugumo grėsmių teoriją fokusuoja į smurtinį tarptautinės politinės arenos sukeltą pavojų (tarpvalstybiniai karai), kur valstybės savo saugumą suvokia kaip galios maksimizavimą, siekiant atgrasyti potencialius priešininkus nuo puolimo arba pačioms pulti ginant nacionalinius interesus. Realistams karas yra pagrindinis tarptautinių santykių elementas. (Janeliūnas, 2007) Liberalai saugumo grėsmių tyrime siūlo įvesti nevalstybinius veikėjus ir analizuoti struktūrines grėsmes. Konstruktyvizmo šalininkai konkrečiai neįvardija, kas gali būti ir kas negali būti saugumo grėsmės, tačiau laikosi pozicijos, kad saugumo grėsmės yra susijusios su identitetu ir kultūra, kurie liberalizmo atstovų buvo sumenkinti ir nuvertinti. Konstruktyvistų empirinis atvirumas įgalina saugumo problemas analizuoti daug plačiau. (Eriksson; Giacomello, 2006)

Viena iš žinomiausių konstruktyvistų teorijų yra Kopenhagos mokyklos, kuriai pagrindus padėjo B. Buzanas, iškristalizuota mintis apie saugumizaciją, kur ypatingas dėmesys yra teikiamas politinei dienotvarkei ir politinei kalbai. Šioje teorijoje yra vis labiau tolstama nuo valstybės kaip svarbiausio saugumo objekto ir didelis dėmesys skiriamas identiteto grėsmių analizei. Kopenhagos mokyklos atstovai saugumizaciją apibrėžia kaip problemos perkėlimą iš normalios politikos darbotvarkės į specifinę, netradicinių priemonių reikalaujančią ir didesnės reikšmės saugumo darbotvarkę. (Janeliūnas, 2007) Saugumizacijos teorija kalba apie tai, kaip, kada ir kokiomis pasekmėmis politiniai veikėjai nustato tam tikrą reiškinį ir procesą kaip saugumo reikalą. Gilinamasi yra į tai, kaip yra konstruojama saugumo problema ir kaip ji atsiranda politinėje darbotvarkėje. Vis dėl to vystant šią teoriją informacinis karas taip pat buvo paliktas nuošalyje.

Nors reikia pripažinti, kad keli konstruktyvistai analizuodami saugumo problematiką įtraukia ir informacinio karo reiškinį, kurio egzistavimas visų pirma siejamas su keliamais iššūkiais identitetui. Konstruktyvistų suvokimas paremtas dviem realybės sampratomis, tiriant simbolius ir vaizdus, nesikeičia ir saugumo studijose, kur galios ir saugumo analizė virtualiame pasaulyje yra grindžiama vaizdais ir simboliais, papildančiais materialią kompiuterių ir kabelių realybę. Anot Der Derian, vienas iš daugelio karo skaitmeniniame amžiuje rezultatų yra tai, kad tam tikrus veikėjus tai atitraukia nuo kruvinos karo realybės. Skaitmeninis karas yra tarsi kompiuterinis žaidimas, sukuriantis simuliaciją, vykdomą ir suvokiamą tuo pačiu lygmeniu, turint tik klaviatūrą ir pelę. Virtualumas sukuria miglą tarp realaus pasaulio ir vaizdinio sienų. (Eriksson; Giacomello, 2006) Vis dėl to saugumo analizės lygmenyje yra išskiriamos dvi socialinio konstruktyvizmo kryptys. Pirmosios atstovai itin akcentuoja bendruomenės svarbą ir per ją pasiekiamą saugumą, t.y. būtent ne naudojant galią - jėgą, fizinius veiksmus, o stiprinant bendruomeninius ryšius valstybės veikėjai gali efektyviau užtikrinti saugumą. Šios krypties atstovai laikosi požiūrio, kad saugumas ar nesaugumas yra socialiai konstruojamas fenomenas, todėl būtent saugumo bendruomenės gali formuoti saugumo politiką ir sukurti sąlygas stabiliai taikai, akcentuojant žinojimo svarbą pertvarkant tarptautinę ir saugumo sistemą. Kitos konstruktyvistų krypties atstovai tirdami saugumo kultūrą skirtingose šalyse vadovaujasi esmine prielaida, kad nacionalinius saugumo interesus nustato veikėjai, priklausantys nuo kultūrinės įtakos. Kitaip tariant nacionalinis saugumas yra tiriamas atsižvelgiant į kultūrinės aplinkos paveiktą galios reikšmę valstybės ar kitiems veikėjams (pvz. po II pasaulinio karo Vokietija karinę galią pakeitė siekiai kurti ekonominę galią). (Janeliūnas, 2007)

Būtent simbolių įvedimas į saugumo studijas yra didelis konstruktyvistų nuopelnas siekiant suprasti ir tirti saugumo grėsmes ir mechanizmus informacinės revoliucijos laikmečiu, kai kompiuteriniai, ypač internetiniai, tinklai yra apraizgę kiekvienos valstybės ir beveik kiekvieno jos piliečio gyvenimą. Konstruktyvistai savo teorijoje pabrėžia, kad bet koku atveju informacinis karas ar bet koks kitas skaitmeninis reiškinys ar veiksmas vis tiek turi ir savo fizinę reikšmę. (Eriksson; Giacomello, 2006)

Vykstant liberalų ir realistų ginčams bei po Šaltojo karo pabaigos sumenkus šių dviejų teorinių kryptų „autoritetui“ ne tik konstruktyvistai bet ir kitos teorinės kryptys randa spragą tarptautinių santykių ir saugumo studijų analizės plotmėje. Viena iš jų yra virtualizmas, kurio atstovai itin didelę reikšmę teigia informacijai, kuri, anot virtualistų, tampa galios paskirstymo visuomenėje priežastimi ir pačiu svarbiausiu visuomenę konstruojančiu faktoriumi. (Jakniūnaitė, 2000) „Kritinės saugumo studijos, feministinis požiūris, postruktūralizmas ir kitos teorinės kryptys iš esmės nebeapsiribojo saugumo grėsmių „plėtimu“ ar saugumo objektų „gilinimu – buvo kvestionuojama pati saugumo samprata, saugumo suvokimas.“ (Janeliūnas, 2007)

Tarptautinių santykių teorinės kryptys bandė performuoti patį saugumo suvokimą pasikeitusiomis sąlygomis, tačiau iš esmės universalus modelis, suteikiantis galimybę, konstruktyviai tirti saugumą ir grėsmes jam, deja, vis dar lieka ateities vizija. Kopenhagos mokyklos atstovai bando ieškoti universalaus saugumo tyrimo modelio kai tuo tarpu kitų teorinių kryptų atstovai koncentruojasi į siaurus saugumo fragmentų tyrimus nuošalyje paliekant platesnį saugumo suvokimą. Saugumo analizė fragmentuota ir ne retai panašesnė į teorinių paradigmu disciplininius ginčus, o ne į siekį, konceptualiai ir homogeniškai tirti ir suvokti bei plėtoti saugumo studijas informacinės revoliucijos laikmečiu, atnešusiu naujus iššūkius ir problemas.

1.3 KOMUNIKACINIS SAUGUMAS

1.3.1 KOMUNIKACINIO SAUGUMO SAMPRATA, OBJEKTAI IR REIKŠMĖ

B. Buzanas, konstruktyvistas padėjęs pagrindus Kopenhagos mokyklai, savo veikale *Žmonės, valstybės ir baimė* itin didelį dėmesį skiria nekarinio saugumo analizei. Šiame darbe nekarinis saugumas yra analizuojamas pagal sektorius, tokiu būdu suteikiant galimybę į saugumą pažvelgti konceptualiau ir plačiau analizuoti šį reiškinį. (Buzan, 1997) Šio darbo tikslas nėra gilintis į saugumo studijas, o jas naudoti tik tiek, kiek tai yra reikalinga suprasti tiriamam reiškiniui. T. Janeliūnas remdamasis B. Buzano minėtoju bei vėlesniais darbais prie politinio, ekonominio, socialinio, ir aplinkosaugos saugumo sektorių priskiria ir komunikacinį saugumą, kuris, autoriaus nuomone, turėtų padėti atsakyti konstruktyvistinėje saugumizavimo teorijoje kylančius klausimus: kaip kyla saugumo grėsmės ir kodėl jos taip skirtingai vertinamos. Autorius komunikacinį saugumą analizuoja dviem atžvilgiais. Vienu atveju komunikacinio saugumas yra analizuojamas kaip atskiras saugumo sektorius su atskiromis sudedamosiomis dalimis, funkcijomis bei charakteristikomis. Antruoju atveju komunikacinio saugumo sektorius yra suvokiamas kaip sudedamoji saugumo dalis ir yra paaiškinama, kaip šis sektorius yra susijęs su kitais saugumo sektoriais apibrėžiant specifines jo funkcijas visoje saugumo sistemoje. (Janeliūnas, 2007) Šio darbo tikslas yra analizuoti, kaip Lietuvos ir Italijos žiniasklaidoje atsispindėjo Rusijos – Gruzijos informacinis karas, ar galima šalių žiniasklaidoje aptikti informacinio karo apraiškų, todėl šio reiškinio suvokimui bus naudojama pirmoji – aiškinamoji komunikacinio saugumo analizė, tik kiek to reikalauja tyrimas, paliečiant komunikacinio saugumo sektoriaus vietą bendro saugumo sistemos sampratoje.

Tomas Janeliūnas remdamasis B. Buzano darbais išskyręs komunikacinį saugumą jį apibrėžia kaip „efektyviam valstybės funkcionavimui būtinų komunikacijų ir informacinių procesų bei juos užtikrinančių institucijų saugumą.“ Analizuodamas komunikacinį saugumą autorius jį atskiria nuo

kitų valstybės saugumo sektorių kartu atskirdamas ir galimas grėsmes šiam sektoriui. (Janeliūnas, 2007)

Šiuolaikinės valstybės informacinės revoliucijos laikmečiu tampa vis labiau priklausomos nuo informacinių technologijų, informacijos bei ją skleidžiančių šaltinių. Konstruktyvistai saugumizacijos teorijoje itin sureikšmina komunikacijos svarbą ir informacijos skleidimą visuomenei, t.y. vadinamąjį kalbos aktą. Informacijos skleidimui neabejotiną reikšmę turi komunikaciniai kanalai – radijas, televizija, internetas. Būtent šie informaciniai telekomunikaciniai tinklais, padedantys užtikrinti komunikaciją tarp valdžios institucijų ir visuomenės ir yra labai svarbi komunikacinio saugumo sektoriaus dalis. (Janeliūnas, 2007) Informacinių technologijų įsibrovimas į kiekvieną valstybės ir visuomenės gyvenimo sritį kartu daro jas vis labiau pažeidžiamas. Kiekvienas informacinių technologijų sistemų sutrikimas gali pridaryti milijoninių nuostolių. Tokie sutrikimai valstybei kelia saugumo problemų ir užduoda daug klausimų, nes paprastai yra sunku nustatyti tokių techninių nesklandumų sukėlėjus. Atakos, nukreiptos prieš valstybinių institucijų informacines sistemas dažnai gali tapti ir užsienio žvalgybos tarnybų taikiniu stengiantis šnipinėti ir informaciją panaudoti režimo destabilizavimui ar kitiems tikslams.

Mokslininkai vis dažniau pastebi naują reiškinį susijusį su internetinėmis atakomis – valstybių žvalgybos visame pasaulyje nuolat tikrina kitų šalių vyriausybių tinklus, ieškodamos stipriųjų bei silpnųjų jų pusių ir kurdamos naujus žvalgybos duomenų rinkimo būdus. (Partner1, 2007) Pastaruoju metu vis dažniau yra kalbama apie pramoninį ar valstybinį šnipinėjimą pasitelkiant informacines technologijas, nukreipiant atakas į valstybinių institucijų, strateginių objektų ar pramonės įmonių puslapius ar duomenų bazines. Viena iš žymesnių atakų, įvyko 1998 metais Jungtinėse Amerikos Valstijose ir buvo nukreipta prieš šimtus NASA, Pentagono, valstybinių institucijų, tyrimo centrų, universitetų kompiuterinius tinklus. Šios atakos metu buvo prieita ir nutekinta šimtai bylų su technine informacija, kontaktais, Pentagono karo strategijų planais. Dėl atakos masto, pridariusio milžiniškų nuostolių, ir genialiai suplanuoto ir kruopščiausiai įslaptinto veikimo plano bei informacijos pasisavinimo kiekio JAV valstybės gynybos departamentas šią operaciją pavadino kodiniu pavadinimu Mėnesienos labirintu (angl. Moonlight Maze). Daugiau nei tris metus dirbę geriausi JAV specialistai nurodė nerimą keliančius faktus, kad atliktos internetinės atakos buvo vykdomos iš septynių Rusijos internetinių adresų. Maskva savo ruožtu paneigė bet kokias sąsajas su vykdytomis atakomis, bet vis dėl to liko abejonė ir neatsakytas klausimas, ar tikrai tai buvo pavienių asmenų darbas ar Rusijos vyriausybės iniciatyva vykdyti veiksmai. (Adams, 2001)

Kitas panašus skandalas įvyko arčiau Lietuvos – Estijoje 2007 metais, kai Taline buvo surengtos riaušės, siekiant išreikšti pasipriešinimą sovietinio kario paminklo iškėlimui iš miesto centro. Kilusi įtampa tarp Rusijos ir Estijos pasireiškė ir kibernetinėmis atakomis prieš estiškus

internetinius puslapius, kur įprastinė informacija buvo keičiama propagandinėmis žinutėmis. (Economist, 2007) Kai kurie rusiški tinklalapiai net pateikė veiksmų planą, kaip protestuotojams elgtis, kokių veiksmų imtis, kokius Talino objektus niokoti. (Evron, 2008) Estija tvirtino, kad jos pareigūnai nustatė, jog vykdytos internetinės atakos buvo nukreiptos iš Rusijos valstybinių kompiuterių. Estijos gynybos ministras savo pranešime Vašingtone vykusiame susitikime pabrėžė, kad surengtos kibernetinės atakos patvirtino faktą, kad Estija nėra pasiruošusi atremti tokių grėsmių. Kitas svarbus faktas, kad minėti veiksmai buvo ne tik masiniai, gerai organizuoti, bet ir koordinuoti bei ilgalaikiai, trukę kelis mėnesius, kas paneigia faktą, jog tai buvo spontaniškas veiksmas. Labiau tikėtina versija, kad tai buvo iš anksto gerai organizuotas tam tikrų suinteresuotų Rusijos struktūrų, kurių pagrindinis tikslas buvo psichologiškai paveikti visuomenę, tikslas. (Aaviksoo, 2008) Tokie Estijos gynybos ministro hipotetiniai pamąstymai Vašingtone, nors ir aktyviai neigti Kremliuje, vis dėl to buvo patvirtinti Konstantino Goloskokovo, organizacijos Našy „komisaro“. Jaunuolis laikraščiu The Financial Times prisipažino kartu su keliais kitais organizacijos nariais 2007 m. sukėlęs kiber atakas prieš Estijos tinklalapius. Nors K. Goloskokovas neigė vykdydamas Kremliaus nurodymus, visgi niekam ne paslaptis Našy ir Kremliaus sąsajos bei vadinamieji „privatūs“ šios organizacijos finansavimo šaltiniai, vedantys į Kremlį. (Clover, 2009)

Pentagono ar kitų valstybių įvairių institucijų kompiuterinių sistemų atakos jau nieko nebestebina, tačiau šių metų kovo mėnesio pabaigoje pasirodžiusios naujienos apie Kanados mokslininkų atskleisto didžiausio elektroninio šnipinėjimo tinklo GhostNet mastą (BBC, 2009), daugelį vyriausybės vadovų privertė prabilti apie vis didėjantį komunikacinį nesaugumą. Kaip savo pranešime teigė Kanados mokslininkai, šis kibernetinis šnipų tinklas, apraizgęs 1295 kompiuterius 103 valstybėse daugiausiai buvo kontroliuojamas iš kompiuterių, esančių Kinijos Liaudies Respublikoje. Vis dėl to mokslininkai negali patvirtinti, kad į šį projektą buvo įsivėlusį Kinijos vyriausybė (Markoff, 2009), tačiau pateikia sąrašą kompiuterių, kuriuose buvo rastas GhostNet. Ataskaitoje galima rasti įvairių nevyriausybinių organizacijų, naujienų agentūrų, pramonės įmonių, užsienio reikalų ministerijų, ambasadų bei kitų institucijų pavadinimus, minint GhostNet šnipinėjimo apraizgytus taikinius. Apie 30 proc. virusais apkrėstų kompiuterių gali būti įvardinti kaip itin svarbūs – politiniai, diplomatiniai, ekonominiai ir kariniais taikiniais, daugiausia Latvijos, Vokietijos, Indijos, Taivano, Pakistano, Rumunijos bei kitų valstybių užsienio reikalų ministerijų, ambasadų kompiuterinės sistemos, Asian Development Bank, Pietryčių Azijos valstybių asociacijos, Pietų Azijos Regioninio Bendradarbiavimo Asociacijos, NATO vadovybės kompiuteriai. (University of Toronto Munk Centre for International Studies at Trinity College, 2009)

Įdomus faktas yra tai, kad ataskaitoje minimas ir Rusijos Gruzijos karas. Kanados mokslininkai nurodo, kad 2008 m. rugpjūtį vykstant Rusijos Gruzijos karui buvo sukurti specialūs

internetiniai įrankiai tiems, kurie norėjo prisidėti prie vykusio kibernetinio karo prieš Gruzijos tinklalapius, taigi visi nacionalistai ar ekstremistai pavieniais veiksmais galėjo prisidėti prie vadinamojo tinklapių „užlaužimo“ ir tokiu būdu prisidėti prie karinių veiksmų. (University of Toronto Munk Centre for International Studies at Trinity College, 2009) Visiems norintiems buvo nurodytos Gruzijos (ar ją remiančių valstybių ambasadų Tbilisyje puslapius – Jungtinės Karalystės, JAV) vyriausybės ar žiniasklaidos priemonių internetinės svetainės kurios dar veikė, t.y. tos, kurias reikia atakuoti. Įsiinstaliavus kelias programas bei gavus visą reikiamą informaciją svetainėje StopGeorgia (buvo panaikinta praėjus trumpam laikui po karinių veiksmų nutraukimo), kur jos administratorius bei kiti asmenys buvo parengę visą veiksmų planą, galima buvo tapti kibernetiniu kariu. Plusų ir minusų sistema, taikinių sąrašė, identifikavo svetainių prieinamumą iš Rusijos bei Lietuvos. Taikiniu turėjo būti pliusu pažymėtos svetainės. (Morozov, 2008)

Kitas rusas hakeris prisipažįsta įsibrovęs į Gruzijos parlamento svetainę, tačiau nutyli, ką ten darė. (Shachtman, 2008) The Sydney Morning Herald pranešė, kad Gruzijos parlamento svetainėje pasirodė Adolfo Hitlerio ir Michailo Saakašvilio palyginimo nuotraukos su prieraišu, kad ir jam baigsis taip pat. (Moses, 2008) Minėtojo ruso hakerio Leonido „R0id“ Stroikovo „blog’e“ galima rasti ne tik šią žinutę apie įsibrovimą, žingsnis po žingsnio, į Gruzijos parlamento tinklapį, konflikto metu, bet ir raginimų sukurti hakerių komandą, kuri panašiai veiktų ir ateityje – kurtų virusus, rengtų atakas ir pan. (Stroikov, 2008)

Po minėtų įvykių valstybių vyriausybių vadovai dar labiau susirūpino informaciniu komunikaciniu saugumu. Komunikacinio saugumo sektoriaus objektais turi būti laikomi ne tik įvairūs objektai, padedantys užtikrinti komunikaciją tarp valstybės ir visuomenės (programinė įranga, radijas, televizija), bet ir institucijos, struktūros, užtikrinančios šių ryšių priemonių panaudojimą bei veiklos koordinavimą. Saugumo objektais turi būti laikoma: žiniasklaidos priemonės, telekomunikacinės bendrovės, valstybinės institucijos, reglamentuojančios komunikacinių priemonių naudojimo ir veikimo principus, taisykles. Techniniai komunikacinio saugumo objektai (radijas, televizija, interneto tinklai ir kt.) yra būdai, kaip bus perduodama informacija, o komunikacinės struktūros (žiniasklaidos priemonės, telekomunikacinės bendrovės, institucijos ir kt.) lemia kokia informacija bus perduodama. (Janeliūnas, 2007) Būtent komunikacinės struktūros ir yra itin svarbus komunikacinio saugumo objektas, kurį dažnai bando kontroliuoti suinteresuotos grupės, nes tai iš esmės lemia informacijos turinį. Informacijos įvairovę garantuoja tokių struktūrų konkurencija, tačiau ne mažiau svarbu yra žinoti, kas stovi už tokių struktūrų, t.y. kiek jos yra priklausomos nuo politikos, verslo elito, ar net kitos šalies kapitalo. Kita didelė problema yra ta, kad redakcijos yra dažnai priklausomos nuo savininkų, kurie neretai sudaro redakcijos komandą. (Jastramskis, 2008) Italijoje ši koncentracija yra itin didelė – RAI ir Mediaset, priklausanti S. Berlusconi, dalinasi rinką po beveik po lygiai. Tai lemia turinio kokybės prastėjimą

ir galimybes informacijos manipuliacijai. Europos Parlamento Kultūros ir Švietimo komiteto ataskaitoje pažymima, kad naujose Europos Sąjungos šalyse žiniasklaidos koncentracija iš viso yra nepakankamai skaidri piliečiams ir vartotojams. (Mikko, 2007)

Tomas Janeliūnas komunikacinį saugumą siūlo skirti į „kietąjį“ ir „minkštąjį“. „Kietasis“ komunikacinis saugumas (informacinis – techninis saugumas), kurio objektai yra informacijos, jos apdorojimo, saugojimo ir perdavimo priemonės, o „minkštasis“ komunikacinis saugumas (informacinis – psichologinis saugumas), kurio objektai būtų viešoji informacinė erdvė, specifiniai komunikaciniai kanalai ir masinės komunikacijos priemonės. (Janeliūnas, 2007)

Kylančios vis naujos grėsmės valstybių komunikaciniam saugumui ir nuolatinis užsienio žvalgybos agentūrų vykdomas vyriausybinių tinklų tikrinimas, verčia ne tik mokslininkus, bet ir valstybes valdančius asmenis vis daugiau dėmesio skirti komunikacinio saugumo užtikrinimui, kuris yra būtinas siekiant garantuoti ir nacionalinį saugumą. „Kietojo“ komunikacinio saugumo užtikrinimas yra be abejonės ne lengvas procesas, tačiau ne toks lengvai pažeidžiamas ir priklausomas nuo daugybės faktorių, kaip „minkštasis“.

1.3.2 „MINKŠTASIS“ KOMUNIKACINIS SAUGUMAS

„Informacijos amžiuje visuomenę ir šiuolaikinę demokratinę valstybę vis dėlto galime tvirtai įvardinti kaip „nuomonių demokratiją“. Viešoji nuomonė vis rečiau yra įvardijama tuo, ką galima būtų pavadinti „masių instinktu“, dabar ji daugiau yra planingos ir sistemiškai organizuotos žiniasklaidos veiklos rezultatas., (Bielinis, 2005) Visuomenės nuomonės „galia“ yra pastebima ne tik kalbant apie politinį procesą, nuolat vykdant apklausas, apie pasitikėjimą politikais, valdžios institucijomis ar tam tikru politiniu sprendimu. Visuomenės nuomonė yra svarbi demokratinėse santvarkose, nes vis dėl to ta pati visuomenė ir renka politikos formuotojus ir jos vykdytojus. Todėl ne vien politikų populiarumas ar priimami valdžios sprendimai konkrečiu klausimu tampa visuomenės nuomonės tyrimų objektais. Visuomenės nuomonė tiesiogiai tarnauja politinio elito ir jo vykdomos politikos legitimumui, kuris esant piliečių pasipriešinimui gali būti prarastas ir esant aktyviai pilietinei visuomenei sukelti protestų ar net riaušių bangą. Viešoji nuomonės svarba yra neabejotina ir kalbant apie saugumo problemas.

Kaip teigia T. Janeliūnas, šiuolaikiniame pasaulyje saugumo objektai yra ne tik materialūs informacijos rinkimo, apdorojimo, saugojimo ar perdavimo objektai, bet ir psichologinio informacijos poveikio objektai – visų pirma viešoji nuomonė, tačiau gali būti ir politinio elito, žiniasklaidos atstovų, kariuomenės ar kt. (Janeliūnas, 2007) Informacijos svarba šiuolaikiniame pasaulyje dar labiau sustiprino informacijos kaip ginklo pozicijas ir nebūtinai konflikto, bet ir taikos metu. Šis „ginklas“ gali virsti ir silpnumo ženklu, jeigu informacija yra manipuluojama, nėra

tinkamos valstybinės svarbos informacijos apsaugos. Būtent demokratija skatina informacijos pliuralizmą, tačiau visada yra pavojus, kad vadinamoji informacijos gausa nevirstų dezinformacija ar tiesiog psichologiniu tam tikrų suinteresuotų grupių įrankiu siekiant paveikti visuomenę. Tas, kas valdo informaciją, iš esmės gali paveikti ar net tam tikra prasme valdyti ir visuomenę, nes būtent galios kontekste informacija tampa itin svarbi.

Vienas iš „minkštojo“ komunikacinio saugumo objektų yra visuomenės nuomonė, kuri visų pirma yra svarbi politiniam valstybės elitui, siekiančiam kiek įmanoma didesnio legitimumo. Viešoji visuomenės nuomonė formuojasi vykstant diskusijoms bei informacijos cirkuliacijai viešojoje erdvėje. Toks teiginys labai supaprastina šių dviejų sąvokų genezę, nes visuomenės nuomonė priklauso ir nuo individų socialinių kultūrinių normų ir vertybių bei kitų elementų sąveikos, tačiau, reikia pripažinti, kad diskusijos, vykstančios viešojoje erdvėje, ir daugiausia inspiruotos žiniasklaidos priemonių turi pakankamai didelę reikšmę visuomenės nuomonės formavimuisi.

Jurgeno Habermaso politinio dalyvavimo ir komunikacijos teorijos bei jų interpretacijos iš esmės padėjo pagrindus viešosios erdvės sampratai. Apibūdinamas viešąją sferą Habermasas nekalba apie homonegiškumą, jis ją regi heterogenišką, sudaryta iš daugybės kompleksinių sudėtinių vienas kitą perdengiančių tinklų, susidariusių per kritinę individų, grupių, asociacijų, socialinių judėjimų, žurnalistų įmonių bei kitų civilinių institucijų komunikaciją. J. Habermasas siūlo konstitucine santvarka institucionalizuoti viešąją sferą, garantuojančią platų politinių teisių spektrą, bei sukurti ir įtvirtinti juridinę sistemą, kuri įgalintų tarpininkauti sprendžiant ir aiškinantis pretenzijas tarp įvairių individų ir jų grupių ar individų, jų grupių ir valstybės. (Dahlberg, 2005)

Anot J. Habermaso, viešąją sferą sudaro informacijos ir politinių debatų organai – laikraščiai, žurnalai taip pat politinių diskusijų institucijos tokios, kaip parlamentas, politiniai klubai, literatų svetainės, vieši susirinkimai, aludės ir kavos namai, susirinkimo salės bei kitos viešos vietos, kur vyksta socialinės politinės diskusijos. J. Habermaso viešosios sferos koncepcija charakterizuoja erdvę tarp institucijų ir praktinių privačių kasdienių piliečių visuomeninių interesų ir valstybės galios srities. Kitaip tariant, anot Habermaso, suvokiama per komunikacijos prizmę viešoji erdvė susideda iš socialinių erdvių, kur individai gali diskutuoti jiems bendrais viešais reikalais ir organizuotis prieš arbitriškas ir engėjiškas socialines ir valstybines galios formas. Viešosios erdvės principai apima diskusijas apie bendrą rūpestį keliančias problemas, kuriose diskursyvus argumentavimas yra pasitelkiamas siekiant užtikrinti bendrus interesus bei visuomenės gerovę. Viešosios sferos koncepcija taip pat numato žodžio ir susirinkimų laisvę, laisvą spaudą ir teisę nevaržomai dalyvauti politiniuose debatuose ir sprendimų priėmime. (Kellner, 2004) „Taigi viešoji erdvė dažnai suvokiama visuomenės informavimo, viešosios nuomonės, netgi opozicijos valdžiai

prasmėmis.“ (Habermas, 1978) Viešosios erdvės samprata siejama su valstybės sandaros ir komunikacijos modelių kaita.“ (Pečiulis, 2005)

T. Janeliūnas formuodamas komunikacinio saugumo koncepcija išskiria viešąją informacinę erdvę (IE) – aplinką ir sąlygas, kurioje vyksta visuomenės nuomonės formavimasis. „Viešoji informacinė erdvė – tai visa informacija, kurią gauna arba gali gauti visuomenė. Viena iš svarbiausių informacinės erdvės ypatybių – viešumas. Tuo viešoji informacinė erdvė skiriasi nuo informacijos apskritai, specifinės ar slaptos informacijos, kurią valdo tam tikri individai.“ (Janeliūnas, 2007) Janeliūno viešosios erdvės sąvoka galėtų būti praplėsta arba struktūruota atsižvelgiant į faktą, jog kiekvienas visuomenės narys kartu yra ir pasaulinės bendruomenės narys ir iš esmės jam yra arba gali būti prieinama informacija iš viso pasaulio net nebūtinai jam aktuali. Viešąją informacinę erdvę galima būtų skirstyti ne tik pagal galimybes gauti informaciją, bet ir pagal jos mastą. R. Garigue ir T. Romet, tiesa, analizuodami karinius konfliktus, naudoja globalios informacinės erdvės terminą, į jos koncepciją įtraukdami institucijas, organizacijas, sistemas, esančias už karinio konflikto ribų, tačiau galinčias daryti įtaką pačiam konfliktui. Autorių nuomone, „visi procesai vyksta globalioje informacinėje erdvėje, o ji daro tiesioginę įtaką šiems procesams.“ Anot autorių, didžiausią reikšmę globaliai informacinei erdvei daro žiniasklaida. Naujiųjų organizacijų efektas, tarptautinis ir vidinis, gali stipriai paveikti strateginius sprendimus, susijusius su karinėmis operacijomis. (Garigue; Romet, 1996) Anot Nerijaus Maliukevičiaus „globali informacinė erdvė (GIE) – tai tarpusavyje sąveikaujančios arba konfliktuojančios valstybės, institucijos, kultūros ar religijos, susijusios informaciniais, telekomunikaciniais ar žiniasklaidos sąryšiais, kurių neriboja geografinės ar laiko kliūtys.“ (Maliukevičius, 2007)

Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas valstybės informacinėje erdvėje veikiantiems ne vidaus subjektams, kurių tikslas yra daryti įtaką informacinėje erdvėje ir taip siekti paveikti visuomenę ir manipuliuoti jos nuomone. Manipuliavimas visuomenės nuomone gali turėti skirtingų tikslų, nuo kurių ir priklauso, ar toks manipuliavimas gali būti laikomas grėsme valstybės saugumui. Jeigu yra siekiama politinių tikslų ir tam yra naudojama manipuliacija visuomenės nuomone per viešąją informacinę erdvę, tokiu atveju tai gali būti traktuojama kaip grėsmė valstybės politiniam saugumui. (Janeliūnas, 2007)

Informacijos kontrolė itin didelę reikšmę turėjo Šaltojo karo metu, kai dvipolis pasaulis kartu buvo padalintas ir į ideologines stovyklas. Šiuo istoriniu laikotarpiu informacijos valdymas, tinkamas manipuliavimas ja ir propaganda buvo naudojama ne tik karinių konfliktų metu, bet ir esant taikai. Tokiomis priemonėmis buvo siekiama savo užsienio politikos, ekonomikos ar kitų tikslų. Tokios veiklos auditorijos išplėtimas tarnavo siekiui paveikti užsienio valstybių visuomenes bei jų vadovų sprendimus. Kaip įrankį minėtiems tikslams įgyvendinti buvo naudojama plačiai visuomenei prieinama televizija. (Maliukevičius, 2002)

Daugelis šiuolaikinių Vakarų valstybių nuolat vykdo savo piliečių visuomenės psichologinę – informacinę apsaugą siekdamas apsaugoti visuomenę nuo įtampos kilimo ar užkirsti kelią neramumams. „Visuomenės apsauga nuo priešišku bandymų formuoti jos nuostatas ar visuomenės „atsparumo“ priešiška komunikacinei veiklai stiprinimas dažniausiai vykdomas aukščiausiu valstybės lygiu. Pagrindinė priemonė – tiesioginė ar netiesioginė viešųjų informacinių kanalų kontrolė.“ (Janeliūnas, 2007)

Viešojoje informacinėje erdvėje nuolat vyksta informacijos konkurencija, t.y. informacijos tiekėjai konkuruoja siekdami sudominti potencialią informacijos auditoriją. Siekdami pritraukti skaitytojus ar žiūrovus informacijos teikėjai kaip didžiausią galią turintys informacinės erdvės veikėjai siekia įvairiai paveikti auditoriją naudodami įvairius instrumentus: sukelti gailestį, baimę, šokiruoti, stebinti, sukelti norą ginti ir pan. (Nugaraitė, 2007) Užsienio subjektai veikiantys viešojoje informacinėje erdvėje turi vadovautis panašiais principais, nes jie kaip ir visi vidaus subjektai taip pat turi konkuruoti dėl auditorijos. Vykstant politinei konkurencijai viešojoje informacinėje erdvėje vienas iš svarbesnių politinių tikslų yra vykdyti atsakomąjį darbą, nukreiptą prieš kitų valstybių, organizacijų propagandinę veiklą. „Propagandinę, dezinformacinę ar kitokią komunikacinę veiklą, tikslingai skirtą daryti įtaką visuomenės nuomonei politiniais tikslais, galima laikyti komunikacinio saugumo grėsmėmis.“ (Janeliūnas, 2007)

Minkštasis komunikacinis saugumas, priklausantis nuo daugybės faktorių, suteikia žiniasklaidos priemonėms didelę atsakomybę dėl jo apsaugos. Visuomenės informavimo priemonių kontrolės klausimas kartu apima ir žodžio laisvės koncertą bei laivę į diskusijas, todėl būtent minkštojo komunikacinio saugumo užtikrinimas kelia tiek daug iššūkių ir problemų. Atsižvelgiant į tai, kad minkštasis komunikacinis saugumas apima visuomenės nuomonės bei informacinės erdvės elementus būtina siekti įdiegti šio komunikacinio saugumo elementų apsaugą kontroliuojant ir ugdant žiniasklaidą, siekiant atitolinti vidinių ir užsienio grėsmių kilimą.

1.3.3 UŽSIENIO KOMUNIKACINIŲ GRĖSMIŲ ŠALTINIAI

Vidaus komunikacinių grėsmių svarbiausias šaltinis yra žiniasklaida, atrenkanti ir teikianti informaciją bei labiausiai galinti paveikti ir formuoti viešąją visuomenės nuomonę, skatinti viešąją diskusiją, prisidėti prie pilietinės visuomenės formavimo bei atlikti kitas demokratinei valstybei ir laisvai žiniasklaidai būdingas funkcijas. Užsienio komunikacinių grėsmių šaltinius reikėtų paanalizuoti kiek detaliau. T Janeliūnas išskiria šešis užsienio komunikacinių grėsmių šaltinius. Pirmasis yra užsienio žiniasklaidos priemonės. Valstybės siekdamas konkuruoti ar dominuoti savo geostrateginėje aplinkoje dažnai naudojasi žiniasklaidos priemonėmis, (Janeliūnas, 2007) kurios turi didžiausią priėjimą prie masių, kurių nuomonę yra siekiama paveikti. Akivaizdžiausi tokie atvejai

kai yra siekiamos paveikti tautinės ar religinės mažumos, žiniasklaidos priemonės yra tautinių mažumų kalba ar nuolat kvestionuoja tokioms tautinėms ar religinėms grupėms aktualės problemas. Buvusiose postsovietinėse valstybėse itin didelę įtaką turi Rusijos žiniasklaidos priemonės bei vietinės rusų kalba leidžiami ar transliuojami informavimo šaltiniai. Baltijos valstybėse tokio šaltinio pavyzdys galėtų būti „Piervai Baltijskij Kanal“ (Pirmasis Baltijos Kanalas), kuris bent jau Lietuvoje yra ganėtinai populiarus. (Ramonaitė; Maliukevičius; Degutis, 2007)

Antrasis komunikacinės grėsmės šaltinis, susijęs su užsieniu, gali būti užsienio specialiosios tarnybos, kurių tikslas vėlgi išlieka toks pats – manipuluoti visuomenės nuomone, netgi ruošti palankias sąlygas politinio režimo perversmui ar legitimumo praradimui. (Janeliūnas, 2007) Užsienio specialiosios tarnybos gali bandyti daryti įtaką žurnalistams, siekti užverbuoti valstybės tarnautojus, kurie prieina prie svarbios informacijos bei siekti tokios informacijos nutekėjimo. Tokio atvejo pavyzdys gali būti visai neseniai įvykęs didžiausias šnipų skandalas po Šaltojo karo Estijoje. (Economist, 2008) Demaskuotas Estijos krašto apsaugos ministerijos valstybės paslapčių skyriaus viršininkas Hermannas Simmas, šnipinėjęs ir teikęs Kremlui informaciją ne tik apie Estijos gynybos ir saugumo politiką bet ir apie itin slaptus dokumentus, susijusius su Estijos sąjungininkėmis NATO. (Economist, 2009) Iš karto po šių įvykių Rusijos žiniasklaidoje pasirodė pranešimai, kad Estija nėra patikima NATO narė. Vėlgi iš vieno fakto buvo padaryta interpretacija, kurios tikslas buvo diskredituoti Estijos valstybę ir žiūrint dar plačiau sukelti NATO sąjungininkėms abejonių dėl „naujųjų“ narių patikimumo, taip supriešinant ir iš dalies suskaldant aljansą. Rusijos siekis supriešinti tiek NATO, tiek ES „senąsias“ ir „naujasias“ nares, pastarąsias įvardijant kaip nepatikimas bei silpnas, yra pastebimas jau kurį laiką.

Trečiasis grėsmių šaltinis gali būti užsienio investuotojai. Ypatingas dėmesys vėlgi turėtų būti skiriamas žiniasklaidai ir ją valdančiam užsienio kapitalui (Janeliūnas, 2007), kuris gali daryti įtaką ne tik naujienų pateikimui, bet ir stengtis tendencingai formuoti visuomenės nuomonę nuolat akcentuojant tam tikrus dalykus ir vykdant psichologines – informacines atakas. Žiniasklaidos priemonių didelė koncentracija užsienio valstybės kapitalo įmonių rankose gali tarnauti ir politiniams „manipuliatorių“ valstybės tikslams.

Ketvirtasis šaltinis yra vienos ideologijos ar valstybės propagandos dominavimas pasaulyje. (Janeliūnas, 2007) Po Šaltojo karo, kai subyrėjo Sovietų Sąjunga, baigėsi dviejų ideologijų karas, bent jau laikinai sugriaudamas dvipolio pasaulio santvarką. Būtent po JAV ideologijos laimėto Šaltojo karo, tarptautinėje arenoje imta diskutuoti apie JAV hegemoniją, kuri pasireiškia įvairiose srityse, taip pat ir informacinėje erdvėje. Vis dėl to apie JAV informacinę hegemoniją kalbėti reikėtų atsargiai, net jei ji turi bene didžiausią ir plačiausią žiniasklaidos tinklą, nes pastaraisiais metais yra pastebimas itin stiprus Arabiškosios – Al Jazeera, Al Arabiya, esama ir kitų alternatyvių informacijos šaltinių.

Penktasis užsienio komunikacinių grėsmių šaltinis – technologinė priklausomybė, kuri gali lemti techninių komunikacinių priemonių korporacijų ar įmonių dominavimas, sąlygojantis technologinę priklausomybę nuo telekomunikacinių ar informacinės paskirties priemonių. Susidarius tokiai situacijai iškyta pavojus dėl informacijos apdorojimo, perdavimo būdų, saugojimo kontrolės ar net sekimo. Priklausomybė nuo programinės įrangos tiekėjų gali sumažinti galimybes patikimai saugoti konfidencialią ar privačią informaciją. Tarptautiniuose informaciniuose tinkluose (interneto, palydovinio ryšio ar pan.) privalomų standartų laikymasis gali kai kurioms valstybėms ar korporacijoms suteikti galimybių vykdyti netiesioginį, kartais ir neteisėtą informacijos rinkimą. (Janeliūnas, 2007)

Šeštasis ir paskutinis Tomo Janeliūno išskirtas komunikacinių grėsmių šaltinis – užsienio informacinių sistemų įsilaužėlių ar virusų kūrėjų atakos, galinčios sukelti daug rūpesčių ne tik valstybinės reikšmės sistemos bei duomenų bazėms, bet ir privačiam sektoriui. (Janeliūnas, 2007) Užsienio valstybės vis dažniau bando įvairiais būdais „tikrinti“ kitų valstybių informacinių sistemų patikimumą. Įvairūs virusai, „Trojan Horse“ gali kelti grėsmes ne tik valstybės informacinėms sistemoms bei duomenų bazėms, bet ir mokslo institutams, laboratorijoms ar pramonės įmonėms, siekiančioms apsisaugoti nuo pramoninio ar mokslinio šnipinėjimo.

Užsienio grėsmės komunikaciniame saugume užima svarbią vietą dėl to, kad būtent per jas kitos valstybės gali mėginti įtvirtinti savo galią ir įtaką šalyje. Turėdamos priėjimą prie tikslinės valstybės informacinės erdvės suinteresuotos valstybės gali manipuliuoti visuomenės nuomone ir pradėti palankių stereotipinių nuostatų įtvirtinimo procesą, galintį nulemti planuojamo konflikto baigtį ar reakciją į jį.

2. INFORMACINIO KARO KONCEPCIJOS SAMPRATA: INFORMACINIS KARAS – NAUJAS GINKLAS VALSTYBIŲ KONFRONTACIJOSE

2.1 INFORMACINIO KARO APIBRĖŽIMAS

Informacija nuo to laiko, kai atsirado pirmasis kompiuteris ir prasidėjo informacinis amžius įgijo aukso vertę ir tapo įrankiu didelei galiai pasiekti bei produktu ir neįkainojama vertybe tiems, kas supranta jos reikšmę ir siekia ją parduoti, pirkti ar perimti. Informacijos svarba bei technologinis vystymasis, komunikacijos priemonių populiarėjimas bei plitimas, kaip jau buvo minėta, neišvengiamai prisidėjo ir prie pasaulio kaitos, t.y. valstybės privalėjo prisitaikyti prie naujų iššūkių bei savo politikoje taikyti naujas priemones.

Išpopuliarėjus masinės komunikacijos priemonėms valstybių politika bei aktualijos tapo prieinamos ne tik tos valstybės piliečiams bet ir viso pasaulio gyventojams. Būtent per masinio

informavimo priemonės valstybės dažnai bando manipuluoti pasaulio bendruomenės nuomone, siekdamos ją palenkti savo pusėn. Informacinį karą analizuojantys mokslininkai yra suformulavę ne vieną šio reiškinio apibrėžimą. Daugelis tyrinėtojų sutinka, kad informacinis karas gali būti naudojamas ne tik konflikto metu, o dažnai ir esant taikai, siekiant daryti įtaką visuomenės nuomonei apie tam tikrą reiškinį, vykdomą politiką ar valstybę.

Londono King's College Tarptautinis Saugumo Analizės Centras informacinius karus apibrėžia kaip „kovą dėl informacinės veiklos kontrolės.“ (Rathmell, 1998) Kaip nurodoma NATO parlamentinės asamblėjos mokslo ir technologijos komiteto ataskaitoje, informacinis karas nuo senų laikų apimdavo taktikos ir strategijos dimensijas, karo propagandą ir komandos ir kontrolės sistemos sunaikinimą. Pastaruoju metu, kai pasaulis gyvena informacinės revoliucijos laikmečiu informacinis karas išėjo už mūšio lauko ribų ir jo galimi nusikaltimai bei aukos jokių būdų neapsiriboja vien kariuomene. Ataskaitoje yra nurodomas Informacinio Karo Studijų Instituto siūlomas šio reiškinio apibrėžimas: „Informacinis karas yra informacijos ar informacinių sistemų naudojimas gynybos ar puolimo tikslais siekiant pasinaudoti, sukompromituoti ar sunaikinti priešininko informaciją ar informacines sistemas, tuo pačiu apsaugant savąsias.“ (Ehlers, 1999)

Informacinis karas iš tiesų yra sąlyginai nauja frazė, apibūdinanti ganėtinai dažnai pastaruoju metu pasitaikantį reiškinį. Informacinės revoliucijos sukeltos telekomunikacijų ir informacinių technologijų raidos pasekmės - pasikeitusios valstybių konfrontavimo sąlygos. Tačiau jeigu analizuotume karo istoriją, informacijos valdymas ir naudojimas – visada buvo strateginis kariaujančiųjų pusių uždavinys. Kinų karo strategas ir filosofas Sun Tzu praėjus daugiau nei 2500 metų nuo jo veikalų vis dar yra cituojamas ir analizuojamas kaip karo strategijos ir taktikos pradininkas. Kinų mąstytojas ypatingą dėmesį skiria informacijos valdymui bei manipuliavimo galiai ir pastebi, kad „siekiant tikslų privalo būti pakeista visuomenės nuomonė, vadai turi būti atskirti nuo piliečių, tokiu būdu priešo protas bus tiesiogiai užvaldytas ir jo strategija sutriuškinta. Idealiu atveju karas bus laimėtas nepraliejus nei lašo kraujo ir įgyvendinus atakuojančiojo tikslus.“ (Henry; Peartree, 1998)

Daugelis autorių informacinį karą analizuoja iš kariuomenės pozicijų, didelį dėmesį kreipdami taktikos bei strategijos numatymui, manipuluojant informacija ar valdant ginklus per nuotolį: „Jeigu informacijos tikslas yra padėti priimti efektyvesnius sprendimus, tai informacinio karo tikslas yra įtikinti priešininkus priimti tokius sprendimus, kurie padės įgyvendinti tavo tikslą.“ (Libicki, 1998) Iš karinių perspektyvų informacinį karą analizuojantys autoriai didžiausią dėmesį skiria techninei informacinio karo pusei, daugiausia analizuodami informacinių sistemų pažeidžiamumą bei jų valdymo apsaugos kontrolę, ypatingą dėmesį skirdami kompiuterinių atakų analizei.

Informacinis karas yra analizuojamas ne tik iš techninės pusės, bet labai svarbi yra ir vadinamoji „psichologinė“ tokio karo pusė, kurios pagrindinis įrankis yra informacija, o ne techniniai informaciniai, telekomunikaciniai įrenginiai. Informacinį karą analizuojantys autoriai, deja, dažnai savo analizę fokusuoja į vieną kurią nors kryptį – techninę arba psichologinę. Tai iš esmės tyrimus susiaurina ir daro fragmentiškais.

Vieni autoriai informacinį karą apibrėžia, kaip itin svarbų ir galingą ginklą, kita savo ruožtu teigia, kad informacinis karas niekada neatstos tikrų ginklų ir mūšių ir kad informacinis karas turi būti atskirtas nuo karinių konfliktų koncepcijos. Rusijos Ginkluotųjų pajėgų akademijos vyresnysis dėstytojas V. I. Orlyanskiy, savo straipsnyje besiremiantis vien tik rusiškais šaltiniais iš esmės pristato ganėtinai kontraversišką informacinio karo sampratą, teigdamas, kad „ginkluoti karo veiksmai, informacinis karas ir kitos kovos priemonės turėtų būti laikomi visiškai skirtingais struktūriniais elementais, kurie labai skiriasi nuo karinio konflikto.“ Autorius taip pat abejoja, ar informacija dabartiniu laiku gali tapti įrankiu ir būti naudojama vietoj modernios ginkluotės. Nepaisant žodžio galios, savyje turinčios griauinančios ar „gydančios“ informacijos, vargu ar galima būtų kalbėti apie informaciją kaip apie ginklą. „Informacija dar netapo tokiu ginklu, kuris galėtų efektyviai paveikti žmogų taip, kaip kai kurie modernūs ginklai. (Orlyanskiy, 2008, p. 182 - 185)

Rusų autorius iš esmės atskiria informacinį karą nuo karinių veiksmų, jį nagrinėdamas grynai techniniu ir psichologiniu lygmeniu. Visa analizė, pagrįsta informacijos funkcijų bei informacinių ginklų analize, kuri iš esmės prieina išvados, kad „informacinis karas ir informaciniai ginklai yra sąlyginės kategorijos, kol informacija netapo instrumentu lygiu tradiciniams ginklams, informacinis karas yra neteisingai suprantamas kaip konfrontacija, kur informacija yra poveikį darantis faktorius.“ (Orlyanskiy, 2008, p. 188) Nors rusų autorius ir neigia informacinio karo kaip konfrontacijos įrankio svarbą, vis dėl to pripažįsta informacijos galią, psichologinį karą bei kibernetinių grėsmių svarbą.

N. Maliukevičius ir M. Martišius informacinį karą analizuoja per dviejų požiūrių prizmę – Rusijos ir JAV, nes būtent šių dviejų valstybių mokslininkai pastaruoju metu itin didelį dėmesį skiria informacinio karo koncepcijos analizei. Nors Šaltasis karas senokai pasibaigė, tačiau Vladimiro Putino atėjimas į valdžią bei jo dviejų kadencijų vykdyta politika daugelį mokslininkų privertė susimąstyti apie „Naująjį Šaltąjį karą“. Informacinis karas yra laikomas naujosios eros karu, tą suprasdami abiejų valstybių vadovai telkia mokslininkų potencialą šiam reiškiniiui tirti ir analizuoti. Iš specialiųjų saugumo tarnybų atėjęs buvęs prezidentas dabartinis Rusijos premjeras Vladimiras Putinas informacijos reikšmę regis supranta labai aiškiai, dar nuo Sovietų Sąjungos, anot jo, „šlovingųjų“ laikų. Būtent jam atėjus į valdžią buvo pastebėtas nuolatinis informacinis karas, nukreiptas prieš buvusias Sovietų Sąjungos valstybes.

Rusijos informacinio karo požiūris turėtų būti aktualus posovietinės erdvės valstybių mokslininkams, šiuo atveju ir Lietuvos dėl istorinių ir geopolitinių priežasčių. Baltijos valstybių informacinį karą ir saugumo studijas tiriantys mokslininkai galima teigti, kad iš tiesų vadovaujasi nesenstančia kinų karo stratego Sun Tzu logika: „norėdamas laimėti karą pažink savo priešininką.“ JAV požiūris aktualus dėl to, kad būtent JAV turėdama galingą mokslinį potencialą turi galimybę sukurti naują strategiją informacinio karo akivaizdoje. Rusija turi galingą nuo sovietinių laikų likusį psichologinio poveikio (propagandos) paveldą, tačiau silpną ir prasigėrusią kariuomenę, pasenusiais ginklais ir korumpuota karine vadovybe, tuo tarpu JAV su NATO priešaky geriausią ir moderniausią karinę techniką bei jos specialistus. Visgi abi valstybės po teroristinių išpuolių prieš JAV demonstruoja apgaulingus draugiškus diplomatinius santykius, tačiau konkurencinė kova dėl įtakos visgi niekur neišnyko. Rusija yra per daug silpna karine prasme, kad pradėtų atvirą kovą su JAV ir NATO, todėl vienintelė išeitis lieka informacinio karo kelias, visų pirma prieš NATO sąjungininkes, buvusias Sovietų Sąjungos valstybes.

Rusijos kibernetinės atakos prieš Estiją 2007 metais, neliko nepastebėtos, Estijos vadovų prašymas, šias atakas traktuoti kaip atakas prieš visą NATO bei imtis skubių priemonių siekiant užkirsti kelią galimoms kitoms tokio lygio grėsmėms. (Hughes, 2009) Nors NATO taip ir nesiėmė jokių atsakomųjų veiksmų prieš Rusiją, vis dėl to Estijoje įkūrus Kibernetinės Gynybos Centrą, kuris stebės kibernetines atakas bei jų technikas ir koordinuos kitų NATO valstybių bandymus sukurti ir įdiegti kibernetinių karų gynybos bei puolimo priemones. (Thompson, 2008)

Prie JAV teorinės minties gali būti priskirtas ir Kanados karinių pajėgų gynybos departamento suformuluotas informacinio karo apibrėžimas: „Informacinis karas – veiksmai, konflikto metu, kuriais siekiama paveikti ir kontroliuoti priešo informaciją, jo kompiuterines sistemas ir jo informacines sistemas kartu apsaugant savąsias.“ (Garigue; Romet, 1996) Šis informacinio karo apibrėžimas iš esmės labai panašus į jau aptartą NATO parlamentinės asamblėjos mokslo ir technikos komiteto suformuluotą informacinio karo sampratą.

Savo ruoštu Ukrainos mokslininkas G. Počepcovas, pristatydamas Rusijos požiūrį į informacinį karą, pabrėžia poveikį žmonių protams: „Informacinis karas – tai komunikacinė technologija, skirta daryti poveikį masinei sąmonei siekiant trumpalaikių ir ilgalaikių tikslų.“ (Počepcov, 2000) Toks Ukrainos mokslininko informacinio karo apibrėžimas apima psichologinę informacinio karo pusę, tačiau visai neužsimena apie techninę šio reiškinių dalį. Reikia pripažinti, kad šiam tyrimui taip pat yra įdomi psichologinė informacinio karo pusė, nes tiriamos žiniasklaidos priemonės yra arena ir kartu įrankis psichologinio poveikio priemonėms pasireikšti siekiant sustiprinti savo pozicijas karinio konflikto metu.

Būtent tokiomis sąlygomis tinkamiausias informacinio karo apibrėžimas yra suformuluotas informacinio karo studijų krypties kognityvinės srities atstovo George J. Stein, kuris informacinį

karą plačiąja prasme apibrėžia, kaip informacijos naudojimą nacionaliniams interesams užtikrinti ir tikslams pasiekti, naudojantis informacinėmis technologijomis, socialiniais tinklais, masinėmis informavimo priemonėmis, siekiant paveikti tuos, kurie priima karinius ir politinius sprendimus bei pakreipti reikiama linkme politinį konflikto kontekstą. J. Stein taip pat pabrėžia, kad informacinis karas strateginiu lygiu yra mūšis už mūšio lauko ribų siekiant suformuoti reikalingą politinį kontekstą. (Stein, 1995)

Iš esmės visi informacinio karo apibrėžimai kalba apie vieną ir tą patį – informacijos ir jos sistemų valdymą, kuris suteikia pranašumą prieš priešininką. Kaip pastebi N. Maliukevičius: „Modernūs konfliktai nėra izoliuoti procesai – priešingai, jie vyksta globalioje informacinėje erdvėje, kur vienas iš esminių veiksnių, galinčių nulemti konflikto baigtį, yra informacinė kontrolė.“ (Maliukevičius, 2002) Būtent informacijos kontrolė ir manipuliavimas ja sudaro pagrindinę informacinio karo funkciją, kuri tarnauja kitų tikslų įgyvendinimui – politinio konteksto formavimui, karinių veiksmų pateisinimui ir įtakos bei galios užtikrinimui ir vystymuisi.

2.2 INFORMACINIO KARO FORMOS

Informacinis karas kaip ir daugelis socialinių mokslų tiriamų reiškinių nėra vienalytis, jį sudaro atskiros dalys, kurios konkrečiau apibrėžia funkcijas ir veiksmus, esant tam tikroms aplinkybėms. Informacinis karas yra tiriamas jį skaidant į kelias dalis, pagal tai, į ką yra nukreiptas ar kokių tikslų siekia.

JAV mokslininkai, tyrinėjantys informacinį karą, išskiria kognityviają, struktūrinę, strateginę, teisinę ir aliarmistinę informacinio karo studijų kryptis. Rusijos mokslininkai informacinio karo studijų kryptis išskaido į techninę, psichologinę bei psichotropinę. (Maliukevičius, 2002, p. 11)

Vienas žymiausių informacinio karo segmentų išskyrimų priklauso amerikiečių mokslininkui Martin C. Libicki. Anot Martin C. Libicki, informacinis karas, kaip atskiras kariavimo komponentas, neegzistuoja. Yra išskiriamos kelios informacinio karo formos, kurios yra sudedamosios platesnės koncepcijos dalys. Septynios informacinio karo – konfliktų formos, apjungiančios protekciją, manipuliaciją, degradaciją ir informacijos neigimą, gali būti išskiriamos į:

- Komandos ir kontrolės karas (command and control warfare) – kuris pasireiškia atakomis, nukreiptomis į „galvą“ ir „stuburą“, t.y. siekiama atskirti karinę vadovybę nuo kariuomenės;
- Žvalgybinis/protu paremtas karas (intelligence based warfare) – susideda iš ketinimų, protekcijos ir paneigimo sistemų, kurios siekia pakankamo žinių kiekio, kad galėtų dominuoti kovos lauke;

- Elektroniniai karai (Electronics warfare) – radijo - elektroninės ar kriptografinės technikos;
- Psichologiniais karai (psychological warfare) – juose informacija yra naudojama siekiant pakeisti ar veikti draugiškų, priešišku ar neutralių subjektų protus;
- „Hakerių“ karai („haker“ warfare) – juose yra atakuojamos kompiuterinės sistemos;
- Ekonominės informacijos karai (economic information warfare) – blokuojant, perimant ar nukreipiant informaciją, siekiant įgyti ekonominį dominavimą;
- Kibernetinis karas (cyberwarfare) – futuristinių scenarijų plotmė;

Kaip pripažįsta pats autorius, informacinio karo samprata yra labai plati sąvoka, apimanti ne vieną elementą. (Libicki, 1995)

Svarbu yra tai, kad komandos ir kontrolės, žvalgybos ir elektroninis karas yra naudojamas konflikto metu, prieš priešų kariuomenę, tuo tarpu ekonominės informacijos karas, psichologinis ir hakerių karai gali būti naudojami tiek konflikto, tiek taikos metu, siekiant suformuoti palankią dirvą būsimam konfliktui arba manipuliuojant informacija pakenkti atakuojamai pusei.

Vadinamieji militaristiniai informacinio karo mokslininkai, nagrinėjantys informacinį karą iš kariuomenės pozicijų, gilinasi į komandos ir kontrolės karą, kuris nuo seno yra žinomas kaip veiksminga priemonė siekiant sutrikdyti priešo veiksmus, kariuomenės vadovybę atskyrus nuo karių. Informacijos amžiuje pasitelkus visas technologines naujoves pasidarė įmanoma daugelį procesų valdyti per atstumą, todėl militaristinės minties atstovai daug dėmesio skiria ne tik komandos ir kontrolės, žvalgybos bet ir elektroninio karo sritims. (Henry; Peartree, 1998)

Elektroninio informacinio karo svarba yra vienas iš pagrindinių kariuomenės strategų tyrimų objektų, siekiant sukurti kariuomenės telekomunikacinių ir informacinių tinklų apsaugą bei įgauti pranašumą prieš priešininką kartu turint galimybę iš priešininkų perimti reikalingą informaciją. Šiuolaikinės valstybių vyriausybės daug investuoja į karinės amunicijos ir kariavimo priemonių tobulinimą, siekdamos, kad jų kariuomenės konflikto metu turėtų technologinį pranašumą. Būtent elektroninio karo komponentams iš techninės pusės bandyti ir tirti Jungtinėje Karalystėje buvo suformuota laboratorija, šiuolaikiniams ginklams tirti ir konstruoti. (Mahon, 2008)

G. L. Kovacich, A. Jones ir P. G. Luzwick informacinį karą suvokia kaip skėtinę koncepciją, apimančią daug disciplinų. Šie autoriai informacinį karą skiria į du lygmenis, apibrėždami puolamojo ir gynybinio informacinio karo sampratas. Tiek puolamasis tiek gynybinis informaciniai karai vyksta informacinėje erdvėje, taigi yra priklausomi nuo informacijos ir jos skleidėjų. Puolamasis informacinis karas gali paveikti vyriausybes, visuomenės, nacijas ar verslą. Vyriausybės vykdo puolamąjį informacinį karą pasitelkdamos psichologines operacijas. Jos yra vykdomos klaidinant dezinformuojant, platinant propagandinius pranešimus/skrajuotes, pasitelkiant televiziją,

radiją bei kitas informacijos sklaidos priemones. Gynybinis informacinis karas apima informacinės erdvės apsaugą, nuo galimų puolamųjų atakų. (Kovacich; Jones; Luzwick, 2002)

J. Arquilla ir D. Ronfeldt yra laikomi kibernetinio karo ir karo tinkle sąvokų autoriais, kurie savo darbe „Cyberwar is Coming?“, taip pat išskiria puolamojo ir gynybinio informacinio karo koncepcijas, tačiau priešingai nei G. L. Kovacich, A. Jones ir P. G. Luzwick šias koncepcijas analizuoja grynai techniniu lygmeniu, koncentruodamiesi į kibernetinio karo ir karo tinkle sritis. (Arquilla; Ronfeldt, 1993)

Londono King's College Tarptautinis Saugumo Analizės Centras informacinius karus grupuoja į:

- Idėjinę kovą dėl oponento minčių (psichologinė dimensija – apima grupę psichologinių, žiniasklaidos bei karinių technikų siekiant paveikti priešininkų protą, neatsižvelgiant, kas yra priešininkas – kariuomenės vadovybė ar visa populiacija);
- Kovą dėl informacinio dominavimo (viešosios nuomonės formavimo dimensija – siekiama valdyti ir dominuoti informavimo sektoriuje, siekiant, kad fizinis konflikto lygmuo arba iš viso būtų išvengtas arba blogiausiu atveju būtų trumpas, staigus ir sėkmingas);
- Informacinių srautų bei informacinės veiklos sutrikdymą ar apsaugojimą nuo priešininkų atakų (šis lygmuo apima bet kokias elektronines atakas prieš kariuomenės ar civilines informacines infrastruktūras, įtraukiant nusikalstamą „hakinimą“ ar „krakinimą“ (cracking), duomenų naikinimą, nelegalų skverbimąsi į sistemas, taip pat infrastruktūrų fizinį naikinimą, klaidinimą ar psichologines operacijas). (Rathmell, 1998) ir (Ehlers, 1999)

Visi šie informacinio karo segmentų išskyrimai gali būti suskirstyti į techninius ir psichologinius segmentus. Techniniai, susiję su telekomunikacinių ir informacinių priemonių sritimi, tuo tarpu psichologiniai – su informacijos valdymu, naudojimu savo reikmėms, siekiant paveikti asmenis priimančius politinius sprendimus ar formuoti viešąją nuomonę. Londono King's College Tarptautinis Saugumo Analizės Centras net du iš trijų grupių skyrė psichologiniam informacinio karo aspektui. Būtent šis aspektas ir yra įdomiausias šiame tyrime, todėl kad net ir turint moderniausias technologijas ir ginklus vis tiek naudojant informacinį karą esminis faktorius yra paveikti asmenis priimančius sprendimus, tam kad konflikto baigtis būtų naudinga atakuojančiajam. Būtent asmenų, priimančių sprendimus, ar visos visuomenės nuomonės paveikimas ir formuoja politinį konflikto aspektą, galintį nulemti konfrontacijos baigtį ar suformuoti palankią dirbą planuojamai ginkluotai intervencijai, todėl yra svarbu paanalizuoti psichologinio informacinio karo sampratą.

2.3 PSICHOLOGINIS INFORMACINIS KARAS

Pagrindinis informacinio karo įrankis yra informacija ir veiksmai, susiję su jos panaudojimu, manipuliavimu, apsauga ir kontrole. Nepaisant visų techninių informacinio karo taikinių, pagrindinis vis tiek yra žmogus ir žmogaus protas, kurį siekiama paveikti reikiama linkme. Būtent žmogiškasis sprendimų priėmimo mechanizmas, stipriai priklausomas nuo informacijos ir yra pagrindinis informacinio karo tikslas, kurio siekiama tiek techninėmis tiek psichologinėmis priemonėmis.

Siekiant išvengti painiavos, būtina paminėti, kad naudojami terminai „psichologinis karas“ ir „psichologinės operacijos“ yra sinonimai. Psichologinio karo terminas pirmą kartą buvo panaudotas 1920 metais, tuo tarpu psichologinių operacijų terminas – 1945 metais, tačiau iš esmės tai yra sinonimiški terminai. (Daugherty)

Kaip pastebi G. L. Kovacich, A. Jones ir P. G. Luzwick, informacinis karas, kurio pagrindinis tikslas yra kontroliuoti ir paveikti sprendimų priėmėjų veiksmus, gali būti vykdomas išvengiant fizinio naikinimo per psichologines operacijas. (Kovacich; Jones; Luzwick, 2002) Anot Martin Libicki, „psichologinis karas apima informacijos naudojimą prieš žmonių protus.“ Autorius išskiria keturias psichologinio karo kategorijas:

- (a) operacijos prieš valstybės valią (against national will);
- (b) operacijos prieš priešininkų vadovybę;
- (c) operacijos prieš priešininkų kariuomenę;
- (d) kultūrinis konfliktas.

Pabrėžtina, kad psichologinis karas prieš visas šias M. Libicki išskirtas keturias kategorijas dažniausiai buvo ir yra vykdoma pasitelkiant žiniasklaidos priemones. Plačiau aptarti verta operacijas prieš valstybės valią ir kultūrinį konfliktą. Operacijos prieš valstybės valią yra naudojamos siekiant bent dalį populiacijos paveikti norime linkme, formuojant jos nuomone per žiniasklaidos priemones. Kultūrinis konfliktas yra suvokiamas, kaip tam tikros kultūros eksportas (pvz. JAV Holivudo produkcija, greito maisto kultūra, džinsų moda ir kt.) pasitelkiant Internetą, video, muzikos įrašus, satelitines programų transliacijas ir kitas telekomunikacines informavimo priemones. (Libicki, 1995, p. 35 – 47)

Kultūrinis konfliktas M. Libicki yra traktuojamas kaip psichologinio karo aspektas, tačiau tai yra ganėtinai ginčytina formuluotė, turint omenyje, globalizacijos procesus. Kita vertus kultūros eksportas ir per tai daromas poveikis individų sąmonei bei formuojant tam tikras vertybes, kurios ateityje kilus kariniam konfliktui gali būti panaudotos kaip ginklas, yra ganėtinai tikėtinas atvejis.

N. Maliukevičius analizuoja Rusijos geopolitinius siekius dominuoti postsovietinės teritorijos informacinėje erdvėje ir taip per žiniasklaidą manipuluoti tų valstybių viešąja nuomone bei

formuoti Rusijai palankias geokultūrinės nuostatas. Autorius savo tyrime, iš dalies remdamasis N. Maliukevičiaus, A. Ramonaitės ir M. Degučio atliktu išsamiu Lietuvos gyventojų geokultūrinių nuostatų tyrimu, pateikia išvadas, kad dėl kalbinių gebėjimų Rusijos žiniasklaidos priemonių, įsitvirtinusių Baltijos šalių erdvėje, auditorija didėja bei Rusiškos produkcijos kiekis vietinėse televizijose gausėja. (Maliukevičius, 2008, p. 9 - 167)

Analizuojant psichologinį karą būtina išsiaiškinti informacinių operacijų sampratą ir svarbą. Jungtinių Amerikos Valstijų gynybos departamento jungtinių pajėgų vadovybės viršininkas savo pranešime informacines operacijas apibrėžia kaip: „integruotas elektroninio karo, kompiuterinių tinklų operacijų, psichologinių operacijų, karinių gudrybių ir operacijų saugumo taikymas kartu su palaikančiais ir susijusiais pajėgumais siekiant paveikti, sužlugdyti ir iškraipyti ar užgrobti priešininkų automatinį ar žmogiškąjį sprendimų priėmimo mechanizmą kartu apsaugant savąjį.“ (CJCS, 2008) Šis apibrėžimas yra ganėtinau specifinis, turint omenyje, kad yra patvirtintas ir taikytinas kariuomenei ir kariškiams, bet jis ganėtinau tiksliai apibrėžia informacinių operacijų koncepciją, veiklos sferas ir pagrindinį tikslą – daryti poveikį tiek techniniam, tiek žmogiškajam sprendimų priėmimo mechanizmo aspektams. Svarbus informacinių operacijų aspektas, kad jos gali būti vykdomos ne tik konfliktų metu, bet ir esant taikai.

Pagrindinis informacinių operacijų tikslas yra užtikrinti informacinį pranašumą, jas vykdant iš jūros, oro ir žemės. Tokios operacijos yra orientuotos į sprendimų priėmimą ir informacinę erdvę, siekiant paveikti sprendimų priėmimą, nuomonių susiformavimo procesą, žinias ir suvokimą apie situaciją. Informacinės operacijos gali būti apibrėžtos, kaip moneta, turinti dvi puses – informacinę technologinę ir pažinimo puses. Bandytas išlaikyti pusiausvyrą tarp technologijų (techninės, programinės įrangos ir sistemų) ir žmogiškojo aspekto (angl. perception management - suvokimo valdymo) yra kritinis dalykas, norint pasiekti operacijų sėkmę. (Karlsson; Hagg, 2006) Informacinės operacijos gali daryti poveikį duomenims, informacijai ir žinioms trimis būdais:

- vykdant specifines psichologines, elektronines ar fizines operacijas, kurios gali papildyti, modifikuoti ar panaikinti informaciją iš įvairių sprendimų priėmėjų individų ar jų grupių aplinkos;
- vykdant veiksmus, kuriais siekiama paveikti sprendimų priėmėjų remiamą infrastruktūrą, kuri renka, apdoroja, skleidžia ir saugo informaciją;
- veikiant žmonių duomenų, informacijos ar žinių gavimo, apdorojimo, interpretavimo ir naudojimo mechanizmą. (Joint Publication 3-13, 2006)

JAV gynybos departamentas pateikia plačią informacinių operacijų sampratą, kurios viena iš sudėtinių dalių yra psichologinės operacijos/karas: „operacijos suplanuotos pranešti atrinktą informaciją ir reikalingus indikatorius užsienio auditorijai, siekiant paveikti jos emocijas, motyvus, objektyvų mąstymą taip galiausiai paveikiant užsienio vyriausybių, organizacijų, grupių ir individų

elgseną.“ Psichologinių operacijų tikslas taikos ar konfliktų metu platinti informaciją, siekiant formuoti, įtikinti ar sutvirtinti užsienio auditorijos požiūrį ir pakreipti jos elgseną sau palankia linkme. (Joint Publication 3-53, 2003)

Jungtinė Karalystė psichologines operacijas apibrėžia šiek tiek kitaip nei ši frazė yra suformuluota JAV Joint Publication dokumente: „planuoti, kultūriškai jautrūs, teisingi ir priskiriamieji veiksmai, nukreipti į tam tikrą auditoriją, siekiant politinių ir karinių tikslų.“ (PSYOPS Group, 2008)

Abi šios psichologinių operacijų sampratos iš esmės kalba apie tikslinės/užsienio auditorijos poveikimą panaudojant informaciją, tačiau nei viena iš jų apibrėžime nedetalizuoja, kokiomis priemonėmis tai turi būti pasiekta. NATO psichologinių operacijų apibrėžime galima pastebėti didesnę konkretumą: „Suplanuoti psichologiniai veiksmai naudojant komunikacinius metodus bei kitas priemones, nukreiptas į tikslinę priešišką, draugišką ar neutralią auditoriją (Richter, 2008, p.10), siekiant įtikinti ir paveikti jos narių požiūrį ir veiksmus, turinčius įtakos politinių ir karinių tikslų pasiekimui.“ Auditorija yra veikama naudojantis komunikacinėmis priemonėmis – televizija, radijo stotimis, platinant propagandinius lankstinukus, bukletėlius, pasitelkiant spaudos leidinius. (PSYOPS Group, 2008) Svarbu pabrėžti, kad informacijos sklaidimui ir tikslinės auditorijos poveikiui daryti yra naudojamos tiek vietinės komunikacijos priemonės, tiek specialiai naujai įkurtos ar mobilios kariuomenės komunikacinės priemonės. (Wolfgram, 2008) Kosovo konflikto metu NATO naudojo Command Solo lėktuvus, kurie buvo skraidančios televizijos ir radijo stotys, galėjusios blokuoti vietines komunikacijos priemones ir nepertraukiamai transliuoti reikiamą informaciją. (US Air Force Fact Sheet) Kaip pabrėžia Angela Maria Lungu, labai svarbu, kad vykdant psichologines operacijas kiekviena tema ir tikslas atspindėtų ir sustiprintų nacionalinę politiką, todėl visos informacinės programos turi būti integruotos į tarptautines informacines programas tam, kad būtų formuojamas nuoseklus, vienas kitą papildantis žinių srautas. (Lungu, 2001)

Nagrinėjant psichologines operacijas kyla klausimas, kuo jos skiriasi nuo propagandos?

Remiantis Idėjų žodynu, „propaganda yra sistemingas informacijos ar dezinformacijos sklaidimas, paprastai kokiais nors religinei ar politinei doktrinai paremti arba tam tikram požiūriui ar reakcijai sukelti.“ (Adikibi; Ballein; Breuilly, 2001, p. 401-402) H. D. Lasswell teigimu: „propaganda yra bendrų kolektyvinių nuostatų valdymas manipuliuojant svarbiais simboliais.“ (Lasswell, 1927, p. 627) Tuo tarpu JAV Gynybos departamentas propagandą apibrėžia kaip: „bet kokią komunikacijos formą, remiančią nacionalinius (arba tam tikros grupės) interesus, siekiančius tiesiogiai ar netiesiogiai paveikti tam tikros auditorijos nuomones, jausmus, požiūrį ar veiksmus.“ (Cali; Romanych, 2005)

Šios propagandos sampratos iš esmės ne daug kuo skiriasi nuo psichologinių operacijų apibrėžimo, tačiau NATO savo oficialiose doktrinos ir pranešimuose, kaip ir aukšti JAV gynybos departamento pareigūnai, vengia propagandos termino, įvardydami ir apibrėždami NATO ir jos sąjungininkių vykdomas psichologines operacijas. Propagandos terminas yra įvardijamas tik kalbant apie priešų vykdomas komunikacines programas ir kampanijas, kurios, savaime aišku, yra traktuojamos neigiamai. (Clarke, 2002)

Phillip M. Taylor, karo propagandą įvardiją kaip psichologinių operacijų sinonimą, pabrėždamas, kad psichologinės operacijos, naudojamos tiek taikos, tiek karo metu turi išlaikyti demokratinės propagandos tradicijas kaip „Tiesos Strategija“, tam kad visuomenės (pasaulinės ir lokals) sąmonėje neišvirtintų neigiamas požiūris į jas, kaip atsitiko propagandos terminui. (Snow; Taylor, 2006) Tai jokių būdu nereiškia, kad operacijos turi atskleisti visą tiesą, bet tiesiog laikytis „pozityvios informacijos“ linijos, kurioje nebūtų iškraipytos melagingos informacijos. (Taylor, 1999) Propagandos arba psichologinio karas tikslas yra kurti pseudo aplinką, kuri suformuos sąlygas, kurių dėka žmonės apsispręs, kaip reaguoti į konfliktą. (Finch, 2000, p.5) Kaip pastebi Ivana Markova, propaganda yra vienpusė komunikacija, apimanti tiek sąmoningą, tiek pasąmonės komunikacinius procesus, siekiant paveikti auditoriją. (Markova, 2008)

Reikia pripažinti, kad psichologinių operacijų sąvoka yra platesnė, tačiau tiek propagandai, tiek psichologinėms operacijoms taikomos iš esmės tos pačios priemonės – komunikaciniai informacijos skleidimo šaltiniai. Propaganda nuo senų laikų turi neigiamą atspalvį, todėl taikant psichologinio karo priemones ir jas įvardijant kaip propagandą greičiausiai neturėtų visuomenės palaikymo ir tokia strategija būtų priimta neigiamai. Tuo tarpu psichologinės operacijos yra informacinių operacijų dalis, kurios yra traktuojamos kaip „tiesos informacijos“, priešingai, nei propagandos atveju, kur informacija yra iškraipoma ar laužiama iš piršto.

Kaip ir propaganda analogiškai ir psichologinės operacijos turi savo tipus. JAV gynybos ministerija išskiria tris psichologinių operacijų arba propagandos tipus, pagal veikiamą auditoriją:

- taktinės PSYOPS – adresuotos specifinei priešo kovotojų grupei, siekiant ją įtikinti tam tikriems veiksams, kurie turės įtakos trumpalaikiai kovų situacijai;
- strateginės PSYOPS – skirtos didesnei tikslinei auditorijai ir yra vykdomos pagal iš anksto kruopščiai parengtą planą. Yra didesnio masto nei taktinės PSYOPS.
- konsoliduojančios psichologinės operacijos – skirtos padėti civilinei ir kariniai valdžiai konsoliduojant jų pasiekimus, įtvirtinant ir palaikant teisinę sistemą ir tvarką bei įtvirtinant civilinę vadovybę okupuotoje ar išlaisvintoje zonoje. (Rouse, psywarrior.com)

Pagal psichologinių operacijų arba propagandos naudojamą informaciją paveikti tikslinei auditorijai bei šaltinių identifikaciją, jos yra skirstomos į:

- baltąją – viešos, neužslėptos, naudojami aiškūs žinomi, tiksliai identifikuojami šaltiniai. Baltosios propagandos tikslas yra suformuoti ir įgyti auditorijos pasitikėjimą, kuris gali būti panaudotas ateityje; (Jowett, 2005, p. 16-17)
- pilkąją – tarpinis variantas tarp baltosios ir juodosios propagandos, šaltiniai yra laikomi paslapyje arba nutylimi bei oficialiai nepatvirtinti, skleidžiama informacija yra iškraipyta ir melaginga; (Department of the Army, 2005, p. 125)
- juodąją – užmaskuotos, sąmoningai sukurta apgaulė, kur naudojami klaidingi šaltiniai. Juodoji propaganda remiasi sąmoninga įvykių bei faktų falsifikacija ir melu. (Mažeikis, 2006, p. 19)

Garth S. Jowett ir Victoria O'Donnel teigimu, propagandinės ar kitos psichologinės – informacinės operacijos dažniausiai pasižymi dviem pagrindiniais elementais: nuslėptais arba nutylėtais pranešimo šaltiniais ir nuslėptais tikslais. Be šių savybių tikslinga psichologinė – informacinė veikla netektų prasmės. (Jowett; O'Donnel, 1999)

Psichologinių operacijų arba propagandos pagrindinė operavimo priemonė tiek konfliktų, tiek taikos metu yra informacija, tai informacijai skleisti yra naudojamos komunikacinės informacinės priemonės. Propagandos arba psichologinio karo teikiama informacija dažniausiai remiasi dichotomijos principu tarp „mes“ ir „jie“, kur „jie“, kaip byloja ir propagandos istorija, dažniausiai yra menkesni ar grasinantys „mūsų“ saugumui. (Rawnsley, 2005, p. 1066) Kariuomenės tokiai informacijai skleisti, t.y. vykdyti psichologines operacijas, dažnai naudoja savo informacinių aparatų mechanizmą, tačiau tam tarnauja ir vadinamosios nepriklausomos žiniasklaidos priemonės, kurios padeda pasiekti geresnių rezultatų ir plačiau paskleisti norimą informaciją. Pagrindinis psichologinių operacijų tikslas - veikti žmonių protus. Tikslui įgyvendinti padeda ir gerai išsivystę žiniasklaidos tinklai bei nuolat eskaluojamos spragos žiniasklaidos etikos ir objektyvumo srityse. Dabartiniame informacinių ir telekomunikacinių technologijų klestėjimo pasaulyje, kuriame individas gyvena nuolat atakuojamas informacinių pranešimų gausos, tampa ganėtinai sudėtinga atskirti propagandą nuo tikrų faktų. Reikia pripažinti, kad greičiausiai kiekvienas pasaulio gyventojas yra vienaip ar kitaip patyręs psichologinių operacijų poveikį.

Noam Chomsky savo veikale „Tikslai ir vizijos“ teigia, kad: „propaganda labiau pasiteisina tarp išsilavinusių žmonių, nes jie daugiau skaito, taigi gauna daugiau propagandos, o kartu dirbdami vadybos, žiniasklaidos bei akademinėse srityse, tam tikru mastu darbuojasi kaip propagandinės sistemos agentai – jie tiki tuo, kuo sistema tikisi juos įtikinti.“ (Chomsky, 2006, p. 61)

Valstybės, siekdamos efektyviai vykdyti savo politiką ir stiprinti tiek kultūrinę, tiek politinę ar ekonominę galią geostrateginiuose regionuose, vis daugiau dėmesio skiria informaciniam karui apimančiam tiek techninę pusę, tiek psichologinę. Konfliktų metu išsiversti be informacinio karo tapo praktiškai neįmanoma, informacinis karas tapo viena iš valstybių konfrontacijos formų, kuri

arba nuosekliai formuoja konfliktui palankias sąlygas arba tikslingai stengiasi formuoti palankią tarptautinės bendruomenės ir jos lyderių nuomonę apie vykdomą karinę intervenciją.

3. ŽINIASKLAIDOS VAIDMUO INFORMACINIO KARO KONTEKSTE: KARO NUŠVIETIMAS

Žiniasklaidos priemonės informacijos amžiuje tapo neatsiejama konfliktų dalimi. Dažnai vykstant fiziniams kovoms moderniomis priemonėmis mūšio lauke, vadinamosios „žodžio kovos“ randa vietą žiniasklaidos priemonėse ar kibernetinėse erdvėse. Naujienų televizijos, dirbančios ištisą parą, nenutrūkančios radijo transliacijos, internetiniai tinklais ir gausybė laikraščių, žurnalų ir kitų visuomenės informavimo priemonių sukuria globalią informacinę erdvę, kurioje informacijos ir nuomonių gausa ieškančiam informacijos pasaulio piliečiui turi ką pasiūlyti. Informacijos svarba nebeabejojama, kaip ir būtinybė stiprinti valstybių komunikacinį saugumą, siekiant apsisaugoti nuo informacinio karo formų. Tiek komunikacinio saugumo, tiek informacinio karo koncepcijose svarbią vietą užima informacija ir jos skleidimo šaltiniai – žiniasklaidos priemonės.

Žiniasklaida dėl interesų įvairovės dažnai yra priversta skirtingai argumentuoti tuos pačius faktus, o jos konkurencija dėl pranešimų patrauklumo sukuria įvairovės miglą. Nuomonių įvairovė pasireiškianti per žiniasklaidą yra demokratijos įrodymas, tik totalitarinėse ar autoritarinėse valstybėse žiniasklaidos atstovų nuomonės sutampa. (Mažeikis, 2006) Anot J. Habermaso, žiniasklaidos funkcija iš viešosios sferos debatų skatinimo ir racionalaus diskurso palengvinimo transformavosi į viešosios sferos suvaržymą bei kontravimą, atsižvelgiant į įvairius interesus. Piliečiai tapo pasyvūs žiniasklaidos atstovų konstruojamos realybės stebėtojai. J. S. Mills, pastebi, kad žiniasklaida vis labiau tampa tam tikrų interesų grupių manipuliavimo įrankiu, naudojamu paveikti visuomenę ir formuoti jos palankią nuomonę į tam tikrus procesus. (Kellner, 2004)

Informaciniam karui globalioje informacinėje erdvėje vykstant ne tik konfliktų, bet ir taikos metu žiniasklaidos atstovams tampa vis svarbiau verifikuoti gaunamą informaciją, neprisidėti prie informacinio karo sklaidos ir užtikrinti objektyvios informacijos sklaidą visuomenėje.

Tie, kurie pradeda informacinį karą, pajungia žiniasklaidą ir akcentuoja jos svarbą, tam, kad būtų pateisinti jų veiksmai bei užsitikrinta palanki viešoji nuomonė. Tokia praktika kelia grėsmę šiuolaikinei informacinei erdvei, tačiau tokie veiksmai nepalieka abejonių, kodėl kariuomenėje vis daugiau atsiranda žmonių, profesionaliai išmanančių viešųjų ryšių technologijas, didelis dėmesys skiriamas psichologiniam karui ar daugėja pasiūlymų žurnalistams prisijungti prie kariuomenės ir iš jos pozicijų stebėti konflikto eigą. (Tumber; Webster, 2006, p. 1-45)

G. Počepcovas pabrėžia, kad žurnalistai kariniuose konfliktuose nebėra paprasti stebėtojai ar dalyviai – jie dažnai tampa, tokių konfliktų katalizatoriais, darančiais įtaką politinės bei karinės vadovybės sprendimams. (Počepcov, 2000, p. 530) Nors žiniasklaida ir yra įvardijama kaip komunikacinio saugumo bei informacinio karo koncepcijų svarbus komponentas, vis dėl to ne visada globalioje informacinėje erdvėje veikiantys žiniasklaidos atstovai linkę dalyvauti šiuose procesuose ir nušviesti karo veiksmų eigą, taip patvirtindami pastaruoju metu vyraujančią nuomonę, kad žiniasklaida konstruoja realybę, o ne ją atspindi ir informuoja visuomenę.

Kaip pastebi P. L. Moorcraft ir P. M. Taylor, vakarų žiniasklaidos priemonės yra daug labiau linkusios pranešti apie didelius karus, kur yra įsitraukusios ir jų kariuomenės. Mažesni karai ir netgi genocidai gauna daug mažiau dėmesio, nei didieji, o taikos palaikymo operacijos beveik visiškai nesulaukia jokio dėmesio. Nenuginčijami įrodymai sufleruoja, kad žiniasklaida domisi karu, tačiau tai nereiškia, kad žinių tarnybos praneša apie kiekvieną planetoje išplieskusį ar vykstantį konfliktą. Jau tapo įprasta, kad valstybė, kurioje vyksta neramumai, kyla konfliktas, staiga tampa visos pasaulio žiniasklaidos dėmesio centre, o jam užgesus vėl nugrimzta į užmarštį. Šis fenomenas gali būti paaiškinamas žiniasklaidos interesu blogoms naujienoms ir „geroms istorijoms“. (Moorcraft; Taylor, 2008, p. 213-220) Kaip pastebi H. Tubber ir F. Webster, kuo didesnis konfliktas, kuo didesnės ir galingesnės valstybės konfrontuoja, tuo didesnis žiniasklaidos dėmesys kovos veiksmams. (Tumber; Webster, 2006, p. 1-45)

Dėl 24 valandas per parą transliuojamų naujienų poreikio, karo žurnalistika tapo mažiau analitinė nei praeityje. Karo žurnalistikoje išivyravo lengvo pobūdžio netgi nuobodė analizė, tačiau didesnė gausa vaizdinių triukų ir mažiau išvalgų į platesnį kontekstą. (Welch, 2007) Anot Virgil Hawkins, patraukti skaitytojus ir žiūrovus reiškia pasinaudoti jų susidomėjimu, o tai reikalauja paprastų, emocionalių ir lengvai suprantamų istorijų. Tai sąlygojo konfliktų atskleidimo procese atsiradusį supaprastintą „moralinį žaidimą“, kuriame viena konflikto pusė yra parodoma kaip blogis, o kita kaip auka, su formule, kuri daro spaudimą tarptautinei bendruomenei įsikiški ir išgelbėti auką. (Hawkins, 2001) Neabejotinai svarbūs ir faktai, susiję su „savos“ kariuomenės dalyvavimu konflikte, ar kariuomenės išgyvenimu itin sudėtingomis ir pavojingomis sąlygomis. „Mūsų“ karas bet koku atveju pritraukia žiniasklaidos dėmesį ir nušviečia laikraščių puslapius ir televizijų ekranus; „jų“ karai pritraukia daug mažiau dėmesio, nebent jie taip pat su laiku tampa „mūsų“ karais per tarptautinių karinių pajėgų įvedimą. Kariniams veiksmams pasibaigus, žiniasklaidos atstovams net „mūsų“ karas tampa nebeaktualus ir per daug brangus, nes reikia išlaikyti žurnalistus, transliuoti per brangųjį palydovą ir tai neužtikrina tokio grįžtamojo ryšio kaip karo istorijos. Tokia „parašiutinė žurnalistika“ reiškia tik viena, kad karas yra laikomas tik mažu paragrafu pasaulio istorijoje. Parašiuo darbas linkęs būti su išankstiniu nusistatymu, paviršutiniškas ir imlus propagandai. (Moorcraft; Taylor, 2008, p. 213-220)

Anot David Welch, pastaruju metu yra pastebima karo korespondentų kulto tendencija. Žurnalistai ir jų išgyvenimo bei darbo istorijos tapo daug įdomesnės, nei pačios žinutės apie konfliktus. Karo žurnalistų asmenybės kulto evoliucija sutapo (gal neatsitiktinai?) su padidėjusiu kariuomenės dėmesiu informacijai bei skėtinio tipo informacinių operacijų vystymusi. Glaudus kariuomenės ir žiniasklaidos bendradarbiavimas yra atviras manipuliacijos, propagandos ir veidmainiavimo kaltinimams. (Welch, 2007)

Sarah Oates išskiria keturis karo nušvietimo modelius, pagal žiniasklaidos priemonių nepriklausomumą nuo kariuomenės, remdamasi keturių karų pavyzdžiais:

- Vietnamo karas – iš anksto numatyti ir remiami kariuomenės sąlyginai laisvi žurnalistų judėjimai. Pradžioje patriotiški, galiausiai kritikuojantys karą. Dalyvaujantys politiniame kontekste, informuojantys apie priešą. Pirmasis televizinis karas iššaukė „Vietnamo sindromą“ – žiniasklaidos rodyti karo žiaurumai, formavo visuomenės nuomonę, priešišką karui, bei skatino diskusijas apie karo beprasmybę ir taikos judėjimų sustiprėjimą. „Vietnamo sindromas“ pabrėžia žiniasklaidos gebėjimą legitimizuoti visuomenės judėjimus ar vyriausybės kritiką, netgi tokiais jautriais klausimais kaip karas.
- Folklando karas – žurnalistai kontroliuojami kariuomenės. Informacija cenzūruojama, sudėtinga „rinkti“ istorijas. Žiniasklaida pasirinko perdėto patriotizmo liniją, nušviečiant karą. Susidarė „klano sistema“ (angl. pool system) – žurnalistai itin glaudžiai bendradarbiauja su karinėmis pajėgomis. Folklando karas buvo trumpas, iš dalies tai yra priežastis, kodėl pasiteisino patriotiškas karas.
- Pirmasis Persijos įlankos karas – žurnalistai kontroliuojami kariuomenės – klano sistema. Žiniasklaida pati save cenzūravo, propaguodama patriotizmą ir bijodama prarasti kariuomenės priėjimą prie konflikto. „CNN efekto“ pasireiškimas – naujienos transliuojamos 24 valanda per parą.
- Antrasis Persijos įlankos karas – žurnalistai tapo kariuomenės informacinės sistemos dalimi per „įsijungimo sistemą“ (angl. embedding system). Žiniasklaida pati save cenzūravo dėl patriotinių motyvų bei baimės prarasti kariuomenės paramą. Britų žiniasklaida kritiškesnė. Fox News propagavo patriotišką nušvietimą. (Oates, 2008, p. 112-133)

Būtent dėl žurnalistų galios formuoti visuomenės nuomonę, kariuomenė dažnai stengiasi valdyti karo korespondentus, tam, kad karas būtų nušviestas jiems reikiama linkme. Todėl būtent nuo antrojo Persijos karo nagrinėjant žurnalistų indėlį į konflikto nušvietimą dažnai minimas „įsijungimo į sistemą“ terminas, kai žurnalistams leidžiama judėti kartu su kariuomene ir tokiu būdu konfliktą matyti iš reikiamos pusės. Reikia pabrėžti, kad JAV karinės pajėgos nustatė taisykles, kaip

tokie „įjungti į sistemą“ reporteriai turi elgtis, kokias teises jie turi ir ko negali daryti. Viena iš sąlygų buvo neleisti tokiems žurnalistams naudotis savo transporto priemonėmis, o tai reiškė tik viena – objektyvumo ribotumą. Ypatingos sąlygos nustatytos moterims reporterėms, be to, visi interviu su kariškiais turi būti įrašomi, tokie reporteriai neturi teisės nešiotis ginklo, jų rengiami reportažai turi būti bendrojo pobūdžio, tiksliai neapibrėžiant pajėgų skaičiaus, dislokacijos vietos ir ekipuotės. (U.S. Department of Defence, 2003, p. 1-13)

Tiesa konflikto metu dažnai tampa miglota, nes žurnalistams tampa sunku atsispirti informacijos manipuliacijai, ypač, jeigu jie dalyvauja kaip „įjungti į sistemą“ reporteriai. Tokiais atvejais žurnalistų etikos ir cinizmo informacijos šaltiniams klausimai nušviečiant karą tampa dar svarbesni. Įjungimo į sistemą“ principas riboja žurnalistų laisvę, kartu limituojant ir jo perduodamos informacijos auditorijos supratimą apie tai, kas iš tikrųjų vyksta konflikto zonoje. Žiniasklaida konflikto metu dažnai tampa psichologinių operacijų įrankiu. (Moorcraft; Taylor, 2008, p. 183-196)

Žiniasklaidai disponuojant struktūrine informacijos galia, bei veikiant vadinamajam CNN efektui, konfliktų bei humanitarinių intervencijų baigtis tampa vis labiau priklausomi nuo žiniasklaidos priemonių darbo. Mokslininkų įrodyta, kad būtent žiniasklaidos dėmesys ir vadinamasis CNN efektas lemia ne tik valstybių užsienio politikos veiksmus, bet ir visuomenės nuomonės formavimą, kuris gali daryti tiesioginę įtaką valstybių vyriausybių sprendimams ir vykdomai politikai. Visuomenės informuotumas ir vienos ar kitos pozicijos palaikymas konflikto metu yra neabejotinai stipriai priklausomas nuo žiniasklaidos priemonių darbo bei žurnalistų indėlio rengiant reportažus ir transliuojant naujienas pasaulio gyventojams.

4. RUSIJOS IR GRUZIJOS INFORMACINIO KARO ATSPINDYS: WWW.LRYTAS.LT VS. WWW.REPUBBLICA.IT

4.1 TYRIMO TIKSLAI IR PARAMETRAI

Šių metų rugpjūčio mėnesį sueis metai nuo Rusijos Gruzijos karinio konflikto kilimo, įvykusio 2008 m. rugpjūčio mėn. 7- 12 d. Įdėmiai stebėjusiems įvykius šioje užšaldytų konfliktų zonoje, tai nebuvo naujiena, mokslininkai atsargiai prognozavo tokio konflikto galimybę jau gana senokai. Ne vienerius metus augusi įtampa tarp dviejų valstybių, neliko nepastebėta tiek Rusijos užsienio politiką, tiek postsovietinę erdvę tyrinėjančių mokslininkų, kurie apie tokią intervenciją seniai siuntė perspėjimo signalus.

Vis dėl to, kyla klausimas, kuo šis konfliktas buvo išskirtinis? Visų pirma, po Šaltojo karo pabaigos šis konfliktas yra pirmasis Rusijos ginkluotos intervencijos prieš postsovietinės erdvės valstybę atvejis. Antra, Estijos Bronzinio karo įvykiai ir vėliau Gruzijoje kilęs ginkluotas konfliktas,

verčia politikos bei komunikacijos mokslų mokslininkus permąstyti „draugiškos“ Rusijos sampratą ir iš naujo įvertinti didžiosios valstybės interesus postsovietinėje erdvėje. Trečia, Rusijos ilgą laiką vykdyta provokacinė politika Gruzijos separatistinėse zonose, baigėsi ginkluotais susirėmimais. Tokia situacija verčia susimąstyti apie Rusijos siekius įtvirtinti savo galią ir įtaką ne tik Kaukazo regione bet ir Baltijos valstybėse, kurios nuolat patiria provokacinius Rusijos veiksmus. Estijoje vykstantys nuolatiniai įtampos paaštrėjimo proveržiai sufleruoja ieškoti analogijų su Gruzijos atveju, bei kurti aiškia gynamąją saugumo strategiją NATO bei ES nuo galimų Rusijos provokacinių veiksmų. Ketvirta, šis konfliktas dar kartą parodė Vakarų valstybių susiskaldymą ir bejėgiškumą priimant svarbius vieningus sprendimus, šiuo atveju vertinant konfliktą ir jo pasekmes. Tai dar vienas signalas tiek NATO aljansui tiek Europos Sąjungai, kad yra reikalingas konsoliduotas požiūris į galimų konfliktų prevenciją Europoje. Penkta, šis konfliktas pasižymėjo itin aršiu informaciniu karu, kuris dar kartą įrodė, kad Rusija turėdama nusenusią kariuomenę vis dėl to yra pajėgi konfrontuoti ir vykdyti provokacijas naujais „ginklais“ – informacinio karo priemonėmis.

Šio tyrimo tikslas yra į įvykusį konfliktą pažvelgti iš žiniasklaidos perspektyvos, naudojant informacinio karo ir komunikacinio saugumo teorines prieigas. Tokios tyrimo teorinės prieigos buvo pasirinktos ne atsitiktinai, bet remiantis keliais svarbiais argumentais:

- Informacinių ir telekomunikacinių technologijų vystymasis privertė saugumo studijas į šią koncepciją pažvelgti iš komunikacinių perspektyvų, plėtojant komunikacinio saugumo sampratą;
- Informacinis karas yra pripažįstamas nauju įrankiu valstybių konfrontacijose;
- Žiniasklaidos vaidmuo tiek komunikacinio saugumo, tiek informacinio karo koncepcijose vaidina svarbų vaidmenį, kaip įrankis ir priemonė valstybių politikos realizavimui bei viešosios nuomonės formavimui, siekiant veikti „tikslinių auditorijų“ sprendimų priėmimo mechanizmus reikiama linkme.

Po įvykusio konflikto vis daugiau mokslininkų, politikos bei komunikacijos mokslų analitikų, ėmė kalbėti apie informacinį karą, vykusį ir dar tebevykstantį tarp dviejų valstybių. Viešojoje erdvėje kilusios aršios diskusijos dėl konflikto iniciatoriaus bei globalioje informacinėje erdvėje prieštaringos informacijos pasirodymas, paskatino empiriškai ištirti galimas informacinio karo apraiškas žiniasklaidos priemonėse. Siekiant matyti globalesnį vaizdą tyrimui buvo pasirinktos dvi valstybės Lietuva ir Italija. Iš to išplaukia, kad tyrimo *objektas* yra informacinio karo apraiškos Lietuvos ir Italijos žiniasklaidos priemonėse. Šios dvi valstybės buvo pasirinktos pagal kelis kriterijus:

Lietuva	Italija
Postsovietinės erdvės valstybė	Vakarų Europos valstybė

„Naujoji“ ES ir NATO narė	„Senoji“ ES ir NATO narė
Rusijos geopolitinės įtakos zonoje	Nėra Rusijos geopolitinės įtakos zonoje
Glaudūs ekonominiai, politiniai ryšiai su Gruzija	Glaudūs ekonominiai ir politiniai ryšiais su Rusija
Siekia būti Gruzijos advokate/ambasadore ES ir NATO	S. Berlusconi nuolat deklaruojama paramą Rusijai – S. Berlusconi Rusijos advokatas ES
Nuolat pabrėžia Rusijos grėsmę, postsovietinės erdvės valstybėms, tiek ES tiek NATO viršūnių susitikimų metu, eskaluoja Rusijos vis agresyvesne tampančios užsienio politikos temą	S. Berlusconi tarpasmeniniai draugiški santykiai su buvusiu Rusijos prezidentu dabartiniu premjeru V. Putinu

Dėl darbo apimties ribotumo buvo pasirinktas tikslinis objekto tyrimo laikotarpis – nuo 2008 m. liepos mėn. 3 d. iki 2008 m. rugpjūčio mėn. 19 d. Žiniasklaidos tyrimo laikotarpis pasirinktas nuo 2008 m. liepos mėn. 3 d, dėl kelių priežasčių:

- tiriant informacinio karo apraiškas žiniasklaidos priemonėse siekiama analizuoti, kaip augusi įtampa tarp dviejų valstybių buvo atspindėta užsienio žiniasklaidos priemonėse – Lietuvos ir Italijos populiariausių dienraščių internetinėse svetainėse.
- 2008 m. liepos mėn. 3 d. – padidėjo įtampa tarp Gruzijos ir jos separatistinio regiono Pietų Osetijos, ten įvykus keliems sprogimams ir žuvus tiek Pietų Osetijos, tiek Gruzijos pareigūnams – anot Rusijos vienos iš nedaugelio nepriklausomų žurnalistų Julijos Latyninos, būtent ši data gali būti laikytina karo pradžia, privedusia prie vadinamojo penkių dienų Rusijos ir Gruzijos karinio konflikto. (Latynina, 2008 08 23, nuo 14 min.)

Į tyrimo laikotarpį buvo įtrauktas penkių dienų konfliktas bei siekiant pažvelgti plačiau į tai kaip vystėsi informacinis karas tarp dviejų valstybių, pasirinkta ir viena savaitė po konflikto. Tokiam tyrimo laikotarpio pasirinkimui įtakos turėjo dar kelios priežastys:

1. daroma prielaida, kad būtent šiuo laikotarpiu turėjo būti didžiausia koncentracija pranešimų konflikto tema;
2. didžiausia tikimybė, kad galėjo būti vykdomos aiškiai identifikuojamos informacinio karo atakos, siekiant paveikti pasaulinės bendruomenės nuomonę apie konfliktą ir jo eigą;
3. nesant aiškių įrodymų, kas pradėjo konfliktą, susiformavo palanki terpė informaciniam karui per žiniasklaidą skleisti tendencingą informaciją – vykdyti psichologines operacijas;

Tyrimo objekto ir žiniasklaidos analizės laikotarpio pasirinkimas suformulavo *pagrindinę darbo problemą* – ištyrus kaip Rusijos ir Gruzijos karinis konfliktas buvo perteikiamas ne tik Lietuvos, bet ir Italijos žiniasklaidoje, įvertinti, kokią poziciją ir kodėl, Rusijos ar Gruzijos, palaikė šių dviejų šalių dienraščiai, visuomenei komunikuodami konflikto eigą.

Valstybių pasirinkimo kriterijai bei tyrimo problemos formuluotė sufleruoja pagrindinę analizės *hipotezę*, Rusijos ir Gruzijos konflikto metu Lietuvos žiniasklaida labiau palaikė Gruzijos poziciją, o tuo tarpu Italijos - Rusijos poziciją.

Remiantis darbo problema bei hipoteze yra formuluojamas pagrindinis darbo *tikslas*: pasirinktu laikotarpiu ištyrus Italijos ir Lietuvos žiniasklaidos priemonėse pateiktą informaciją apie Rusijos ir Gruzijos konfliktą, įvertinti ar abiejų šalių žiniasklaidoje galima aptikti informacinio karo apraiškų.

Siekiant atlikti kokybišką ir giluminę tiek objekto, tiek problemos analizę buvo iškristalizuoti žiniasklaidos pasirinkimo kriterijai. Apsispręsta tirti spausdintų masinio informavimo priemonių – laikraščių, internetines svetaines, kuriose galima rasti analogišką spausdintojo laikraščio versiją ir visus spausdintame variante buvusius straipsnius. Renkantis žiniasklaidos priemonę – laikraščių internetines svetaines – buvo remtasi keliais argumentais:

- Pirma, spausdintame laikraštyje galima rasti detalių giluminių analizių, bei nuomonių pliuralizmo.
- Antra, XX a. antroje pusėje atsiradus internetiniams žinių portalams laikraštis tradiciškai vis dar laikomas vienu patikimiausiu informacijos šaltiniu, o laikraščių internetinės svetainės vienos iš populiariausių internetinių informacijos šaltinių.
- Trečia, laikraščių internetinės svetainės dažniausiai turi tradiciškai laikraščiams būdingą stiprią korespondentų komandą, kuri gali pateikti naujienas ne vien tik remiantis pasaulinėmis žinių agentūromis, bet ją verifikuoti atlikdami atskirus tyrimus.
- Ketvirta, internetas yra identifikuojamas, kaip viena iš labiausiai naudojamų priemonių informacinio karo propagandinėms žinutėms skleisti;

Lietuvos ir Italijos *dienraščių pasirinkimo kriterijai* yra vienodi:

- nacionalinis;
- ne specializuotas, t.y. bendrojo pobūdžio;
- populiariausias kokybiškas arba arčiausiai kokybiško definicijos priartėjantis dienraštis;
- turintis didelę auditorijos dalį;
- turintis savo internetinę svetainę, kurioje galima rasti visą arba bent 90 proc. dienraštyje skelbiamos informacijos.

Tiriant informacinio karo apraiškas Lietuvos žiniasklaidoje, remiantis apibrėžtais kriterijais, buvo pasirinktas Lietuvos ryto dienraščio internetinis puslapis www.lrytas.lt. Lietuvos rytas nėra specializuotas dienraštis, yra nacionalinis, skelbiasi esantis populiariausias ir pagal TNS Gallup tyrimo duomenis 2008 m. žiemą (TNS Gallup, 2008 žiema) bei pavasarį (TNS Gallup, 2008 pavasaris) buvo antras pagal skaitomumą šalies dienraštis po Vakarų žinių. Lietuvos rytas buvo pasirinktas dar ir dėl to, kad jis savo turiniu yra artimesnis kokybiškai spaudai, lyginant su Vakarų žiniomis. Ir nors Lietuvos rytas, pagal vasaros tyrimą, (TNS Gallup, 2008 vasara) buvo nežymiu skirtumu nusileidęs į trečiąją vietą, pagal skaitomumą, visgi rudenį (TNS Gallup, 2008 ruduo) vėl susigrąžino savo pozicijas ir grįžo į antrą pagal skaitomumą vietą. Taigi iš kokybiškų ar artimiausių kokybiškiems dienraščių Lietuvos rytas pagal sociologinius tyrimus turi didžiausią skaitytojų auditoriją. Be to reikia pabrėžti, kad visų 2008 metų skaitomiausias savaitraštis yra Lietuvos ryto šeštadienio priedas TV Antena, kurį perkant kartu įsigijamas ir šeštadienio Lietuvos ryto dienraštis, kur taip pat yra priedas paprastai su išsamiais ekspertų komentarais bei straipsniais apie pasaulio įvykius Rytai Vakarai.

Analizei renkantis Italijos dienraštį vadovautasi taip pačiais kriterijais, kaip ir renkantis Lietuvos dienraštį. Remiantis Italijos sociologinių tyrimų kompanijos Audipress 2008 m. liepos 31 d. paskelbtais duomenimis (La Repubblica, 2008 07 31) La Repubblica yra antras skaitomiausias Italijos dienraštis, turintis internetinę svetainę www.repubblica.it. Pirmasis, pagal skaitomumą yra La Gazzetta dello sport – 3 milijonai 706 tūkstančiai skaitytojų, tačiau šis yra specifinis, skirtas sporto naujienoms dienraštis, taigi antrasis La Repubblica, iš tikrųjų yra pirmasis tarp universalių nacionalinių Italijos dienraščių pagal populiarumą – 3 milijonai 69 tūkstančiai skaitytojų. (Audipress, 2008 primavera)

La Repubblica yra nacionalinis, bendro pobūdžio, laikomas vienu iš kokybiškiausių dienraščių šalyje. Kalbant apie partinę spaudą, kuri Italijoje yra aiškiai identifikuojama, La Repubblica yra priskiriamas centro kairės ideologinei pakraipai, dažnai kritikuojantis dešiniuosius, ypač vieną iš jų lyderių S. Berlusconi, tačiau negailintis aštrių žodžių ir kairiesiems, daug dėmesio skiriantis socialinei politikai, kultūrai bei pasaulio įvykiams, tarptautiniam bendradarbiavimui ir kitoms kairiųjų dažnai kvestionuojamoms temoms. La Repubblica yra dienraštis, kurio pasiskirstymas pagal distribuciją regionuose yra ganėtinai tolygus. (Gruppo Editoriale L'Espresso Spa) Be to, tai dienraštis, kuris greičiausiai diegia inovacijas, reaguoja į technologines naujoves bei daug dėmesio skiria kokybiškai informacijai, ką gali patvirtinti redakcijoje bei užsienyje dirbantis didelis korespondentų skaičius.

Taip pat reikia pridurti, kad, remiantis Gruppo Editoriale L'Espresso Spa (La Repubblica ir www.repubblica.it valdytojais) 2008 m. spalio 2 d. pranešimu spaudai, www.repubblica.it rugsėjo mėn. buvo dažniausiai lankomas informacinis portalas Italijoje, kurio lankomumas per dieną išaugo

48 proc. lyginant su praeitu mėn. (aut. Pastaba – www.repubblica.it internetinio puslapio lankomumo didėjimas fiksuojamas kas mėnesį nuo 2007 m. pabaigos, neapleidžiant populiariausio informacinio puslapio Italijoje pozicijų) vidutiniškai iki vieno milijono šimto tūkstančių lankytojų per dieną. Prisijungimas prie www.repubblica.it iš mobiliųjų telefonų išaugo daugiau kaip 600 procentų. Gruppo Editoriale L'Espresso Spa, 2008 10 02)

Pasirinktų laikotarpių analizės bus atliekamos www.repubblica.it svetainėje, naudojant straipsnių archyvą skiltyje *La Repubblica dal 1984*, nes būtent šis archyvo paieškos mechanizmas leidžia prieiti prie laikraštyje spausdintų straipsnių, kurie yra publikuojami ir internetinėje svetainėje. Nagrinėjant Lietuvos žiniasklaidos priemonę, pasirinktais laikotarpiais, taip pat bus nagrinėjamos publikacijos pasiekiamos per archyvo paieškos mechanizmą *Naujienose*.

Naudojant komunikacinio saugumo ir informacinio karo teorines prieigas tyrimui yra keliami keli pagrindiniai *uždaviniai*:

- išanalizuoti Lietuvos ir Italijos dienraščių publikacijas pagal pasirinktus kriterijus.
 - Atlikti straipsnių kiekybinę ir kokybinę analizę pasirinktoje Lietuvos žiniasklaidos priemonėje;
 - Atlikti straipsnių kiekybinę ir kokybinę analizę pasirinktoje Italijos žiniasklaidos priemonėje.
- Nustatyti, kokią poziciją palaikė tiek Lietuvos, tiek Italijos žiniasklaidos priemonės Rusijos Gruzijos konflikto atžvilgiu ir paaiškinti, kas lėmė tokios pozicijos atsiradimą.

Atliekant kokybinę publikacijų analizę, bus naudojamas analitinis, lyginamasis metodas, atsižvelgiant į straipsnių pirminius šaltinius, aprašymo pobūdį bei objektyvumą ir konflikto vertinimo kriterijus. Suformuluoti uždaviniai turi padėti įgyvendinti pagrindinį tyrimo tikslą bei verifikuoti išsikeltą hipotezę.

4.2 TYRIMO REZULTATAI: REPUBBLICA.IT IR LRYTAS.LT PUBLIKACIJOS RUSIJOS GRUZIJOS KONFLIKTO TEMA

4.2.1 TYRIMŲ REZULTATAI NUO 2008 M. LIEPOS MĖN. 3 d. IKI GINKLUOTO KONFLIKTO PRADŽIOS

Pasak Julijos Latyninos, būtent 2008 m. liepos mėn. 3 d. gali būti laikoma karinio konflikto pradžia, nes tada įtampa tarp Pietų Osetijos ir Gruzijos pasiekė aukštą tašką, per sprogimą Dmenisi miestelyje žuvus Pietų Osetijos policijos viršininkui bei paskui sekusiame incidente sunkiai sužeistiems Gruzijos policininkams, suintensyvėjo abiejų pusių susišaudymai, kurie buvo daug

stipresni nei paprastai, kas privertė Gruzijos prezidentą M. Saakašvilį sunerimti. Po to sekę įvykiai nuosekliai vedė prie ginkluoto susirėmimo. (Latynina, 2008 rugpjūčio 23 d., nuo 14 min.) Liepos 4 d. Pietų Osetijos separatistinis regionas paskelbė visuotinę mobilizaciją, motyvuodamas tuo, kad Pietų Osetijos policijos viršininko žūtis, buvo Gruzijos specialiųjų tarnybų ruošta operacija. (Kavkaz Center, 2008 liepos 4 d.) 2008 m. liepos mėn. 5 d., Šiaurės Kaukazo pasipriešinimo Islamiškame informaciniame tinklapyje, priklausančiame radikaliems čečėnų separatistams“ Kavkaz Center pasirodė pranešimas, jog Rusijos Dūmoje buvo priimtas politinis sprendimas rugpjūčio mėn. Gruzijoje pradėti karą, tik ne Pietų Osetijoje, bet kitame separatistiniame regione Abchazijoje, iš kur vėliau ginkluotosios pajėgos turėtų judėti Pietų Osetijos sostinės Tschinvalio link. Konflikto pradžia buvo numatyta tarp 2008 m. rugpjūčio mėn. 20 d. ir 2008 m. rugsėjo mėn. 10 d. Tiksliai data, anot Kavkaz Center cituojamo Islamo Emirato žvalgybos pareigūno, bus nustatyta atsižvelgiant į kurstomos įtampos augimą. Straipsnyje pabrėžiama, kad Rusija yra visokeriopai pasiruošusi invazijai ir dabar sąmoningai sieks kurstyti įtampą ir provokuoti konfliktą teroristiniais aktais, bei kitomis priemonėmis. (Kavkaz Center, 2008 liepos 5 d.)

Reikia pabrėžti, kad Kavkaz Center yra laikoma radikalių, siekiančių nepriklausomybės nuo Rusijos, Čečėnijos separatistų svetaine, kuri teikia tendencingą informaciją, skatiną teroristinį pasipriešinimą prieš Rusijos valdžią ir kursto nesantaiką. Tokioje svetainėje pateikiama informacija privalo būti vertinama atsargiai, turint omenyje, kad tai daug propagandinės informacijos pateikiantis internetinis šaltinis. Jame publikuojami faktai, siekiant išvengti propagandinės informacijos, privalo būti verifikuojama remiantis kitų šaltinių pateikiama informacija. (Račius, 2006)

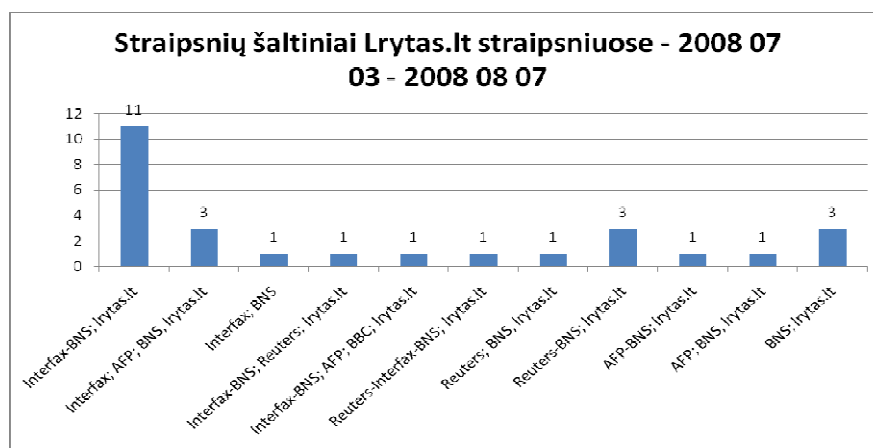
Įtampos augimas tarp Gruzijos ir Rusijos Italijos dienraštyje *La Repubblica* liko nepastebėtas, visą laikotarpį iki pat penkių dienų karo pradžios nėra nei vieno straipsnio, nušviečiančio įvykius Gruzijoje ir jos separatistiniuose regionuose. Analizuojamoje Lietuvos žiniasklaidos priemonėje, priešingai nei Italijos, visą laikotarpį galima rasti daugybę straipsnių, iliustruojančių įtampos augimą Kaukazo regione. Pirmasis straipsnis, analizuojamu laikotarpiu, *Lrytas.lt* skiltyje „*Pasaulis*“, pagal naujienų agentūrų AFP ir BNS informaciją, buvo išspausdintas liepos 4 dieną. Straipsnis, pranešantis apie Pietų Osetijos paskelbtą visuotinę mobilizaciją, iš esmės patvirtina Kavkaz Center paskelbtą informaciją. (Lrytas.lt, 2008 liepos 4 d.) Straipsnis bendrojo pobūdžio, dėstomi faktai, nedaromi jokie vertinimai, cituojama Pietų Osetijos, separatistinio Gruzijos regiono, atstovė, bandanti argumentuotai pagrįsti tokius Pietų Osetijos regiono veiksmus. Straipsnyje akcentuojama kylanti įtampa tarp Gruzijos ir separatistinių P. Osetijos ir Abchazijos regionų.

Analogiška reakcija buvo ir dėl galimo „naujo karo“ pavojaus tarp Gruzijos ir separatistinio Abchazijos regiono. Italijos dienraštyje apie tai nėra net užsimenama, tuo tarpu Lietuvos nagrinėjamoje žiniasklaidos priemonėje pasirodė trumpa žinutė, parengta pagal naujienų agentūrų

Reuters, Interfax ir BNS pranešimus. Žinutėje cituojamas Rusijos gynybos ministerijos pareiškimas apie Gruzijos mėginimus kurstyti įtampą regione. Žinutėje taip pat minimas Abchazijos separatistų lyderio pareiškimas apie Gruzijos planuotus veiksmus jėga užimti Abchazijos miestus, tačiau operacija, anot jo, buvo neįvykdyta. Iš, pagal užsienio naujienų agentūrų informaciją, parengtos žinutės galima suprasti, kad būtent tokios, iš neaiškių ir neminimų šaltinių, Abchazijos separatistinio regiono lyderio žinios paskatino Rusijos gynybos ministeriją paskelbti susirūpinimą arba grasinimą išreiškiančią naujieną, kad Gruzija tokiais veiksmais išprovokuos naują karą regione. (Lrytas.lt, 2008 liepos 5 d.) Įdomu yra tai, kad Rusijos gynybos ministerijos pranešimas remiasi abejotinos kilmės informacija, kurią pateikia Abchazijos lyderis – marionetinė Kremliaus figūra separatistiniame Gruzijos regione. Kavkaz Center pranešime taip pat yra sudėtingos autentiškumo paieškos, aišku tik tiek, kad informacija gauta iš žvalgybos padalinio, tačiau, vėlgi reikia priminti, kad į Kavkaz Center pateikiamą informaciją reikia žvelgti, įvertinant faktą, kad tai yra propagandinė radikalių Čečėnijos separatistų grupuotės, svetainė, kurioje yra pateikiama tendencinga informacija paprastai priešiška Rusijai.

Visą laikotarpį iki konflikto pradžios Italijos dienraštyje nėra nei vienos žinutės apie augančią įtampą Gruzijoje. Tuo tarpu Lrytas.lt pateikia gana išsamų vaizdą apie įvykius šalyje. (Priedas Nr. 1) Straipsnių šaltiniai daugiausia yra užsienio naujienų agentūros, arba Lietuvos naujienų agentūros pranešimai, paremti užsienio naujienų agentūrų pranešimais. Skirstant straipsnius, pagal šaltinius gauname Diagramą, kurioje aiškiai matosi, kad didžiausią dalį informacijos nagrinėjama Lietuvos žiniasklaidos priemonė ima iš Rusijos ir postsovietinės erdvės naujienų agentūros Interfax.

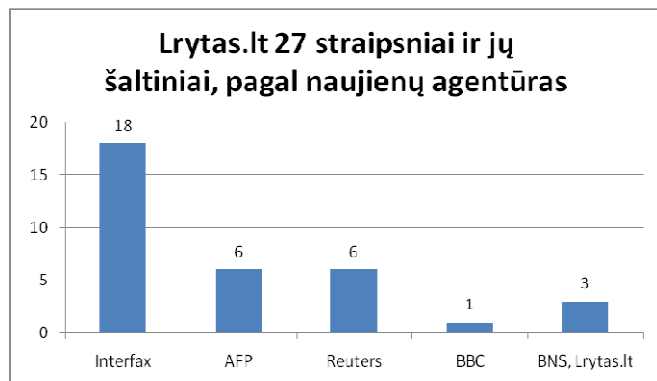
1 diagrama.



Iš Priede Nr. 1 išnagrinėtų 25 bei skyriaus pradžioje nagrinėtų 2 straipsnių ir pirmoje diagramoje pateikiamų duomenų matyti, kad iš 27 *lrytas.lt* svetainėje per visą laikotarpį pasirodžiusių straipsnių, net 18 iš jų buvo parašyti remiantis Interfax agentūros pranešimais. Daugelio straipsnių šaltiniais nurodomos kelios naujienų agentūros, išskirsčius šaltinius pagal naujienų agentūras, matyti, kad **tik** Lietuvos naujienų agentūrų duomenimis buvo paremti tik 3

straipsniai iš 27. (diagrama nr. 2). Dviejų straipsnių turinys buvo susijęs su Baltijos valstybėmis: pirmasis, Estija siūlo ES siųsti taikdarius į Gruziją; antrasis, Gruzijos prezidentas prašo Lietuvos pagalbos, informuojant ES apie sudėtingą padėtį Gruzijoje. Trečiasis straipsnis, kurio šaltiniais yra nurodyta BNS ir [lyttas.lt](http://www.lyttas.lt), vis dėl to cituoja BBC tinklapį, tik prie šaltinių to nenurodo.

2 diagrama.



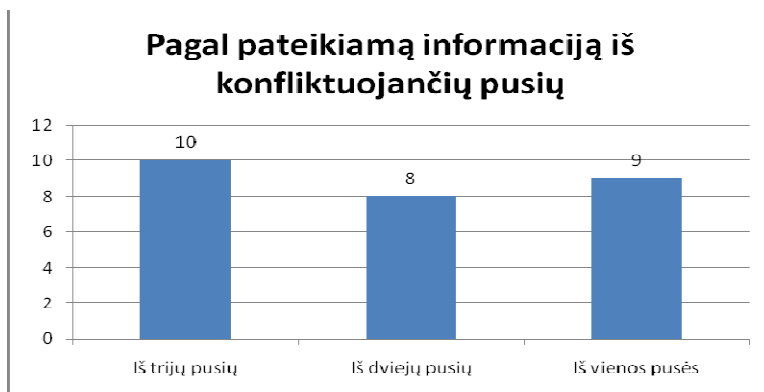
Remiantis abiejose diagramose pateiktais duomenimis, galime daryti išvadą, kad Lietuvos žiniasklaidos priemonės yra labai priklausomos nuo užsienio naujienų agentūrų, tačiau stengiasi išvengti dezinformacijos, informaciją verifikuoja, remiasi keliais šaltiniais – keliomis užsienio naujienų agentūromis.

Informaciniam karui vykstant tiek taikos, tiek konflikto metu, kyla itin didelis pavojus informacijos patikimumo srityje, nes konfliktuojančios pusės yra linkusios skleisti dezinformaciją ir tokiu būdu klaidinti ne tik priešą, bet ir formuoti palankią visuomenės ir pasaulio nuomonę arba rengti palankią dirvą įvyksiančiam konfliktui. Žiniasklaidos priemonės, kaip jau buvo išsiaiškinta teorinėje darbo dalyje, vaidina svarbų vaidmenį sudarant palankias sąlygas informaciniam karui vystytis ir plisti globalioje informacinėje erdvėje. Propagandos ir dezinformacijos tikimybė itin išauga vykstant ginkluotiems susirėmimas bei kylant įtampai tarp konfliktuojančių pusių. Anot M. Martišiaus, „net taikos metu globalioje informacinėje erdvėje vyksta informaciniai karai, todėl informacija iš užsienio turėtų būti vertinama atsargiai. Karinio konflikto metu labai išauga ne tik žmonių domėjimasis informacijos srautais, bet ir informacinio karo paveiktos informacijos kiekis.“ (Martišius, 2006, p. 111-112) Turint omenyje tai, ką apie konflikto pradžią nurodė nepriklausoma Rusijos žurnalistė Julija Latynina, kad praktiškai konfliktas prasidėjo 2008 m. liepos 3 d., o 2008 metų rugpjūčio 7/8 naktį tik fiziškai išitraukė Rusijos kariuomenė, analizuojant žiniasklaidos pranešimus būtina atsižvelgti į minėtą M. Martišiaus pastabą apie informaciją, paveiktą informacinio karo.

Tiriamuoju laikotarpiu nėra nei vieno autorinio straipsnio, kur būtų pateiktas įvykių komentaras ar vertinimas. Didesnėje dalyje straipsnių yra stengiamasi pateikti visų trijų pusių – Rusijos, Gruzijos ir separatistinių regionų atstovų – komentarus ar pranešimus apie pagrindinį

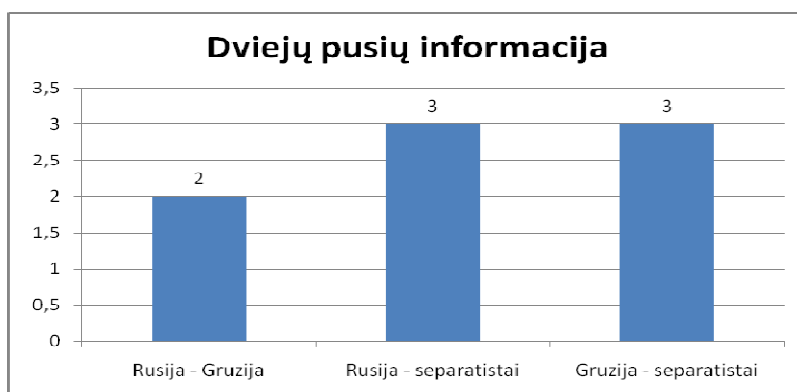
straipsnyje aprašomą įvyki. Detaliai aprašomi įvykiai separatistinėse zonose ir separatistinių regionų valdžios pareigūnų pareiškimai bei veiksmai. Priedas Nr. 1 (lentelėje yra 25 straipsniai, neįtraukti 2 skyriaus pradžioje aptarti straipsniai). Analizuojant straipsnius kokybiniu metodu, įdomu, atsižvelgti į straipsniuose pateikiamus šaltinius – kiek yra straipsnių pateikiančių visų trijų konfliktuojančių pusių (Gruzijos, separatistų ir Rusijos) argumentus ar vertinimus.

3 diagrama.



Kaip matyti iš trečios diagramos, didesnė dalis visų straipsnių, analizuojamu laikotarpiu, pateikia visų trijų konfliktuojančių pusių požiūrius ar komentarus, vis dėl to pakankamai daug straipsnių, pateikiančių vienos pusės požiūrį. Įdomu yra tai, kad konfliktas ir susišaudymai vyko Gruzijos teritorijoje, tačiau analizuojant straipsnius, kur yra pateikiama informacija iš dviejų pusių, dažnai viena iš pusių yra būtent Rusija. Pagal ketvirtąją diagramą matyti, kad straipsniuose, kur yra pateikiama informacija iš dviejų pusių, neabejotinai didesnę pranašumą turi separatistai ir Rusija, pateikdami savo komentarus ir nuomones. Reikia pastebėti, kad Rusijos ir separatistų atstovų nuomonės praktiškai visada, su retom išimtim, sutampa. Taigi iš ketvirtoje diagramoje matomų duomenų galima teigti, kad iš 8 straipsnių, kur yra pateikiama dviejų pusių vizija į konflikto įvykius, tik 5 iš jų iš tiesų atspindi tokią viziją, nes „Rusijos – separatistų“ grupė, turėtų būti priskiriama prie vienpusių straipsnių kategorijos. Tik penkiuose straipsniuose iš aštuonių galima matyti dialogą tarp Gruzijos ir separatistų, arba jų poziciją antrinančios Rusijos.

4 diagrama.



Nagrinėjant vienpusių straipsnių kategoriją verta paminėti, kad iš tokių 9 straipsnių, net 7 iš jų yra atspindintys Gruzijos poziciją, tačiau reikia pabrėžti, kad net 6 iš jų yra tiesiogiai visiškai nesusiję su ginkluotais susirėmimais P. Osetijoje. Tai yra bendrojo pabūdžio pranešimai, apie tai, kad Gruzija didins biudžetą krašto apsaugai, numuš Rusijos lėktuvus, jeigu jie dar kartą pažeis Gruzijos erdvę, paleistus P. Osetijos įkaitus ir pan. Tik vienas iš 7 straipsnių tiesiogiai kalba apie tai, kad buvo apšaudytas Gruzijos policijos postas – t.y. tiesiogiai susijęs su kovinių veiksmų nušvietimu. Vienas straipsnis iš 9 vienpusių straipsnių atspindi tik separatistinio P. Osetijos regiono atstovų nuomonę ir vertinimus. Dar vienas straipsnis atspindi tik Rusijos poziciją. Prie vienpusių straipsnių nereikia pamiršti pridėti ir iš „dviųpusių“ kategorijos išbrauktus tris straipsnius, atspindinčius Rusijos – separatistų nuomones. Taigi iš viso gautume tokius skaičius: Vienpusiai straipsniai: tik Gruzijos pozicija – 6; Separatistų, Rusijos pozicija – 6. Reikia pabrėžti, kad Gruzijos vienpusiai pranešimai buvo orientuoti ne į informaciją apie karinių veiksmų eigą, tuo tarpu Rusijos – separatistų vienpusiai pranešimai paremti kaltinimais apie Gruzijos agresiją, ugnies pradėjimą, vykdomus teoristinius veiksmus ir konflikto provokavimą, P. Osetijos atakavimą.

Apibendrinant galima teigti, kad Italijos žiniasklaida visiškai ignoravo įtampos augimą Kaukazo regione, patvirtindama prieš tai išdėstytą mintį, kad dažnai žiniasklaidos priemonėms yra svarbūs tik „jų“ karai, bei įvykiai vykstantys arčiau valstybės, kurią jie atstovauja. Tuo tarpu, analizuojamoje Lietuvos žiniasklaidos priemonėje, įvykiai Gruzijoje buvo ganėtinai detalčiai nušviesti, atspindint įtampas tarp Gruzijos ir separatistų, o kartu ir tarp Rusijos augimą. Tai galėjo būti sąlygota kelių priežasčių:

- Bendra Lietuvos ir Gruzijos patirtis praeityje;
- Bendra „narystė“ Rusijos geopolitinėje įtakos zonoje;
- Priklausymas bendrai postsovietinei erdvei;
- Itin geri oficialūs diplomatiniai, politiniai ir ekonominiai Gruzijos ir Lietuvos santykiai;

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad beveik visi 27 straipsniai, tiriamoje Lietuvos žiniasklaidos priemonėje, pasižymi vienu bendru bruožu – yra paremti informacija iš užsienio naujienų tarnybų. Nagrinėjant straipsnių turinį išskirtini keli bendri bruožai, besikartojantys daugelyje straipsnių:

- Separatistų pozicija yra kategoriška, jie nelinkę nusileisti ar ieškoti kompromiso;
- Rusija vis pareiškia nuomonę, kad labai didelė tikimybė didelio masto karui, dėl Gruzijos provokacinių agresyvių veiksmų P. Osetijos atžvilgiu;

- Gruzija akcentuoja, kad nenori karo, siūlo taikiai spręsti susidariusią padėtį, siūlo paliaubas, sutinka su bet koku derybų formatu, siūlo P. Osetijai autonomiją ir Rusijai priežiūros teises ją įtvirtinant.
- Rusija ir P. Osetija kaltina Gruziją, vykdamt agresiją – vis praneša apie aukas ir Gruzijos neleistinus, neteisėtus veiksmus.

Iš minėtų faktų ir remiantis analizuotais žiniasklaidos pranešimais apie padėtį Gruzijoje (Priedas nr. 1), galima daryti išvadą, kad Rusija ir separatistiniai regionai vykdė informacinio karo kampaniją, siekdami paruošti pasaulio bendruomenę artėjančiam konfliktui, dėl kurio visą kaltę turėtų prisiimti Gruzija, nes tendencingai buvo bandoma sleisti informacija, kad Gruzija nesilaiko susitarimų, aštrina padėtį, būtent dėl Gruzijos veiksmų gali kilti didelis karas, būgštavo Rusijos pareigūnai, kaskart kalbinami žurnalistų. P. Osetijos atstovai laikėsi tos pačios pozicijos, kaip ir Rusija, nepaneigė galimybės apie galimą karo kilimą. Rusija bandė žiniasklaidos pagalba įtvirtinti savo kaip susirūpinusių taikdarių vaidmenį, kurie stengiasi gelbėti P. Osetijos „vargšus“ žmones nuo begalinės agresijos. Tuo tarpu Gruzija nuolat eskaluodama Rusijos provokacijų temą, galėjo tendencingai rengti palankią dirvą „aukos“ vaidmeniui. Informaciniam karui buvo naudojami psichologinio karo įrankiai ir metodai: propagandos ir dezinformacijos būdai. Taktika labai aiški – nuolat kartoti tą pačią mintį ir plėtoti jos idėją, stiprinant įsitikinimą, kad Gruzija iš tiesų vykdo neleistinus veiksmus, o Rusija nuolat provokuoja ir aštrina nesutarimus.

Žiniasklaida savo ruožtu, vis dėl to stengėsi kaip manydama išvengti tendencingos informacijos, ją bandydama verifikuoti kitais šaltiniais bei pranešimuose atspindėdama ne vienos pusės idėjas tam tikros situacijos atžvilgiu. Straipsniuose atsispindi įvykių chronologija, nėra vertinimų ar nuomonių, vengiama emocionalios kalbos bruožų, vaizdingų epitetų – subjektyvumo indikatorių, bandoma išlaikyti pagrindinį žurnalistinį principą – išgirsti abi puses. Vis dėl to, galima daryti prielaidas, kad Rusijos pareigūnai vis eskaluodami labai didelę karo kilimo galimybę vykdė psichologinę informacinę kampaniją, siekdami paruošti tiek vidinę, tiek pasaulinę bendruomenę būsimam konfliktui, Gruzijos vyriausybė taip pat stengėsi platinti žinią apie Rusijos vykdomas provokacijas, tai greičiausiai siekdama postsovietinės erdvės ir NATO valstybių pritarimo būsimiems veiksams.

4.2.2 PENKIŲ DIENŲ KONFLIKTO ATSPINDYS REPUBLICA.IT IR LRYTAS.LT

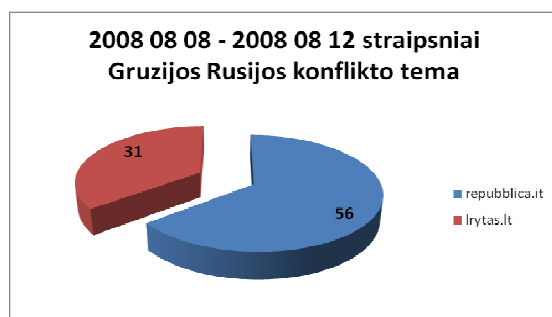
Prieš pradėdant nagrinėti vadinamojo „penkių dienų“ konflikto publikacijas Lietuvos ir Italijos žiniasklaidos priemonėse, reikėtų patikslinti, ką vadiname penkių dienų konfliktu. 2008 metų rugpjūčio mėnesio 8 d. viso pasaulio žiniasklaidos priemonių dėmesys buvo sukonzentruotas į

Pekino Olimpinių žaidynių atidarymą, kai Gruzijoje kilo ginkluoti susirėmimai tarp Gruzijos ir jai priešišku separatistų, remiamų Rusijos kariuomenės, kurios tankai kirto Gruzijos sieną.

Pagal John Hopkins Universiteto Centrinio Kaukazo Instituto ir Šilko kelio studijų programos išleistą ataskaitą, Gruzijos prezidentas 2008 m. rugpjūčio 7 dieną iš užsienio žvalgybos pareigūnų gavo pranešimą, kad Rusijos kariuomenė pajudėjo Roki tunelio linkme, vietos jungiančios Šiaurės ir Pietų Osetiją. M. Saakašvilis septintą valandą vakaro paskelbė ugnies nutraukimą ir siūlė pradėti derybas su Pietų Osetija. Remiantis daugeliu, vienas kitą paantrinančių, Gruzijos šaltinių, apie vienuoliktą valandą vakaro Gruzijos prezidentas gavo pranešimą, kad Rusijos kariuomenės konvojus, sudarytas iš daugiau nei šimto sunkvežimių kerta Roki tunelį. Taigi likus kelioms akimirkoms iki vidurnakčio, informavusi JAV atstovus, Gruzijos vyriausybė paskelbė, kad privalo atstatyti konstitucinę tvarką P. Osetijoje ir pasipriešinti Rusijos invazijai į jos teritoriją. Toje pačioje ataskaitoje rašoma, kad Rusijos gynybos ministerija paneigė faktą, esą jos kariuomenė kirto Gruzijos sieną dar prieš vidurnaktį ir prieš Gruzijai paskelbus apie siekį atkurti konstitucinę tvarką P. Osetijoje. Neigdama šį faktą Rusijos gynybos ministerija negali tiksliai pasakyti, kada tiksliai Rusijos kariai kirto Gruzijos sieną. (Cornell; Popjanevski; Nilsson, 2008, p. 13-14) Atsižvelgiant į S. E. Cornell ir kolegų pateiktus faktus, galima būtų teigti, kad karas tarp Gruzijos ir Rusijos prasidėjo ne 2008 m. rugpjūčio mėnesio 8 d., bet rugpjūčio 7 d., t.y. naktį iš ketvirtadienio į penktadienį. Nagrinėdami vadinamąjį penkių dienų Rusijos ir Gruzijos konfliktą, pirmąją konflikto dieną laikysime 2008 m. rugpjūčio mėnesio 8 d.

Kaip jau buvo minėta prieš tai, pasirinkta Italijos žiniasklaidos priemonė visiškai ignoravo įvykius apie kylančią įtampą Gruzijoje, tuo tarpu analizei pasirinktos Lietuvos žiniasklaidos priemonės tinklapyje buvo ganėtinai detalai nušviesta visa įvykių eiga bei įtampos augimo evoliucija. Prasidėjus Rusijos Gruzijos penkių dienų konfliktui, Italijos spauda atkreipia dėmesį į Kaukaze besirutuliojančius įvykius.

5 diagrama.

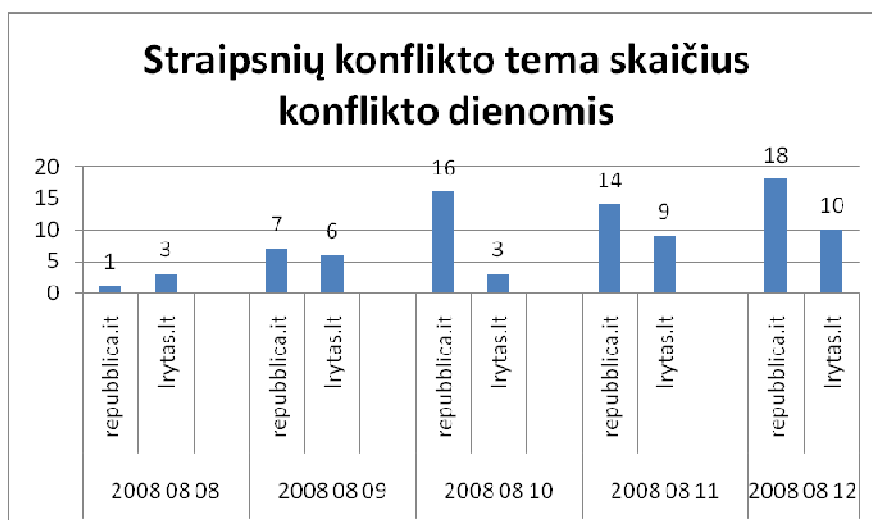


Penktoje diagramoje, matome, kad Italijos žiniasklaidos priemonėje tiriamu laikotarpiu pasirodė beveik dvigubai daugiau straipsnių Rusijos Gruzijos konflikto tema, nors prieš tai apie kylančią įtampą tarp valstybių bei labai realią konflikto kilimo galimybę nebuvo net užsimenama.

Tai vėlgi gali būti paaiškinama, daugelio komunikacijos mokslininkų teiginiais, susijusiais su karinių konfliktų nušvietimu ir žiniasklaidos priemonių interesu „blogoms naujienos“, juolab, kad į šį konfliktą yra įsipainiojusi didžioji Rusija. Be to reikia pridurti, kad pats konfliktas vyksta ES bei JAV ir Rusijos interesų zonoje.

Tiriant žiniasklaidos pranešimus apie vykusį konfliktą bei ieškant informacinio karo apraiškų, svarbu pasirinktas žiniasklaidos priemones tirti ne tik kiekybinės analizės pagrindu, bet atlikti ir kokybinę turinio analizę, galinčią padėti identifikuoti tiek Rusijos, tiek Gruzijos spėjamai vykdyto informacinio karo apraiškas. Rusijos Gruzijos konfliktui vykus tik penkias dienas, verta atskirai paanalizuoti Lietuvos ir Italijos žiniasklaidos priemonių dėmesį konfliktui, atskiromis dienomis. Atliekant kokybinę žiniasklaidos priemonėse teikiamą informaciją bus remiamasi šeštoje diagramoje išskirtais tyrimo parametrais – tiriama informacija, ją skirstant pagal dienas ir taip bandant sintetinti straipsnių turinio ir jų kiekio tyrimo duomenis.

6 diagrama.



Pirmąją konflikto dieną, lyginant su kitomis keturiomis konflikto dienomis, tiek Lietuvos, tiek Italijos pasirinktose visuomenės informavimo priemonėse akivaizdžiai pastebimas kiekybinis skirtumas – vos keli straipsniai konflikto tema. Ištyrę tiek republicca.it, tiek lrytas.lt straipsnių turinį galima apibendrinti:

La Repubblica.it	lrytas.lt
Chronologiškai, tačiau ne itin detalai apžvelgta pastarųjų kelių savaitių įvykių eiga – įtampos kilimas; nedaromi vertinimai, kas pradėjo karą; laikomasi neutralios pozicijos. Nieko neužsimenama apie Italijos oficialiąją	Oficiali Lietuvos parama Gruzijai: „Gruzija vykdo agresiją – ji pradėjo“; Politologai vertina skirtingai: vieni: „Rusija išprovokavo konfliktą“; kiti: „Gruzija puolė osetinus“; URM ministro vizitas į Gruziją; Detaliai pranešami įvykiai, cituojami Rusijos ir Gruzijos pareigūnai, pristatomos jų pozicijos dėl karo

poziciją šio karo atžvilgiu.	veiksmų bei pačio konflikto kilimo.
------------------------------	-------------------------------------

Antrąją konflikto dieną, straipsnių kiekis, susijęs su Rusijos Gruzijos konfliktu jau yra daug didesni tiek Lietuvos, tiek Italijos analizuojamose žiniasklaidos priemonėse. Abiejų šalių tiriamu visuomenės informavimo priemonių dėmesys yra panašus, lrytas.lt svetainėje yra vienu straipsniu mažiau nei repubblica.it.

La Repubblica.it	lrytas.lt
Penki, iš septynių, autoriniai, analitiniai straipsniai; į konfliktą žvelgiama iš plataus konteksto; nesileidžiama į itin smulkias įvykių detales, konstatuojami faktai, kad vyksta konfliktas, istoriškai nupasakojama konflikto priešistorė, cituojami JAV, ES, JT pareigūnai, konfliktas analizuojamas iš energetinių perspektyvų. Sąsajos su Kosovu, Sovietų Sąjunga; Laikomasis objektyvumo, tačiau vos pastebimai prijuočiamas Gruzijai; Korespondentai apie situaciją tiesiai iš Gruzijos, Maskvos bei Pekino.	Du, iš šešių, autoriniai analitiniai straipsniai/interviu – vėlgi du požiūriai į įvykius; detalūs, paremti užsienio naujienų agentūrų pranešimais, įvykių nupasakojimai konflikto zonoje; oficiali Lietuvos parama Gruzijai, bei Lietuvos politikų kritikuojama Rusija; Straipsniai apie Lietuvos visuomenės paramą Gruzijai, piketą prie Rusijos ambasados; interviu su Gruzijos ambasados atstovu: Rusija teikia klaidinančią informaciją apie konfliktą ir jo priežastis, nes turi savo interesų regione.

Trečioji konflikto dieną Lietuvos ir Italijos žiniasklaidos priemonėse yra ypatinga tuo, kad repubblica.it svetainėje tai yra antra, pagal didžiausią straipsnių gausumą konflikto tema, diena per analizuojamas penkias dienas. Be to, būtina atkreipti dėmesį, kad Italijos žiniasklaidos priemonėje straipsnių skaičius yra beveik šešis kartus didesnis nei tą pačią dieną tiriamoje Lietuvos žiniasklaidos priemonėje.

La Repubblica.it	lrytas.lt
Korespondentas Gorio mieste, nepateikia vertinimų – interviu su Gruzijos kariškiais, nukentėjusiais civiliais – laikosi neutralumo; konflikto atgarsiai Pekine; Interviu su žymiu Gruzijos išeivijos režisieriumi Otar Iosseliani, kuris: „karas absurdiškas; Saakašvilis nemoka valdyt pasidavė Rusijos provokacijoms, Putinas pavojingas kelia karą dėl nieko, provokuoja, siekia atkurti imperiją, Vakarai turi įsikišti“; Detalai pristatoma konflikto situacija Gruzijoje; pripažįstamas aiškios informacijos nebuvimas; Rusija	Lietuvos URM ministro įspūdžiai iš subombarduoto Gorio – kalta Rusija, straipsnyje paminėta, kad ji neigia bombardavusi miestą; miestas griuvėsiai – neveikia mobilus ryšys; užsienio agentūrų informacija – popiežiaus neigiama reakcija į konfliktą; BNS korespondentė Tbilisyje –

<p>atakuoja ekonominius strateginius objektus; Popiežiaus pareiškimai, pranešimai iš Pekino; simpatizuojama Gruzijai; Rusija atsargiai kritikuojama; Kairieji kritikuoja S. Berlusconi dėl oficialios pozicijos dėl konflikto nepareiškimo – prikiša draugystę su V. Putinu, aršiai kritikuoja Rusiją ir V. Putiną. Tikisi vieningos Vakarų nuomonės prieš Rusiją;</p>	<p>neveikia mobilus ryšys, vyrauja prieštaringa informacija; užsienio naujienų detali įvykių informacija tiek iš Rusijos, P. Osetijos ir Gruzijos pusių – konfliktas plečiasi į Abchaziją; blokuotas Poti uostas;</p>
--	---

Ketvirtoji diena. Kiek sumažėjo straipsnių Italijos visuomenės informavimo priemonėje, tačiau padaugėjo Lietuvos.

La Repubblica.it	lrytas.lt
<p>Plataus konteksto analitiniai straipsniai apimantys istorijos, politikos, ekonomikos analizės lygmenis. Kritikuojama Rusija, palaikoma Gruzija; pasaulio reakcijos į konfliktą – Izraelis nepykdo Rusijos – pasirenka neutralitetą – užšaldo ginklų pardavimą Gruzijai; Gruzinių mažuma protestuoja prieš Rusiją – neprašo Italijos palaikyti kieno nors poziciją, bet prašo įsikišti ir priartinti taiką šalyje; S. Berlusconi skambina Putinui; ES, Sarkozy pozicija konflikto atžvilgiu; analizuojami tarptautinių santykių pasikeitimai – Rusijos- JAV santykių atšalimas; ES požiūris; akcentuojamas Europos skilimas vertinant konfliktą, kvestionuojama Vakarų vienybė;</p>	<p>Palaikoma Gruzijos pozicija; interviu su gruzinų vyriausybės atstovais – įvykių komentarai; Lietuva visiškai remia Gruziją; kritikuoja Rusiją; C. Rice: „Reikia įvardinti, kad vyksta agresija prieš nepriklausomą ir suverenią Gruzijos valstybę. Tarptautinė bendruomenė turi suprasti, kad į konfliktą įtrauktos dvi šalys – Rusija ir Gruzija“; Užsienio naujienų agentūrų pranešimai apie Rusijos poziciją; detalūs įvykiai iš konflikto zonos; Separatistų, Rusijos ir Gruzijos pozicija; padėtis Abchazijoje – blogėja; Emocionalus pro-gruziškas A. Matonio straipsnis – vykdoma Kremliaus informacinė propagandinė kampanija; Lietuvos politinės partijos apeliuoja į kolegas Europoje – reikia padėti Gruzijai; Estija – tai įspėjimas Vakarams ir Estijai;</p>

Penktoji konflikto diena. Nagrinėjamoje Italijos žiniasklaidos priemonėje daugiausiai straipsnių konflikto tema, per visą tiriamą penkių dienų laikotarpį. Analogiška situacija kalbant ir apie Lietuvos visuomenės informavimo priemonę.

La Repubblica.it	lrytas.lt
------------------	-----------

<p>Autoriniai straipsniai; Pabėgėlių istorijos – Rusijos provokacijos – degina net Osetinų namus, kad apkaltintų Gruziją; JAV prieš Rusiją – santykių atšalimas – naujas šaltasis karas; B. Obama: „nesvarbu kaip prasidėjo konfliktas, Rusija įsiveržė į kitos valstybės teritoriją, tai nepateisinama“; Rusija veržiasi gilyn į Gruzijos teritoriją; Itin gera Rusijos parengtis – gal iš anksto suplanuota? Įtampa kyla tarp Rusijos ir JAV – keičiamasi abipusiais kaltinimais; Berlusconi diplomatijos kritika, kaltinimai ir priekaištai dėl „draugo Vladimiro“; Rusija siekia Saakašvilio galvos; Kritikuojama Rusija ir jos pateikiami argumentai; Elektroninis karas prieš Gruziją; iš tarptautinės teisės perspektyvų Gruzija teisi; S. Berlusconi telefonu derasi su Putinu; ES su Sarkozy bando tartis dėl taikos; Lega Nord remia Gruziją; Italija laikosi ES pozicijos; Tbilisyje informacija prieštaringa; Evakuoti italai iš Gruzijos kritikuoja Rusiją;</p>	<p>Užsienio naujienų agentūrų detalūs pranešimai apie įvykius Gruzijoje bei N. Sarkozy pastangos Maskvoje; Lietuva remia Gruziją; Lietuviai EP inicijuoja diskusijas Gruzijos Rusijos konflikto klausimu; NATO ieškos bendros pozicijos konflikto atžvilgiu bei svarstys Gruzijos karinės pagalbos prašymą specialia tam sušauktame NATO susirinkime; Lietuvos politinis elitas ir visuomenė aktyviai remia Gruziją, nesiliauja piketai prie Rusijos ambasados; Medvedevas nutraukia karinius veiksmus Gruzijoje, Gruzija teigia, kad Rusija vis dar bombarduoja; Žuvo jau penktas žiniasklaidos atstovas, pirmas užsienio žurnalistas – olandas operatorius; Padėtis pagerėtų, jei Saakašvilis pasitrauktų iš valdžios. Rusijos ministras taip pat sakė, kad Maskva nėra suinteresuota aptarinėti padėtis su provokarietiško M. Saakašvilio vyriausybe; JT taikos planas Rusijai netinka; Politologų vertinimai apie tikruosius Rusijos motyvus; Gruzija išstoja iš NVS; JAV pritaria Lietuvos valstybės pozicijai Gruzijos Rusijos konflikto atžvilgiu;</p>
--	---

Apibendrinant visas penkias konflikto dienas, tiksliau tiriant Lietuvos ir Italijos žiniasklaidos priemonių turinį (kokybiniu metodu) ir dėmesį kiekybiniu principu, galima daryti kelias apibendrinamąsias išvadas:

- Lietuvos žiniasklaidos priemonėje nuo pat pirmos konflikto dienos yra matoma akivaizdi parama Gruzijai ir Rusijos kritika. Tokia tendencija yra sustiprinama oficialia Lietuvos vadovų pozicija, vos vienas kitas straipsnis gina nuomonę, kad Gruzija pradėjo konfliktą, dauguma kaltina Rusiją;
- Italijos tiriamos žiniasklaidos priemonės pozicija konflikto atžvilgiu nebuvo tokia kategoriška ir aiški – iš pat pradžių straipsniuose bandoma laikytis neutralios pozicijos, tik vėliau aiškiai pastebima Rusijos kritika ir simpatijų atidavimas Gruzijai. Taip pat yra kritikuojamas ir S. Berlusconi – Italijos ministras pirmininkas, dėl

oficialios Italijos pozicijos nepareiškimo bei itin artima bičiulyste su Rusijos ministru pirmininku, buvusiu prezidentu V. Putinu. Tačiau yra pastebimas pakankamai garsus ir paramos Rusijai balsas.

- Lietuvos žiniasklaidos priemonėje yra daug mažiau autorinių analitinių straipsnių, daugiausiai remiamasi užsienio naujienų agentūrų pateikiama informacija; įvykių eiga nušviečiama detalai, stengiamasi pateikti tiek Gruzijos, tiek Rusijos pozicijas, tačiau visada akcentuojama Lietuvos parama Gruzijai.
- Italijos visuomenės informavimo priemonėje į Rusijos Gruzijos konfliktą žiūrima daug plačiau, nagrinėjama pasikeitusi pasaulinės politikos padėtis, konfliktas tiriamas iš energetinių perspektyvų, nagrinėjami JAV Rusijos santykiai ir išaugusi įtampa juose, daug mažiau dėmesio skiriama itin detaliam įvykių Gruzijoje aprašymui. Straipsniuose analizuojama ir kvestionuojama Vakarų Europos bei kitų pasaulio valstybių pozicija konflikto atžvilgiu.
- Tiek lrytas.lt, tiek repubblica.it pateikia naujienas remdamiesi ne tik užsienio naujienų agentūrų informacija: itališkoji visuomenės informavimo priemonė konceptualiai formuoja vaizdą, remdamasi korespondentų Tbilisyje, Maskvoje, Vašingtone, Pekine ir Briuselyje informacija. Savo ruožtu lrytas.lt remiasi BNS korespondentės Tbilisyje informacija bei užsienio naujienų agentūrų žinutėmis;
- Tiek repubblica.it, tiek lrytas.lt straipsniuose Gruzijos Rusijos karo tema galima pastebėti vykdomo informacinio karo apraiškų. Abi žiniasklaidos priemonės mini faktus, kurie gali būti įvertinti kaip informacinio karo požymiai:
 - Tbilisyje vyraujančią prieštaringą informaciją – abi pusės viena kitą kaltina dezinformacija ir propagandos skleidimu, neaišku, kas iš tikrųjų vyksta;
 - sutrikusį telekomunikacijų ryšį – neveikia mobilieji telefonai; nuo Rusijos bombardavimų sunaikintos radarų stotys;
 - hakierių atakuojamas oficialiausias Gruzijos internetines svetaines;

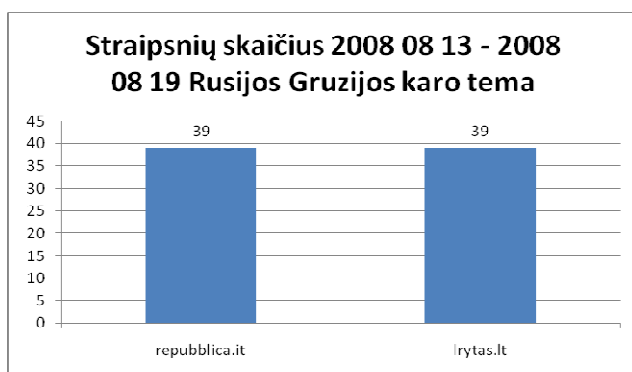
4.2.3 SAVAITĖ PO KONFLIKTO: INFORMACINIO KARO ATSPINDŽIO PAIEŠKOS

Atliktas penkių dienų Rusijos Gruzijos konflikto tyrimas Lietuvos ir Italijos pasirinktose žiniasklaidos priemonėse leidžia daryti prielaidas apie vykusį informacinį karą, kuris iš Rusijos pusės prasidėjo dar prieš išplieskiant konfliktui. Karinio konflikto metu užsienio žiniasklaidos priemonės mirgėte mirgėjo nuo pranešimų Rusijos Gruzijos karo tema, vieni palaikė Rusijos pusę, kritikuodami Saakašvilio politiką ir rizikingą bei skaudų veiksmą pradėti Pietų Osetijos puolimą, kiti teisingo Gruziją, analizuodami Rusijos neimperialistinius siekius bei vykdytas provokacijas.

Globalioje viešojoje informacinėje erdvėje regis visai nublanko Pekino olimpinės žaidynės – dėmesys ir diskusijos buvo fokusuojamos į Rusijos Gruzijos karą. Prieštaringa informacija kaip vėjas keliavo iš vienos žiniasklaidos priemonės į kitą, taip pat greitai kirsdama valstybių sienas bei ignoruodama geografinę padėtį, rasę, kalbą ar religiją – susidarė ideali situacija informacinio karo plitimui.

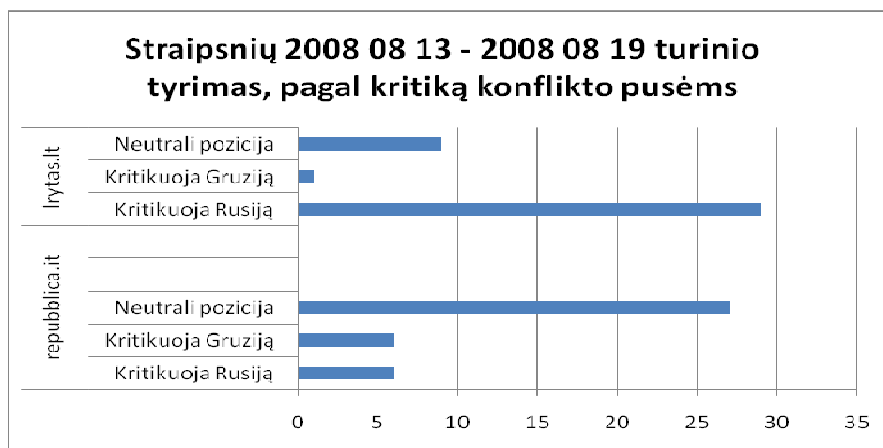
Ieškant dar įtikinamesnių informacinio karo apraiškų, nei buvo rasta pirmojoje ir antrojoje tyrimo dalyse, tikslinga tirti žiniasklaidos pranešimus ir po Prancūzijos prezidento N. Sarkozy inicijuoto taikos pasiūlymo, priimto tiek Gruzijos, tiek Rusijos prezidentų. Analizei pasirinkta viena savaitė po įvykusio konflikto nuo 2008 m. rugpjūčio 13 d. iki 2008 m. rugpjūčio 19 d. Šiuo laikotarpiu tiek *repubblica.it*, tiek *lytas.lt* pasirodė po trisdešimt devynis straipsnius. (diagrama nr. 7) Siekiant iširti informacinio karo apraiškas būtina atlikti kokybinę pasirodžiusių žiniasklaidos pranešimų analizę.

7 diagrama.



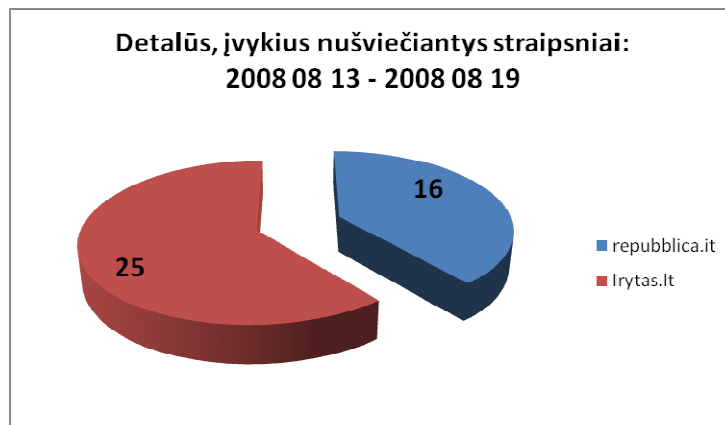
Remiantis pasirinktu laikotarpiu buvo tiriamas žiniasklaidos priemonių skelbiamų publikacijų turinys. Itališkos visuomenės informavimo priemonės tyrimas (priedas nr. 2) parodė, kad publikacijose vengiama vertinimų ir simpatijų Rusijai ar Gruzijai, daugiau stengiamasi laikytis neutralios pozicijos. Tuo tarpu Lietuvos žiniasklaidos priemonėje *lytas.lt* (priedas nr. 3) pastebimas publikacijų tendencingumas – kritikuojama Rusijos agresija, palaikoma Gruzijos pusė.

8 diagrama.



Pabrėžtina, kad *repubblica.it* straipsniuose tiriamu laikotarpiu yra pastebimas didelis dėmesys konfliktui, jį vertinant iš plačių perspektyvų, daug mažiau dėmesio skiriama smulkiam įvykių konflikto zonoje detalizavimui. Tuo tarpu *Irytas.lt* straipsniuose labai daug dėmesio skiriama būtent detaliems kariniams veiksmais bei smulkiam situacijos nušvietimui. (9 diagrama) Tokios tendencijos gali būti paaiškinamos tuo, kad Italija, nebūdama Rusijos strateginėje geopolitinėje zonoje, labiau suinteresuota į konfliktą pažvelgti iš platesnių perspektyvų, patį konfliktą traktuojant kaip faktą bei atskaitos tašką pasaulinės situacijos analizei. Lietuva savo ruožtu, būdama Rusijos geopolitinėje bei įtakos zonose yra suinteresuota tiksliai išsiaiškinti konflikto smulkmenas, nes geopolitiniu požiūriu tai gali būti įvardijamas kaip „mūsų“ karas. Kaip nurodo daugelis komunikacinių mokslų tyrėjų būtent vadinamasis „mūsų“ karas visada žiniasklaidoje yra nušviečiamas detaliam ir gausiam.

9 diagrama.



Analogiškai kaip ir straipsniuose, publikuotuose konflikto metu tiek Lietuvos, tiek Italijos žiniasklaidos priemonėse, pastebima, kad Gruzijoje yra daug dezinformacijos, pateikiami vieni kitiems prieštaraujantys faktai, pabrėžiama, kad sunaikintos informacinių telekomunikacijų perdavimo stotys, sutrikdytas ryšys. Tiek Rusijos, tiek Gruzijos atstovai greitai reaguoja į oponentų pranešimus paneigdami arba patvirtindami oponentų informaciją. Būtent minėti faktai indikuoja informacinio karo buvimo galimybes. Tiek Rusijos, tiek Gruzijos vyriausybės nariai bei oficialūs asmenys aktyviai naudojami žiniasklaidos priemonių dėmesiu, siekdami pasauliui ištransliuoti jiems palankią žinią bei agresija ir smurtu apkaltinti priešininkus. Pirmosiomis konflikto dienomis nebuvo aišku, kas pradėjo karą, todėl buvo bandoma manipuliuoti informacija ir kaltinti kitą konfliktuojančią pusę, taip siekiant gauti pasaulio pritarimą vykdytiems ir vykdomiems veiksmais. Šis konfliktas buvo vienas iš tų konfliktų, kuris sulaukė daug žiniasklaidos dėmesio ir sukėlė diskusijų globalioje informacinėje erdvėje.

Vien tik faktas, kad Gruzijos vyriausybės atstovai bei oficialieji asmenys nuolat darydavo pranešimus CNN ar BBC sufleruoja mintį, kad konflikte buvo naudojami ne vien tik apčiuopiamieji

ginklai, pasitelktos žiniasklaidos priemonės, kurios yra naudojamos kaip ginklas informaciniuose karuose. Kaip pastebi BBC korespondentas abi konfliktuojančios pusės naudojosi viešųjų ryšių agentūrų paslaugomis – Rusijos Gruzijos konfliktas virto žodžių karu. Nei Rusijos, nei Gruzijos oficialūs pareigūnai pripažinto naudojasi viešųjų ryšių agentūrų paslaugomis. (BBC Radio World Service, 2008 11 03)

Išanalizavus visus tris laikotarpius galima daryti išvadą, kad galima rasti informacinio karo apraiškų tiek Lietuvos, tiek Italijos žiniasklaidoje, tačiau daugiau jų galima aptikti lrytas.lt svetainėje, nes būtent šioje žiniasklaidos priemonėje pasirodė tendencingiausia informacija, daugiausia palanki Gruzijai ir kritikuojanti Rusijos agresiją. Lietuvos visuomenės informavimo priemonėje prieš pat konfliktą pateiktas kylančios įtampos vaizdas regione laikėsi neutralios nuomonės. Jau patys pirmieji pranešimai prasidėjus karui lrytas.lt svetainėje iš karto pateikė griežtai kritikuojančią Rusiją nuomonę, tokiu būdu formuojant palankią visuomenės nuomonę apie Gruzijos veiksmus ir pristatant Rusiją kaip agresorę. Repubblica.it ir lrytas.lt publikacijose labai aiškiai galima identifikuoti Rusijos vykdytas informacinio karo atakas prieš Gruziją: internetinės erdvės atakos, ryšio priemonių veiklos sutrikdymas bei kontraversiškos Rusijos oficialių pareigūnų žinutės apie konflikto evoliuciją ir Gruzijos vykdomą genocidą ar agresiją. Tokie faktai leidžia dar kartą patvirtinti, kad tikrai tarp konfrontuojančių pusių vyko informacinis karas, apimantis ne tik psichologines operacijas, bet ir kitus informacinio karo segmentus.

IŠVADOS

Siekiant tirti informacinio karo apraiškas pasirinktose Lietuvos ir Italijos žiniasklaidos priemonėse buvo naudota komunikacinio saugumo ir informacinio karo teorinė metodologinė prieiga. Aptarus komunikacinio saugumo ir informacinio karo koncepcijas paaiškėjo, kad labai svarbus vaidmuo šiuose teoriniuose metmenyse tenka žiniasklaidai, kuri valstybių konfrontacijose bei galios pasiskirstymo varžybose yra naudojama kaip įrankis ir priemonė norimai įtakai įtvirtinti ar palankiai visuomenės nuomonei formuoti. Būtent struktūrinė informacijos galia, kuria disponuoja žiniasklaidos priemonės, valstybių konkuravimo procese vis dažniau tampa esminiu indikatoriumi, siekiant įgauti pranašumą ir įgyti galią.

Žiniasklaidos priemonės be visų tradicinių funkcijų informacijos amžiuje kartu tapo valstybių įrankiu siekiant manipuliuoti visuomenės nuomone ar daryti įtaką sprendimų priėmimo procesui. Kompiuteriniams bei telekomunikaciniams informaciniams tinklams apraizgius ne tik paprastų valstybės piliečių gyvenimus, bet išsiskverbus ir į valstybės valdymo mechanizmus, privertė valstybes susimąstyti apie naują iššūkį – komunikacinio saugumo užtikrinimą.

Komunikacinio saugumo koncepcijos, apimančios ne tik vadinamąjį „kietąjį“ informacinį techninį, bet ir „minkštąjį“ informacinį psichologinį saugumą, pagrindą sudaro informacijos bei jos sklaidos mechanizmų analizė. Tyrimui aktualus „minkštasis“ komunikacinis saugumas dar kartelį patvirtina, kad žiniasklaida yra kaip įrankis, visų pirma valstybių politiniam elitui, siekiant formuoti ir manipuliuoti visuomenės nuomone viešojoje informacinėje erdvėje.

Visuomenės informavimo priemonės gali būti vertinamos kaip galimos vidinės ir iš užsienio kylančios grėsmės valstybių komunikaciniam saugumui. Būtent per žiniasklaidą valstybės bei jų specialiosios tarnybos, siekiančios įtvirtinti savo galią tikslinėje valstybėje, gali siekti paveikti visuomenę, netgi ruošti palankias sąlygas politinio režimo perversmui ar legitimumo praradimui. Tokios užsienio valstybių priemonės, kai siekiama daryti poveikį visuomenei, kad būtų užtikrinti tam tikri jų keliami tikslai ar suformuotas palankus politinis konflikto kontekstas yra vadinama informaciniu karu.

Informacinio karo tyrimai ilgai sieti su karine teorine mintimi dėl kariuomenės strateginių ir taktinių metodų nagrinėjimo ir taikymo vis dažniau randa vietą politinių ar komunikacinių mokslų tyrinėtojų darbuose. Informacinis karas kaip ir daugelis socialinių mokslų reiškinių nėra homogeniškas – skirstomas į atskirus segmentus. Vienas iš svarbiausių vadinamųjų „civilinių“ informacinio karo segmentų, susijusių ne su technine informacinio karo puse, yra psichologinis karas arba psichologinės operacijos, kurios apima suplanuotus psichologinius veiksmus naudojant

komunikacinius metodus bei kitas priemones siekiant paveikti tikslinę draugišką, priešišką ar neutralią auditorijas, o per jas daryti įtaką ir sprendimų priėmimo mechanizmams.

Psichologinių operacijų definicija yra naudojama sinonimiškai siekiant įvardinti propagandinius veiksmus, naudojamus tiek taikos, tiek karo metu. Psichologinių operacijų sąvoka yra platesnė, tačiau tiek psichologinėms operacijoms, tiek propagandai yra taikomos tos pačios priemonės – komunikaciniai informacijos sklaidimo kanalai – žiniasklaidos priemonės.

Praeitų metų vasarą įvykus ginkluotam Rusijos ir Gruzijos konfliktui globalioje informacinėje erdvėje netilo diskusijos dėl šios konfrontacijos smulkmenų, priežasčių ir pasekmių. Toks karinio konflikto kontekstas leidžia daryti prielaidą, kad tarp konfrontavusių valstybių vyko ne tik karinis, bet ir žodinis konfliktas – vykdytas informacinis karas. Žiniasklaidoje pasirodžiusi prieštaringa informacija apie konflikto priežastis, iniciatorius ir eigą paskatino atlikti žiniasklaidos empirinį tyrimą, siekiant įvertinti, ar visuomenės informavimo priemonių platinamuose straipsniuose galima aptikti informacinio karo apraiškų. Siekiant matyti konceptualesnį galimo informacinio karo vaizdą buvo pasirinktos dvi valstybės – Lietuva ir Italija, kurių po vieną žiniasklaidos priemonę ir jos publikuotus straipsnius tirta naudojant kiekybinius ir kokybinius tyrimo metodus.

Atliekant www.repubblica.it ir www.lrytas.lt svetainėse pasirodžiusių publikacijų Rusijos Gruzijos konflikto tema analizę buvo siekiama įvertinti, kokią poziciją Italijos ir Lietuvos žiniasklaidos priemonės palaikė – Rusijos ar Gruzijos. Siekiant atlikti konstruktyvią giluminę žiniasklaidos priemonių publikacijų analizę, norint iširti kaip kilo įtampa tarp konfrontuojančių valstybių bei kaip vystėsi konfliktas, tyrimas buvo suskaldytas į tris dalis. Pirmuoju tiriamu laikotarpiu, nuo 2008 m. liepos mėn. 3 d. iki 2008 m. rugpjūčio mėn. 7 d., straipsnių analizė parodė, kad Italijos žiniasklaidos priemonėje iš viso nepasirodė straipsnių kylančios įtampos tarp Gruzijos ir Rusijos tema. Lietuvos visuomenės informavimo priemonė savo ruožtu atskleidė ganėtinai detalų situacijos vaizdą bei žingsnis po žingsnio sekė kylančios įtampos evoliucijos eigą. Pastebėtina tai, kad beveik visi www.lrytas.lt svetainėje pasirodę straipsniai buvo parašyti remiantis užsienio naujienų agentūrų duomenimis bei Lietuvos naujienų agentūros BNS medžiaga. Lietuvos naujienų agentūra BNS taip pat rėmėsi užsienio naujienų agentūrų informacija, pagal tyrimo pateiktas diagramas galima daryti išvadą, kad Lietuvos žiniasklaidos priemonės yra labai priklausomos nuo užsienio naujienų agentūrų pateiktos informacijos, o tai padidina propagandos ir dezinformacijos plitimo galimybes konflikto metu. Publikacijų turintys iš esmės leidžia daryti prielaidas, kad abi pusės dar prieš prasidedant konfliktui pradėjo naudoti žiniasklaidos priemones siekiant suformuoti jiems palankią visuomenės nuomonę. Rusija ir jos remiami separatistai nuolat eskalavo, dėl Gruzijos netinkamų veiksmų, labai realią karo kilimo galimybę, tuo tarpu Gruzija nuolat informavo apie Rusijos provokacijas ir paramą separatistiniams regionams.

Antrasis žiniasklaidos publikacijų tyrimo etapas apima vadinamąjį penkių dienų karinį Gruzijos ir Rusijos konfliktą. Šiuo laikotarpiu atliekant empirinę analizę buvo pastebėta, kad abi tiriamos žiniasklaidos priemonės skyrė itin didelį dėmesį vykusiame Rusijos Gruzijos konfliktui. La Repubblica.it tiriamu laikotarpiu pasirodė beveik dvigubai daugiau straipsnių nei Lrytas.lt svetainėje. Italijos visuomenės informavimo priemonės dėmesys gali būti paaiškinamas tuo, kad, anot daugelio komunikacijos specialistų, konfliktas, kuriame įsitraukusios didžiosios pasaulio valstybės visada sulaukia didelio pasaulio žiniasklaidos dėmesio. Kita priežastį gali būti įvardinta atsižvelgiant į itin draugiškus Italijos politinius ryšius su Rusija, esant valdžioje dešiniųjų koalicijai su S. Berlusconi priešakyje, kuris V. Putiną vadina asmeniniu draugu, o Rusiją strategine Italijos partnere. Atlikus detalią penkių dienų laikotarpiu pasirodžiusių publikacijų analizę abiejų šalių žiniasklaidos priemonėse, buvo nustatytos kelios tendencijos ir padarytos išvados. Svarbiausioji išvada gali būti formuluojama taip: tiek www.repubblica.it, tiek www.lrytas.lt pateikiamuose straipsniuose Gruzijos Rusijos karo tema galima pastebėti vykdomo informacinio karo apraiškų. Abi žiniasklaidos priemonės mini faktus, kurie gali būti įvertinti kaip informacinio karo požymiai:

- Tbilisyje vyraujančią prieštarinę informaciją – abi pusės viena kitą kaltina dezinformacija ir propagandos skleidimu, neaišku, kas iš tikrųjų vyksta;
- sutrikusį telekomunikacijų ryšį – neveikia mobilieji telefonai; nuo Rusijos bombardavimų sunaikintos radarų stotys;
- hakerių atakuojamas oficialiųjų Gruzijos internetines svetaines;

Svarbu pridurti, kad penkių dienų laikotarpiu Lietuvos žiniasklaidos priemonėje akivaizdžiai buvo remiama Gruzijos pozicija ir aršiai kritikuojama Rusija. Tuo tarpu Italijos visuomenės informavimo priemonėje buvo laikytasi neutralios pozicijos, patį konfliktą analizuojant platesniu pasaulinės politikos bei tarptautinių santykių mastu ir įvairiais jų aspektais. Straipsniuose taip pat buvo pastebima Italijos vyriausybės, kuri delsė pareikšti oficialiąją valstybės pozicija konflikto atžvilgiu, kritika.

Trečiasis tyrimo laikotarpis apima vieną savaitę po konflikto. Šiuo laikotarpiu pastebimas Italijos žiniasklaidos dėmesio sumažėjimas įvykiams Šiaurės Kaukaze. Tai galima paaiškinti daugelio žiniasklaidą analizuojamų mokslininkų teiginiais, kad tuoj po sensacijos pasibaigimo, t.y. taikos paskelbimo visuomenės informavimo priemonių dėmesys paprastai visada sumažėja, kol galiausiai visiškai dingsta iš temų sąrašo. Tiek Lietuvos, tiek Italijos žiniasklaidos priemonėse analizuojamu laikotarpiu pastebimas vienodas dėmesys konfliktui – publikuota vienodas skaičius straipsnių. Tiriant publikacijų turinį vis dėlto pastebimos ganėtinai skirtingos tendencijos: Lietuvos žiniasklaidos priemonė aiškiai remia ir palaiko Gruzijos poziciją, kuri sutampa ir su oficialiąja Lietuvos pozicija. Italijos žiniasklaidos priemonėje išlaikomas ir prieš tai buvęs santūrumas ir neutralumas. Yra vos vienas kitas straipsnis, kur aršiai kritikuojama Rusija arba Gruzija. Tai gali

būti paaiškinama remiantis keliais faktoriais. Pirma, analizuojama Italijos žiniasklaidos priemonė yra priskiriama kairiosios pakraipos partinei spaudai, todėl netgi oficiali pro rusiška Italijos pozicija nėra taip stipriai išreikšta, nes tai opozicijos žiniasklaidos priemonė, kuri dažniausiai kritikuoja pozicijos politiką arba laikosi neutralios pozicijos, kas buvo daroma ir šiuo atveju. Antra, kadangi, anot komunikacijos mokslų mokslininkų bei karo žurnalistikos teorijų, tai ne buvo „mūsų“ karas - konfrontavo Italijai geografiškai ganėtinai tolimos ir nesančios jos geopolitinėje erdvėje šalys, buvo stengtasi tiesiog informuoti apie įvykius, o ne rodyti palankumą vienai ar kitai pusei. Trečia, Italijai kaip vienai iš didžiųjų valstybių bei senajai Europos Sąjungos ir NATO narei buvo aktualesni ne patys konflikto vertinimai ieškant kaltų, o įvykusios konfrontacijos politinės, ekonominės bei galios persiskirstymo pasekmės tarptautinėje politinėje arenoje.

Trečiosios tyrimo dalies empirinės kokybinės ir kiekybinės tyrimo analizės rezultatai leidžia daryti išvadą, kad galima aptikti informacinio karo apraiškų abiejų valstybių žiniasklaidos priemonėse, nes yra pateikiama prieštaringa informacija, abi pusės viena kitai reiškė kaltinimus, greitai reagavo į oponentų pasisakymus bei labai noriai bendravo su žiniasklaida siekiant pristatyti konfliktą iš kiekvienai šaliai palankių pozicijų. Be to, kaip ir antrojoje tyrimo dalyje analizuotuose straipsniuose yra pateikiama daug informacijos, leidžiančios daryti išvadą, kad buvo vykdomos ne tik informacinio karo psichologinės operacijos, bet ir elektroninės atakos, šiuo atveju prieš Gruziją, sutrikdant ryšio priemonės bei rengiant internetines atakas.

Apibendrinant visą tyrimą galima daryti pagrindinę išvadą, kad tiek Rusija, tiek Gruzija vykdė informacinį karą bei kovojo dėl palankios pasaulio bendruomenės nuomonės ir siekė paveikti tarptautinių santykių arenos žaidėjų sprendimo priėmimo mechanizmus sau palankia linkme.

Po atlikto tyrimo gautų rezultatų, galima daryti išvadą, kad tyrimo pradžioje kelta hipotezė, kad Italijos žiniasklaidos priemonė turi labiau palaikyti Rusijos poziciją, dėl Italijos ir Rusijos glaudžių santykių, o Lietuvos visuomenės informavimo priemonė – Gruzijos, dėl nuolat pabrėžiamos paramos postsovietinės erdvės valstybėms, pasitvirtino tik iš dalies. Tyrimas parodė, kad Lietuvos žiniasklaidos priemonė, kaip ir buvo tikėtasi aiškiai išreiškė paramą Gruzijai ir palaikė jos poziciją, tačiau Italijos visuomenės informavimo priemonė vis dėlto laikėsi neutralios pozicijos, o ne, kaip buvo tikėtasi, nesilaikė Rusiją remiančios pozicijos.

Tyrimas taip pat parodė, kad prieš Gruziją buvo vykdytos ne tik psichologinės operacijos, bet taikyti ir kiti informacinio karo segmentai, siekiant įgauti informacinį pranašumą bei pranašumą konflikte: internetinės hakerių atakos, nukreiptos į oficialių Gruzijos institucijų, bankų bei kitas svetaines, ryšio priemonių trikdymai bei apeliavimai į pasaulio bendruomenės moralę, prikišant žmogaus teisių pažeidimus bei agresiją. Būtent dėl pastarųjų įvykių kloties dar labiau padidėjo komunikacinio saugumo užtikrinimo reikšmė, nes būtent komunikacinis saugumas gali užkirsti kelią arba bent jau iš dalies sumažinti informacinio karo, vykdomo kitos valstybės įtakai didinti,

pasekmes. Ilgojoje perspektyvoje, komunikacinis saugumas turėtų tapti vienu iš pagrindinių valstybių prioritetų greta nacionalinio saugumo. Žiniasklaidai esant vienu iš pagrindinių subjektų tiek informacinio karo, tiek komunikacinio saugumo koncepcijose, būtina atkreipti ne tik mokslininkų, bet ir valstybinių institucijų dėmesį į šią lengvai pažeidžiamą, tačiau disponuojančią galinga informacijos struktūrine galia valdžios ir visuomenės tarpininkę ir pagrindine globalios informacinės erdvės veikėją.

Informaciniam karui tampant vis dažnesne priemone valstybių konfrontacijose bei vis dažnesniu tyrimo objektu akademinėje srityje tampa vis svarbiau tiriant šį reiškinį jį inkorporuoti į kelias studijų kryptis bei tirti naudojant kelias teorines prieigas. Tolimesnių tyrimų rekomendacijos ir siūlymai:

- informacinį karą tirti komunikacinio saugumo teoriniame lygmenyje, nustatant bendrus sąlyčio taškus ir tendencijas nagrinėjant žiniasklaidos vietą ir funkcijas, gilinant tik į teorines koncepcijas;
- tirti informacinio karo apraiškas bei komunikacinio saugumo iššūkius Lietuvos ir kitų jos kaimynių, esančių toje pačioje geopolitinėje erdvėje, atžvilgiu;
- konceptualiai ištirti visas žiniasklaidos priemones Gruzijos Rusijos informacinio karo atveju;
- tirti pagrindines Lietuvos komunikacinio saugumo spragas bei nustatyti silpnąsias „minkštojo“ komunikacinio saugumo pagrindinio objekto – žiniasklaidos, vietas ir pažeidžiamumą;
- tirti Lietuvos informacinės erdvės pažeidžiamumą informacinio karo atakoms.

SUMMARY

Master thesis *Russia - Georgia information warfare reflection in Lithuanian and Italian mass media* by Vilija Navickaite the student of Vilnius university Communication faculty the Institute of Journalism, aims to analyze the case study of Russia Georgia information warfare reflection in selected Lithuania and Italian mass media.

Five day war between Russia and Georgia held in the summer of 2008 during the Olympic games in Beijing immediately concentrated the world's mass media attention and raised the public sphere discussions on the reasons and consequences of two states confrontation. This statement was fundamental for the research main *question* uplift: which position Lithuanian and Italian mass media took in the Russia Georgia conflict and what reasons did it determine.

The paper claims to verify the *hypothesis* that Italian mass media was favourable to Russia's position considering official Italian Russian close relationship and the personal friendship of recent Italian prime minister and media magnate Silvio Berlusconi with Russia's ex president and recent prime minister Vladimir Putin. By the other hand Lithuanian mass media should have been favourable to Georgia's position considering common historical experience and the official Lithuania's government support to this country advocating in European Union and NATO membership procedure.

In order to verify the selected hypothesis the research was based on information warfare and communication security theoretical concepts by using quantitative and qualitative analyses in empirical research of publications in selected Lithuanian and Italian mass media.

In order to evaluate the hypothesis and achieve the paper *aim*, which is to find if there is a reflection of Russia Georgia information warfare in Lithuanian and Italian mass media by holding the empirical analysis of the mass media publications, the *objectives* of the research are the following:

- determine the consequences of information warfare to the nation security and the theories of international relations;
- dispute the concept of communication security in information age;
- explore the concept of information warfare;
- determine the media input in war conflict coverage;
- explore the Italian and Lithuanian mass media publications by selected criteria:
 - analyze the publications of Lithuania mass media by quantitative and qualitative analyses methods;

- analyze the publications of Italian mass media by quantitative and qualitative analyses methods;
- Measure whether position was taken by Italian and Lithuanian mass media in Russia Georgia conflict and what were the reasons for such attitude.

According to the empirical research the evidence of information warfare is clear. From the quantitative analyses of Lithuanian mass media it was determinate that Lithuanian mass media position was favourable to Georgia' because of the historical linkage and the official Lithuanian government position. The case of Italian mass media research by the same method outcome the data telling that Italian mass media has taken neutral position. Such outcome come evident because of the type of analyzed mass media which belongs to central left political parties recently placing in opposition and criticizing the S. Berlusconi decision to be favourable to Russia' s position. Therefore, the conflict between Russia and Georgia, according to the media researches, was the war of "theirs" and that's way Italian mass media has taken the position only to fulfill its function – inform the society of happening events. According to the written above it can be stated that the hypothesis was approved only partly.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. AAVIKSOO, Jaak. Cyber – Terrorism. Real Threats from the Imaginary World. *Vital Speeches of the Day* [interaktyvus]. 2008 January, Vol. 74 Issue 1, p. 28-32. [Žiūrėta 2009 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=1&hid=17&sid=8b727171-6d06-4c47-8315-bcbd3986bb77%40SRCM2>>.
2. ADAMS, James. Virtual Defence. *Foreign Affairs* [interaktyvus]. 2001 May/June, Vol. 80 Issue 3, p. 98-112, 15p. [Žiūrėta 2009 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=4&hid=15&sid=713ad92e-0685-40fb-b646-49c1bbed53c3%40sessionmgr9>>.
3. ADIKIBI, Owen; BALLEIN, Bernard, BREUILLY, Elizabeth et al. Idėjų žodynas. Vilnius: Alma Littera, 2001. ISBN 9955-08-088-4.
4. ARQUILLA, John; RONFELDT, David. Cyberwar is Coming! *Comparative Strategy* [interaktyvus]. 1993 Spring, Vol. 12, No. 2. [Žiūrėta 2009 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR880/MR880.ch2.pdf>.
5. AUDIPRESS. *Quatidiani piu letti in Italia: 2008 primavera*. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2009 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.audipress.it/upload/Audipress%202008_I%20DATI%20x%20sito.xls>.
6. BAURILLARD, Jean. *Simuliakrai ir simuliacija*. Vilnius: Baltos lankos, 2002.
7. BBC RADIO WORLD SERVICE. The PR Battle for the Caucasus. Radio program. *BBC World Service* [interaktyvus]. 2008 November 3. [Žiūrėta 2009 m. vasario 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.bbc.co.uk/worldservice/documentaries/2008/10/081029_caucases_doc.shtml>.
8. BBC, Major cyber spy network uncovered. *BBC News*. [interaktyvus]. 2009 m. kovo 29 d. [Žiūrėta 2009 m. kovo 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7970471.stm>>.
9. BIELINIS, Lauras. *Visuomenė, Valdžia ir Žiniasklaida: Prieštaringa Komunikacinė Simbiozė*. Vilniaus universitetas Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas. Vilnius: Eugrimas, 2005. p. 42. ISBN 9955-682-10-8.
10. BISHOP, Matt; GOLDMAN, O. Emily. The Strategy and Tactics of Information Warfare. *Contemporary Security Policy* [interaktyvus]. Aug2003, Vol. 24 Issue 2, p. 113-139, [Žiūrėta 2009 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=4&hid=117&sid=3da8fccd-cb7a-4b33-bd89-bd82c9a62910%40sessionmgr109>>.

11. BONAPARTE, Napoleon Quotes. *Military-Quotes.com* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2009 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.military-quotes.com/Napoleon.htm>>.
12. BUZAN, Barry, *Žmonės, valstybės ir baimė. Tarptautinio saugumo studijos po Šaltojo karo*. Eugrimas: Vilnius, 1997. p. 458. ISSN 1392-1673 ir ISBN 9986-752-22-1.
13. CALI, Chistian, ROMANYCH, Marc. Counter Propaganda: An Important Capability for Joint Forces. *IO Sphere Joint Information Operations Centre* [interaktyvus]. 2005 Fall. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.au.af.mil/info-ops/iosphere/iosphere_fall05_cali.pdf>.
14. CAVELTY, Dunn, Myriam, National Security and The Internet: Distributed Security through Distributed Responsibility. *International Studies Review* [interaktyvus]. 2009 February, Vol. 11, Issue 1, p. 214 – 218. [Žiūrėta 2009 m. kovo 31 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.crn.ethz.ch/publications/crn_team/detail.cfm?id=96848>.
15. CHAIRMAN OF THE JOINT CHIEFS OF STAFF NOTICE 3500.01. 2009 – 2010 Chairman's Joint Training Guidance. *The Pentagon* [interaktyvus]. USA: 2008 September 8. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.js.pentagon.mil/doctrine/training/cjcsn3500_01.pdf>.
16. CHOMSKY, Noam. Propaganda, Amerikietiškas stilius. In CHOMSKY, Noam. Tikslai ir vizijos. Vilnius, 2006, p. 57 – 64. ISBN 9955 640-12-X.
17. CLARKE, Victoria. ASD PA Clarke Interview With French Television. *U. S. Department of Defence* [interaktyvus]. 2002 Novembre 8. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.defenselink.mil/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=3279>>.
18. CLOVER, Charles. Kremlin-backed group behind Estonia cyber blitz. *The Financial Times*. [interaktyvus]. 2009 m. kovo 11 d. [Žiūrėta 2009 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ft.com/cms/s/0/57536d5a-0ddc-11de-8ea3-0000779fd2ac.html?nclick_check=1>.
19. CORNELL, E. Svante; POPJANEVSKI, Johanna; NILSSON, Niklas. Russia's War in Georgia: Causes and Implications for Georgia and the World. *John Hopkins University. Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program – A Joint Transatlantic Research and Policy Center*. [interaktyvus]. 2008 August, ISBN 978-91-85937-35-6. [Žiūrėta 2009 m. sausio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.isdp.eu/files/publications/pp/08/0808Georgia-PP2.pdf>>.
20. CUCURNIA, Fiammetta. Vent' anni di scontri sognando l' indipendenza. *La Repubblica.it* [interaktyvus]. 2008 Agosto 9. [Žiūrėta 2009 m. kovo 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2008/08/09/vent-anni-di-scontri-sognando-indipendenza.html>>.

21. DAHLBERG, Lincoln. The Habermasian public sphere: Taking difference seriously? *Theory and Society* [interaktyvus]. 2005, April, No. 2, Vol. 34, p. 111 – 134. [Žiūrėta 2009 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.springerlink.com/content/g1n741q515t71g33/fulltext.pdf>>.
22. DAUGHERTY, E. William. Origin of PSYOP Terminology. *Psywar.org* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.psywar.org/terminology.php>>.
23. DEL RE, Pietro. Georgia, guerra con i ribelli filo-russi: dieci morti. *La Repubblica.it* [interaktyvus]. 2008 Agosto 8. [Žiūrėta 2009 m. kovo 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2008/08/08/georgia-guerra-con-ribelli-filo-russi-dieci-morti.html>>.
24. DEL RE, Pietro. Nelle strade, tra i civili massacrati. *La Repubblica.it* [interaktyvus]. 2008 Agosto 10. [Žiūrėta 2009 m. kovo 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2008/08/10/nelle-strade-tra-civili-massacrati.html>>.
25. DEPARTMENT OF THE ARMY HEADQUARTERS. Psychological Operations. Field Manual No. 3-05.30. In Army Intelligence and Security Doctrine. *Federation of American Scientists* [interaktyvus]. Washington, DC, 15: 2005 April. [Žiūrėta 2009 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.fas.org/irp/doddir/army/fm3-05-30.pdf>>.
26. ECONOMIST, A spy scandal in Estonia. How many more? *The Economist* [interaktyvus]. 2009 February 26th. [Žiūrėta 2009 m. kovo 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.economist.com/displaystory.cfm?story_id=13184989>.
27. ECONOMIST, Fog in the Baltic. *The Economist* [interaktyvus]. 2008 November 6th. [Žiūrėta 2009 m. kovo 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.economist.com/displaystory.cfm?story_id=12566943>.
28. ECONOMIST. A cyber – riot. *The Economist* [interaktyvus]. 2007 May, Vol. 383, Issue 8528. [Žiūrėta 2009 m. vasario 6 d.]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=1&hid=14&sid=d056fc73-5e34-4f76-8e58-ddb0ad8fd581%40sessionmgr2&bdata=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtbG12ZQ%3d%3d#db=a9h&AN=25048355>>.
29. EHLERS, Vernon J. Information Warfare and International Security. *NATO Parliamentary Assembly. Science and Technology Committee report* [interaktyvus]. 1999 October, 6. [Žiūrėta 2009 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.iwar.org.uk/iwar/resources/nato/as285stc-e.html>>.

30. ERIKSSON, Johan; GIACOMELLO Giampiero. The Information Revolution, Security, and International Relations: (IR)relevant Theory? *International Political Science Review*. [interaktyvus]. 2006, vol 27, no. 3 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 26 d.], p. 221-244. Prieiga per internetą: <<http://ips.sagepub.com/cgi/content/abstract/27/3/221>>.
31. EVRON, Gadi. Battling Botnets and Online Mobs. Estonia's Defense Efforts during the Internet War. *Georgetown Journal of International Affairs* [interaktyvus]. 2008, Vol. 9 Issue 1, p. 121-126. [Žiūrėta 2009 m. vasario 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=1&hid=15&sid=08fd61ef-493f-46bf-a1a0-eb2a07315761%40sessionmgr9>>.
32. FINCH, Lyneyve. Psychological Propaganda: The War of Ideas on Ideas During the First Half of the Twentieth Century. *Armed Forces & Society* [interaktyvus]. 2000 Spring, Vol. 26, No. 3. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://afs.sagepub.com/cgi/content/abstract/26/3/367>>.
33. GARIGUE, R; ROMET, T. Information Warfare and The Canadian Forces. *IWS – Information Warfare Site*. [interaktyvus]. 1996 May, 9, Ver. 1, Doc. No. 1350-004-D001, p. 17. [Žiūrėta 2009 m. sausio 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.iwar.org.uk/iwar/resources/canada/iw_&_cf.pdf>.
34. GARIMBERTI, Paolo. L' Olimpiade Tradita. *La Repubblica.it* [interaktyvus]. 2008 Agosto 9. [Žiūrėta 2009 m. kovo 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2008/08/09/olimpiade-tradita.0771.html>>.
35. HABERMAS, Jurgen. L 'Espace public. Archeologie de la publicite comme dimension constitutive de la societe bourgeoise. Paris: Payot, 1978. Cituota iš PEČIULIS, Žygintas. Viešojo erdvės masinės komunikacijos eroje: audiovizualinės visuomenės tarnybos idėjos raida. *Politologija* [interaktyvus]. 2005, Nr. 3 (39), p. 72. [Žiūrėta 2009 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <www.ceeol.com/aspx/getdocument.aspx?logid=5&id=F8272728-7668-401F-ABD5-6BBEA3547795>.
36. HALLIDAY, Fred, Šaltojo karo pabaiga ir tarptautiniai santykiai: kai kurios analitinės ir teorinės išvados. In *Tarptautinių santykių teorija šiandien*. Sud. Ken Booth ir Steve Smith. Algarvė: Vilnius, 2000. p. 48 – 69. ISSN 1392-1673 ir ISBN 9986-56-56-6.
37. HAWKINS, Virgil. The Price of Inaction: The Media and Humanitarian Intervention. *The Journal of Humanitarian Assistance* [interaktyvus]. 2001 May 15. [Žiūrėta 2009 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.jha.ac/articles/a066.htm>>.
38. HENRY, Ryan; PEARTREE, Edward, C. Military Theory and Information Warfare. *Parameters* [interaktyvus]. 1998, Autumn, p. 121-35. Center for Strategic & International

- Studies. [Žiūrėta 2009 m. vasario 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.carlisle.army.mil/USAWC/Parameters/98autumn/henry.htm>>.
39. HUGHES, Rex. NATO in Cyberspace. Digital Defences. *World Today* [interaktyvus]. 2009 April, Vol. 65 Issue 4, p. 19-21. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=1&hid=106&sid=68a52687-fb05-4e2a-bba6-22871b5ad0ae%40sessionmgr102>>.
40. JAKNIŪNAITĖ, Dovilė. Naujausios tendencijos tarptautinių santykių teorijoje: konstruktyvizmas, postmodernizmas ir virtualizmas. *Politologija*, 2000/4 (20), p. 72.
41. JANELIŪNAS, Tomas. *Komunikacinis saugumas*. Vilniaus universitetas Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas. Vilnius: Eugrimas, 2007. p. 11. ISBN 978-9955-33-146-9.
42. JASTRAMSKIS, Deimantas. Žiniasklaidos organizacijos nuosavybės struktūros įtaka žiniasklaidos priemonės turiniui. *Informacijos mokslai* [interaktyvus]. 2008 m. Nr. 46, p. 136 – 150. [Žiūrėta 2009 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.eu/fileadmin/Informacijos_mokslai/46/136-150.pdf>.
43. JOINT PUBLICATION 3-13. Information Operations. *The Pentagon* [interaktyvus]. USA: 2006 February 13. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.carlisle.army.mil/DIME/documents/jp3_13.pdf>.
44. JOINT PUBLICATION 3-53. Doctrine for Joint Psychological Operations. *The Pentagon* [interaktyvus]. USA: 2003 September 5. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.dtic.mil/doctrine/jel/new_pubs/jp3_53.pdf>.
45. JOWETT, Garth, S; O'DONNELL, Victoria. Propaganda and Persuasion. (3rd ed.), Sage Publications, Inc, 1999. Cituota iš JANELIŪNAS, Tomas. *Komunikacinis saugumas*. Vilniaus universitetas Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas. Vilnius: Eugrimas, 2007, p. 107. ISBN 978-9955-33-146-9.
46. JOWETT, S; O'DONNELL, Victoria. Garth. What Is Propaganda, and How Does It Differ From Persuasion? *SAGE Publications* [interaktyvus]. 2005 July 11. [Žiūrėta 2009 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.sagepub.com/upm-data/11847_Chapter1.pdf>.
47. KARLSSON, Roger; HAGG, Magnus. Security in Information Age Counter-terrorism information Operations? Way to go? *International Studies Association* [interaktyvus]. 2006 March 22, San Diego, California, USA. Pranešimas skaitytas Annual meeting of the International Studies Association, Town & Country Resort and Convention Center konferencijoje. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://64.112.226.70/one/isa/isa06/index.php?cmd=Download+Document&key=unpublished_manuscript&file_index=2&pop_up=true&no_click_key=true&attachment_style=attachment&HPSESSID=cc22e649c6f619ec7c3cfa3608f95b69>.

48. KAVKAZ CENTER. Moscow to launch war operations against Georgia in late August. *Kavkaz Center* [interaktyvus]. 2008 July 5. [Žiūrėta 2009 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.kavkazcenter.com/eng/content/2008/07/05/9984.shtml>>.
49. KAVKAZ CENTER. S Ossetia 'on alert' after shelling. *Kavkaz Center* [interaktyvus]. 2008 July 4. [Žiūrėta 2009 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.kavkazcenter.com/eng/content/2008/07/04/9956.shtml>>.
50. KELLNER, Douglas. Habermas, the Public Sphere, and Democracy: A Critical Intervention. 2004 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2009 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.davidtinapple.com/comaff/Habermas_Public_Sphere_Democracy.pdf> arba <<http://www.gseis.ucla.edu/faculty/kellner/essays/habermaspublicspheredemocracy.pdf>>.
51. KOVACICH, L. Gerald; JONES, Andy; LUZWICK, G. Perry. Global Information Warfare: How Businesses, Governments, and Others Achieve Objectives and Attain Competitive Advantages: Chapter 1, Part 2. *Information Systems Security* [interaktyvus]. 2002, Dec/Nov Vol. 11 Issue 5, p. 15-23. [Žiūrėta 2009 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=5&hid=17&sid=5d762c60-e9d6-430e-bf46-b5e7c4e63764%40sessionmgr8>>.
52. LA REPUBBLICA. *Repubblica il giornale d' informazione più letto*. [interaktyvus]. 2008, liepos 31, p. 22. [žiūrėta 2009 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2008/07/31/repubblica-il-giornale-informazione-piu-letto.html>>.
53. LA REPUBBLICA.IT. Il Pd attacca Berlusconi Tace perché amico di Putin. *La Repubblica.it* [interaktyvus]. 2008 Agosto 10. [Žiūrėta 2009 m. kovo 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2008/08/10/il-pd-attacca-berlusconi-tace-perche-amico.html>>.
54. LASSWELL, Harold. The Theory of Political Propaganda. *The American Political Science Review* [interaktyvus]. 1927 August, Vol. 21, No. 3, p. 627-631. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.jstor.org/stable/pdfplus/1945515.pdf>> arba <http://www.scribd.com/document_downloads/9312160?extension=pdf&secret_password=>.
55. LATYNINA, Julija. Kod Dostupa. *Radijos stotis „Echo Moskvy“* [interaktyvus]. 2008 08 23. Pirma dalis. Rusų kalba. [Žiūrėta 2009 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.echo.msk.ru/programs/code/535706-echo/>>.
56. LIBICKI, Martin C. Information War, Information Peace. *Journal of International Affairs* [interaktyvus]. 1998 Spring, Vol. 51, Issue 2, p. 417. [Žiūrėta 2009 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=1&hid=115&sid=012ac5f8-3875-412c-8292-bc9eef6fefbb%40sessionmgr103>>.

57. LIBICKI, Martin C. *What is information warfare?* 1995, August. Institute for National Strategic Studies [interaktyvus]. [Žiūrėta 2009 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA367662&Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf>>.
58. Lrytas.lt. Abchazija nutraukia visus ryšius su Gruzija. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 7 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/12154329441213882521-abchazija-nutraukia-visus-ry%C5%A1ius-su-gruzija.htm>>.
59. Lrytas.lt. Apšaudytas Gruzijos policijos postas netoli Gruzijos ir Abchazijos sienos. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 20 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/12165561121216167662-ap%C5%A1audytas-gruzijos-policijos-postas-netoli-gruzijos-ir-abchazijos-sienos.htm>>.
60. Lrytas.lt. Atsiskyre Gruzijos regionai galvoja apie sąjungą su Rusija. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 15 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/12161308081215586328-atsiskyr%C4%99-gruzijos-regionai-galvoja-apie-s%C4%85jung%C4%85-su-rusija.htm>>.
61. Lrytas.lt. Estija ragina ES nusiūsti į Gruziją savo taikdarius. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. rugpjūčio 5 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/12179484591217445976-estija-ragina-es-nusi%C5%B3sti-%C4%AF-gruzij%C4%85-savo-taikdarius.htm>>.
62. Lrytas.lt. Gruzija apkaltino Maskvą agresija ir aneksija. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 11 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/12157905651215194663-gruzija-apkaltino-maskv%C4%85-agresija-ir-aneksija.htm>>.
63. Lrytas.lt. Gruzija didina armiją ir išlaidas gynybai. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 15 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/12161094571213903033-gruzija-didina-armij%C4%85-ir-i%C5%A1laidas-gynybai.htm>>.
64. Lrytas.lt. Gruzija ir Abchazija pranešė apie mūšį pasienyje. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 9 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/12156180821214328193-gruzija-ir-abchazija-prane%C5%A1%C4%97-apie-m%C5%AB%C5%A1%C4%AF-pasienyje.htm>>.
65. Lrytas.lt. Gruzija paleido visus sulaikytus Pietų Osetijos gyventojus. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 23 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/12168110791216422539-gruzija-paleido-visus-sulaikytus-piet%C5%B3-osecijos-gyventojus.htm>>.

66. Lrytas.lt. Gruzija siūlo Rusijai olimpines paliaubas. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. rugpjūčio 6 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12180238031217680778-gruzija-si%20C5%ABlo-rusijai-olimpines-paliaubas.htm>>.
67. Lrytas.lt. Gruzijos - Pietų Osetijos konfliktas aštrėja: naktį regione vėl liejosi žmonių kraujas (papildyta, video). *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. rugpjūčio 7 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12180914341216535240-gruzijos-piet%20C5%B3-osecijos-konfliktas-a%20C5%A1tr%20C4%97ja-nakt%20C4%AF-regione-v%20C4%971-liejosi-%20C5%BEmoni%20C5%B3-kraujas-papildyta-video.htm>>.
68. Lrytas.lt. Gruzijos ir Pietų Osetijos pasienyje vėl aidi šūviai, iš regiono evakuojami vaikai (video, atnaujinta 19 val.). *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. rugpjūčio 3 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12177563921216334342-gruzijos-ir-piet%20C5%B3-osecijos-pasienyje-v%20C4%971-aidi-%20C5%A1%20C5%ABviai-i%20C5%A1-regiono-evakuojami-vaikai-video-atnaujinta-19-val.htm>>.
69. Lrytas.lt. Gruzijos kariams - Rusijos išpėjimas (papildyta). *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. rugpjūčio 5 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12179379151215595870-gruzijos-kariams-rusijos-%20C4%AFsp%20C4%97jimas-papildyta.htm>>.
70. Lrytas.lt. Gruzijos prezidentas prašo V.Adamkaus pagalbos dėl padėties Pietų Osetijoje. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. rugpjūčio 7 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12181262621215934376-gruzijos-prezidentas-pra%20C5%A1o-v-adamkaus-pagalbos-d%20C4%971-pad%20C4%97ties-piet%20C5%B3-osecijoje.htm>>.
71. Lrytas.lt. Gruzijos prezidentas ragina Rusiją atsisakyti spaudimo. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 12 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12158760661215288158-gruzijos-prezidentas-ragina-rusij%20C4%85-atsisakyti-spaudimo.htm>>.
72. Lrytas.lt. M.Saakašvilis įsakė nutraukti ugnį ir suteikti amnestiją separatistams. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. rugpjūčio 7 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12181282121217713527-m-saaka%20C5%A1vilis-%20C4%AFsak%20C4%97-nutraukti-ugn%20C4%AF-ir-suteikti-amnestij%20C4%85-separatistams.htm>>.
73. Lrytas.lt. M.Saakašvilis prašo pasaulio šalis ginti Gruziją nuo aneksijos. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 22 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12167393001214730466-m-saaka%20C5%A1vilis-pra%20C5%A1o-pasaulio-%20C5%A1alis-ginti-gruzij%20C4%85-nuo-aneksijos.htm>>.
74. Lrytas.lt. Maskva kaltina Gruziją atvira agresija prieš Pietų Osetiją. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 9 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12155982021213377070-maskva-kaltina-gruzij%20C4%85-atvira-agresija-prie%20C5%A1-piet%20C5%B3-osecij%20C4%85.htm>>.

75. Lrytas.lt. Per susišaudymą Gruzijos ir Pietų Osetijos pasienyje buvo aukų (papildyta). *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. rugpjūčio 2 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12176670761216980776-per-susi%C5%A1audym%C4%85-gruzijos-ir-piet%C5%B3-osecijos-pasienyje-buvo-auk%C5%B3-papildyta.htm>>.
76. Lrytas.lt. Pietų Osetijoje paskelbta visuotinė mobilizacija. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 4 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12151602471213481030-piet%C5%B3-osecijoje-paskelbta-visuotin%C4%97-mobilizacija.htm>>.
77. Lrytas.lt. Pietų Osetijos valdžia kaltina Gruziją pagrobus keturis įkaitus. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 21 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12166346631215637260-piet%C5%B3-osecijos-vald%C5%BEia-kaltina-gruzij%C4%85-pagrobus-keturis-%C4%AFkaitus.htm>>.
78. Lrytas.lt. Rusija išves geležinkelių kariuomenę iš Abchazijos rugpjūčio pradžioje. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 23 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12168241121214791644-rusija-i%C5%A1ves-gele%C5%BEinkeli%C5%B3-kariuomen%C4%99-i%C5%A1-abchazijos-rugpj%C5%AB%C4%8Dio-prad%C5%BEioje.htm>>.
79. Lrytas.lt. Rusija: „Abchazijos konfliktas gali virsti nauju karu“. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 5 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12152710091214450987-rusija-abchazijos-konfliktas-gali-virsti-nauju-karu.htm>>.
80. Lrytas.lt. Rusijos geležinkelių kariuomenės batalionas palieka Abchaziją. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 30 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12174336091216835104-rusijos-gele%C5%BEinkeli%C5%B3-kariuomen%C4%97s-batalionas-palieka-abchazij%C4%85.htm>>.
81. Lrytas.lt. Rusijos konsului Gruzijoje įteikta protesto nota. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 10 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12157060241215595864-rusijos-konsului-gruzijoje-%C4%AFteikta-protesto-nota.htm>>.
82. Lrytas.lt. Separatistinė Abchazija atmeta Vokietijos taikos planą. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 18 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12163798341215239767-separatistin%C4%97-abchazija-atmeta-vokietijos-taikos-plan%C4%85.htm>>.
83. Lrytas.lt. Tbilisis grasina numušti Rusijos lėktuvus pažeidėjus. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 11 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12157657941215236764-tbilisis-grasina-numu%C5%A1ti-rusijos-l%C4%97ktuvus-pa%C5%BEid%C4%97jus.htm>>.

84. Lrytas.lt. Tbilisis: „Visais būdais ginsime savo suverenitetą“. *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. liepos 14 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/12160437741215225798-tbilisis-visais-b%C5%ABdais-ginsime-savo-suverenitet%C4%85.htm>>.
85. Lrytas.lt. Užsienio reikalų ministras P.Vaitiekūnas skrenda į Gruziją (atnaujinta 17 val. 41 min.). *Lrytas.lt* [interaktyvus]. 2008 m. rugpjūčio 5 d. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12181906781216483413-u%C5%BEsienio-reikal%C5%B3-ministras-p-vaitiek%C5%ABnas-skrenda-%C4%AF-gruzij%C4%85-atnaujinta-17-val-41-min.htm>>.
86. LUNGU, Angela, Maria. The Internet and Psychological Operations. *War.com* [interaktyvus]. 2001 Spring/Summer. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.dtic.mil/doctrine/jel/jfq_pubs/0628.pdf>.
87. MAHON, Tim. Gem of a lab. U.K. facility provides electronic-warfare testbed. *C4ISR Journal* [interaktyvus]. 2008 June 1st. [Žiūrėta 2009 m. vasario 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.c4isrjournal.com/story.php?F=3489760>>.
88. MALIUKEVIČIUS, Nerijus. Geopolitika ir Informacinis karas: Rusijos požiūris. In *Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2006* [interaktyvus]. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2007, p. 111. [Žiūrėta 2009 m. kovo 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.kam.lt/EasyAdmin/sys/files/Strategine_apzvalga_2006_liet.pdf>.
89. MALIUKEVIČIUS, Nerijus. Informacinio Karo Konceptija: JAV ir Rusijos Požiūriai. Vilnius: Eugrimas, 2002. p. 21. ISBN 9955-501-13-8.
90. MALIUKEVIČIUS, Nerijus. *Rusijos Informacijos Geopolitikos Potencialas ir Sklaida Lietuvoje*. Vilniaus universiteto leidykla, Vilnius: 2008. ISBN 978-9955-33-376-0.
91. MARKOFF, John. Vast Spy System Loots Computers in 103 Countries. *The New York Times*. [interaktyvus]. 2009 m. kovo 29 d. [Žiūrėta 2009 m. kovo 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.nytimes.com/2009/03/29/technology/29spy.html?em>>.
92. MARKOVA, Ivana. Persuasion and Propaganda. *Diogenes* [interaktyvus]. 2008 Vol. 55, No. 1. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://dio.sagepub.com/cgi/content/abstract/55/1/37>>.
93. MARTIŠIUS, Mantas. Naujienas transliuojančios televizijos kaip informacinio karo įrankiai. *Informacijos mokslai* [interaktyvus]. 2006, Nr. 38. [Žiūrėta 2009 m. sausio 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.eu/fileadmin/Informacijos_mokslai/38/104-113.pdf>.
94. MAŽEIKIS, Gintautas. Propaganda: metodinė priemonė. *Šiaulių Universitetas* [interaktyvus]. 2006. [Žiūrėta 2009 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.filosofija.su.lt/SU_files/mokomoji_knyga-mazeikis.pdf>.

95. MIKKO, Marianne. Darbo dokumentas dėl Europos Sąjungos žiniasklaidos koncentracijos ir pliuralizmo. *Europos Parlamento Kultūros ir Švietimo komitetas* [interaktyvus]. 2007 m. gruodžio 19 d. [Žiūrėta 2009 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-398.617+01+DOC+WORD+V0//LT&language=LT>>.
96. MISEVIČIUS, Alfonsas. Informacinė visuomenė: dabartis ir perspektyvos. *Mokslas ir Gyvenimas* [interaktyvus]. 2000, Nr. 2 (506). [Žiūrėta 2009 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ausis.gf.vu.lt/mg/nr/2000/02/2infov.html>>.
97. MOORCRAFT, L. Paul; TAYLOR, M. Philip. *Shooting the Messenger. The Political Impact of War Reporting*. USA, Virginia: Potomac Books, 2008. ISBN-13: 978-1-57488-947-5.
98. MOROZOV, Evgeny. An Army of Ones and Zeroes. How I became a soldier in the Georgia-Russia cyberwar. *Technology 2008. Slate* [interaktyvus]. 2008 m. rugpjūčio 14 d. [Žiūrėta 2009 m. kovo 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.slate.com/id/2197514/pagenum/all/#p2>>.
99. MOSES, Asher. Georgian websites forced offline in 'cyber war'. *The Sydney Morning Herald* [interaktyvus]. 2008 m. rugpjūčio 12 d. [Žiūrėta 2009 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.smh.com.au/news/technology/georgian-websites-forced-offline-in-cyber-war/2008/08/12/1218306848654.html>>.
100. NUGARAITĖ, Audronė. Žiniasklaidos koncentracijos įtaka pliuralizmui. *Žurnalistų Žinios* [interaktyvus]. 2007, Nr. 6. [Žiūrėta 2009 m. sausio 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lzs.lt/about.php?id=294&type=paper&page_menu=4>.
101. OATES, Sarah. *Introduction to Media and Politics*. London: SAGE Publications, 2008. ISBN 978-1-4129-0261-8 ir ISBN 978-1-4129-0262-5.
102. ORLYANSKIY, Vladimir, Ivanovich. Information Weapons and Information Warfare: Realities and Speculations. *Military Thought* [interaktyvus]. 2008, Vol. 17 Issue 1, p. 181-191. [Žiūrėta 2009 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=4&hid=17&sid=5d762c60-e9d6-430e-bf46-b5e7c4e63764%40sessionmgr8>>.
103. PAGNI, Luca. Un corridoio energetico verso l' Europa a rischio un milione di barili di greggio. *La Repubblica.it* [interaktyvus]. 2008 Agosto 9. [Žiūrėta 2009 m. kovo 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2008/08/09/un-corridoio-energetico-verso-europa-rischio.html>>.
104. PARTNER1. INTERNET TECHNOLOGY SOLUTIONS. *Internetinis šnipinėjimas*. [interaktyvus]. 2007 lapkričio 19 d. [Žiūrėta 2009 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.partner1.lt/naujienos/internetinis-snipinejimas.html>>.

105. PEČIULIS, Žyngintas. Viešoji erdvė masinės komunikacijos eroje: audiovizualinės visuomenės tarnybos idėjos raida. *Politologija* [interaktyvus]. 2005, Nr. 3 (39), p. 72. [Žiūrėta 2009 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <www.cceol.com/asp/getdocument.aspx?logid=5&id=F8272728-7668-401F-ABD5-6BBEA3547795>.
106. POČEPCOV, G. Informacijay voiny. Kiev: Vakler, 2000, p. 573. Iš MALIUKEVIČIUS, Nerijus. Informacinio Karo Konceptija: JAV ir Rusijos Požiūriai. Vilnius: Eugrimas, 2002. p. 25. ISBN 9955-501-13-8.
107. PSYOPS GROUP. 15 (UK) PSYOPS Group Annual Report 2007/2008. *Psywar.org* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.psywar.org/pdf_15POG_Annual_Report_2008.pdf>.
108. RAČIUS, Egdūnas. Internetiniai Musulmonų Šaltiniai Internetinių Karų Kontekste – „Kavkazcenter“ Lietuvoje Atvejis. *Politologija* [interaktyvus]. 2006, 3 (43). [Žiūrėta 2009 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.eu/fileadmin/Politologija/43/20-53.pdf>>.
109. RAMONAITĖ, Ainė; MALIUKEVIČIUS, Nerijus; DEGUTIS, Mindaugas. *Tarp Rytų ir Vakarų: Lietuvos visuomenės geokultūrinės nuostatos*. Pilietinės visuomenės institutas CIVITAS, Vilnius: Versus Aureus: 2007. ISBN 978-9955-34-024-9.
110. RATHMELL, Andrew. Information Warfare: Implications for Arms Control. *Bulletin of Arm Control*, No. 29, April 1998. Iš JANELIŪNAS, Tomas. *Komunikacinis saugumas*. Vilniaus universitetas Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas. Vilnius: Eugrimas, 2007. p. 93. ISBN 978-9955-33-146-9.
111. RAWNSLEY, D. Gary. Old Wine in New Bottles: China-Taiwan Computer-based “Information Warfare” and Propaganda. *International Affairs* [interaktyvus]. 2005 October 31, Vol. 81, Issue 5. [Žiūrėta 2009 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/118735042/PDFSTART>> arba <http://ics.leeds.ac.uk/papers/gdr/exhibits/5/International_Affairs_offprint.pdf>.
112. RICHTER, E. Walter. The Future of Information Operations. *Military Review* [interaktyvus]. 2009 Jan/Feb, Vol. 89, No. 1. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archives/English/MilitaryReview_20090228_ar_t013.pdf>.
113. ROUSE, Ed. Psychological Operations/Warfare. *Psywarriors.com* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.psywarrior.com/psyhist.html>>.

114. SHACHTMAN, Noah. Russian Coder: I Hacked Georgia's Sites in Cyberwar. *Danger Room. What's Next in National Security. Wired* [interaktyvus]. 2008 m. spalio 23 d. [Žiūrėta 2009 m. kovo 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://blog.wired.com/defense/2008/10/government-and.html>>.
115. SNOW, Nancy; TAYLOR, M. Philip. The Revival of the Propaganda State: US Propaganda at Home and Abroad since 9/11. *International Communication Gazette* [interaktyvus]. 2006, Vol. 58, No. 5-6. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://gaz.sagepub.com/cgi/content/abstract/68/5-6/389>>.
116. STEIN, George J. Information warfare. *Airpower Journal* [interaktyvus]. 1995 Spring. [Žiūrėta 2009 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.iwar.org.uk/iwar/resources/airchronicles/stein.htm>>.
117. TAYLOR, M. Philip. Psychological Operations in the 1990s. *Journal of Conflict Studies* [interaktyvus]. 1999 Fall, Vol. XIX No. 2. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lib.unb.ca/Texts/JCS/fall99/TAYLOR.htm>>.
118. THOMPSON, Iain. NATO builds cyber – security bunker. *vnunet.com Tech news and reviews* [interaktyvus]. 2008 May 15. [Žiūrėta 2009 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vnunet.com/vnunet/news/2216728/nato-builds-cyber-security>>.
119. TNS GALLUP. *TNS Gallup: populiariausių 2008 m. pavasario leidinių penketukai.* [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. spalio 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.tns-gallup.lt/lt/disp.php/lt_surveys/lt_surveys_140?ref=/lt/disp.php/lt_surveys?page=2>.
120. TNS GALLUP. *TNS Gallup: populiariausių 2008 m. rudens leidinių penketukai.* [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.tns-gallup.lt/lt/disp.php/lt_surveys/lt_surveys_153?ref=/lt/disp.php/lt_surveys>.
121. TNS GALLUP. *TNS Gallup: populiariausių 2008 m. vasaros leidinių penketukai.* [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.tns-gallup.lt/lt/disp.php/lt_surveys/lt_surveys_147?ref=/lt/disp.php/lt_surveys>.
122. TNS GALLUP. *TNS Gallup: populiariausių 2008 m. žiemos leidinių penketukai.* [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. spalio 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.tns-gallup.lt/lt/disp.php/lt_surveys/lt_surveys_134?ref=/lt/disp.php/lt_surveys?page=2>.
123. TUMBER, Howard; WEBSTER, Frank. *Journalism Under Fire. Information War and Journalistic Practices.* London: SAGE Publications, 2006. ISBN-10 1-4129-2406-5.
124. TZU, Sun. The Art of War. *Sonshi.org The Original Online resource for Sun Tzu's Art of War. Intelligent Approach to Conflict and Competition* [interaktyvus]. Chapter Three: Planning Attacks. [Žiūrėta 2009 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.sonshi.org/sun3.html>>.

125. U.S. DEPARTMENT OF DEFENSE. Public Affairs Guidance on Embedding Media during possible muture operations in the US Central Command's Area of Responsibility. *U.S. Department of Defense* [interaktyvus]. 2003 February 28. [Žiūrėta 2009 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.defenselink.mil/news/Feb2003/d20030228pag.pdf> >.
126. University of Toronto Munk Centre for International Studies at Trinity College. Tracking GhostNet Investigating a Cyber Espionage Network. *Information Warfare Monitor*. [interaktyvus]. 2009 m. kovo 29 d. [Žiūrėta 2009 m. kovo 29 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.fileupyours.com/files/239405/GhostNet2.pdf> >.
127. US AIR FORCE FACT SHEET, EC-130J Commando Solo. *USA Department of Air Force* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: < http://www.afsoc.af.mil/library/factsheets/factsheet_print.asp?fsID=221&page=1 >.
128. VANNUCCINI, Vanna. Putin: Siamo in guerra Gli Stati Uniti: Ritiratevi. *La Repubblica.it* [interaktyvus]. 2008 Agosto 9. [Žiūrėta 2009 m. kovo 18 d.]. Prieiga per internetą: < <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2008/08/09/putin-siamo-in-guerra-gli-stati-uniti.html> >.
129. WELCH, David. „Winning Hearts and Minds“: The Changing Context of Reportage and Propaganda, 1900-2003. In WELCH, David; CONNELLY, Mark. War and Media. Reportage and Propaganda. London: I. B. Tauris & Co Ltd., 2007. ISBN 978 1 86064 959 2.
130. WOLFGRAM, A. Mark. Democracy and Propaganda: NATO's War in Kosovo. *European Journal of Communication* [interaktyvus]. 2008, Vol. 23, No. 2. [Žiūrėta 2009 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą: < <http://ejc.sagepub.com/cgi/content/abstract/23/2/153> >.
131. WRISTON, Walter B. Bits, Bytes, and Diplomacy, *Foreign Affairs* [interaktyvus]. Sep/Oct97, Vol. 76 Issue 5, p. 172-182, [Žiūrėta 2009 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: < <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=1&hid=4&sid=89018e7c-1b4e-4604-8238-12719baa1f8f%40SRCSM2> >.
132. WRISTON, Walter B. Technology and Sovereignty, *Foreign Affairs* [interaktyvus]. Winter88/89, Vol. 67 Issue 2, p. 63-75, [Žiūrėta 2009 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: < <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=7&hid=112&sid=3e1d7619-8400-428d-a137-3c14adb27be6%40sessionmgr103> >.
133. Стройков, Леонид. Наш ответ Грузии: Наносим удары по грузинским госпорталам. *Xakep* [interaktyvus]. 2008. [Žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.xakep.ru/magazine/xa/118/066/1.asp> >.
134. Tyrimui naudoti 95 straipsniai iš www.repubblica.it.
135. Tyrimui naudoti 97 straipsniai iš www.lrytas.lt.

PRIEDAS NR. 1 Lrytas.lt publikacijų tyrimas nuo 2008 m. liepos 3 d. iki 2008 m. rugpjūčio 7 d.

DATA	Šaltiniai	Rusijos pozicija	Gruzijos pozicija	Separatistinio regiono pozicija - motyvas	Regionas	Pagrindinis argumentas
20080707	Interfax, AFP, BNS, lrytas.lt	Nepaminėta	Neigia kaltinimus	Tbilisis provokuoja neramumus, vykdo sprogdinimus	Abchazija	Sustiprinta siena su Gruzija; nutraukti visi ryšiai su Gruzija
20080709	Interfax - BNS, lrytas.lt	Prašo tarptautinės bendruomenės įsikišimo; „Po naujo provokacijų protrūkio konfliktų zonose vargu ar galima tęsti „verslą kaip paprastai“.	Nepaminėta	Nepaminėta	P. Osetija	Gruzija vykdo agresiją prieš P. Osetiją; didina kariuomenę, pažeidė oro erdvę, apšaudė separatistinį regioną.
20080709	Reuters - BNS, lrytas.lt	Primenama, kad „Rusijos žiniasklaida pranešė, kad Rusijos gynybos ministerija būgštauja dėl galimo naujo karo Abchazijoje pradžios, jei Gruzija bandys išspręsti konfliktą jėga“.	Žuvo keturi separatistai. Misija vykdyta JT prašymu: aptiktas nelegalus separatistų punktas.	Du separatistai sužeisti. Primenama: sienos uždarymo motyvai, oro erdvės pažeidimai (Gruzija neigia); planuota, bet sužlugdyta Gruzijos operacija į Abchaziją (Gruzija neigia).	Abchazija	Mūšis Abchazijoje dėl Kodorio tarpukalnės – viršų kontroliuoja Gruzija, papėdė separatistų.
20080710	Interfax, BNS	Ragina Tbilisį pasirašyti jėgos nenaudojimo susitarimą su Suchumiu ir Tchivaliu – dėl to Rusija pateikė rezoliucijos projektą JT Saugumo Tarybai; Kaltina Gruziją stabdant tokio susitarimo įgyvendinimą; JAV pasiūlymas dėl tarp. policijos pajėgų vietoj Rusijos taikdarių keitimas neturi teisinio statuso. C. Rice tokiu pareiškimu Gruzijos ir separatistų konfliktą nori paversti Rusijos Gruzijos konfliktu.	Nota dėl Gruzijos oro erdvės pažeidimo 2008 07 08; Gruzijoje ir Abchazijoje saugumą užtikrinti turi policija, o ne kariuomenė – Rusijos taikdariai turi būti pakeisti JT policijos pajėgomis. Tam pritaria JAV, priešinasi Abchazija.	„Abchazijos prezidentas Sergejus Bagapšas mano, kad įmanomas karinis konfliktas tarp Gruzijos ir Abchazijos bei Pietų Osetijos.“ Separatistai to bando išvengti; Svarstoma Rusijos atstovybės Abchazijoje galimybė; JT policijos pajėgoms kategoriškai priešinasi;	P. Osetija ir Abchazija	Kylanti įtampa – Abchazija ir P. Osetija neketina nusileisti, ieškoti kompromiso; karo galimybė iš separatistų ir Rusijos skamba labai realiai, nors tuo pačiu sakoma, jog to bandoma išvengti. Rusija įsijautusi į taikdarės misiją, neketina „palikti“ separatistų be globos. (autorės vertinimai)

20 08 07 11	Interf ax – BNS; Irytas .lt	Nepaminėta	„Tbilisis žada numušti Rusijos karinius lėktuvus, jeigu jie pažeis Gruzijos oro erdvę.“	Nepaminėta	P. Oseti ja	„Gruzija atsakys į Rusijos agresiją ramiai, bet ir griežtai“. „Gruzijos ginkluotosios pajėgos gerai parengtos ir apginkluotos bei gali atsakyti į bet kurias provokacijas.“
20 08 07 11	BNS; Irytas .lt; BBC	„Maskva nuogaštuoja dėl JAV pareiškimų, kad Gruzijos pakvietimas prisijungti prie NATO narystės veiksmų plano gali padėti išspręsti konfliktus Pietų Osetijoje ir Abchazijoje“. Rusija pripažįsta, kad pažeidė Gruzijos oro erdvę, kad atšaldytų karštagalvius Tbilisyje.	„Ciniška Rusijos vykdoma dalies Gruzijos teritorijos aneksija peraugo į dar vieną ir itin pavojingą agresiją“; P. Osetija rengia provokacijas;	„Rusijos lėktuvai „stebėjo situaciją“ nepripažintoje respublikoje, nes pagal visą konflikto zonos perimetrą buvo išdėstyti artilerijos įrenginiai, ir Gruzija rengėsi pulti Tchinvalį.“	P. Oseti ja ir Abch azija	„Gruzija toliau eis taikaus konflikto sureguliuavimo keliu, siekdama atkurti šalies teritorijos vientisumą.“; Gruzija atšaukė savo ambasadorių Rusijoje;
20 08 07 12	Interf ax – BNS; Irytas .lt	Nepaminėta	M.Saakašvilis: - „Rusija aktyviai kišasi į Gruzijos vidaus reikalus ir tokios padėties negalima ignoruoti“; Tarptautinė bendruomenė turėtų reaguoti į šiuos veiksmus. Šiandien Gruzija, rytoj - Ukraina, poryt - Baltijos šalys. Jeigu Rusijos kišimasis prasidės, niekada nesibaigs“.	Nepaminėta	P. Oseti ja ir Abch azija	M.Saakašvilis. – „Esam pasirengę užmegzti dialogą, kuriam nėra alternatyvos. Mes nesuinteresuoti konfrontuoti su Rusija. Mums rūpi draugiški santykiai ir teigiamas Rusijos nusistatymas, taip pat sprendžiant Gruzijos vidaus reikalus.“

20 08 07 14	Interf ax – BNS; Irytas .lt	„Rusijos federalinė saugumo tarnyba atsisakė agentūrai „Interfax“ komentuoti šią publikaciją“.	„Jeigu Maskva iš tikrųjų tai pareikš, mes jau nebeprašysime, kaip dabar, pakeisti Rusijos taikos palaikymo kontingentą, o reikalausime jį nedelsiant išvesti iš konfliktų zonų Abchazijoje ir Cchinvalio regione“.	Nepaminėta	P. Oseti ja ir Abch azija	Pirmadienį laikraštis „Nezavisimaja gazeta“ paskelbė medžiagą apie tai, jog Rusijos specialiosios tarnybos parengė slaptą pranešimą, pagal kurį tikslinga „paskelbti Pietų Osetiją ir Abchaziją Rusijos gyvybiškai svarbių interesų zona, siekiant užtikrinti jos nacionalinį saugumą pietų kryptimi, su visu būtinų priemonių kompleksu ir visomis iš to išplaukiančiomis aplinkybėmis“.
20 08 07 15	Reut ers – BNS; Irytas .lt	Nepaminėta	„Kaip mes matome, Rusija pastaruoju metu perėjo nuo pareiškimų prie veiksmų. Todėl mes priversti atsakyti į šiuos iššūkius ir būti pasirengę bet kuriai įvykių raidai, bet karinių veiksmų inicijuoti mes neketiname“	Nepaminėta	P. Oseti ja ir Abch azija	Gruzija ketina padidinti ginkluotųjų pajėgų skaičių nuo dabartinių 32 tūkst. žmonių iki 37 tūkst., taip pat šalies valstybės biudžetą 383 mln. larių (590,4 mln. litų), kurių pagrindinę dalį skirti gynybos sektoriaus išlaidoms.
20 08 07 15	AFP- BNS; Irytas .lt	„Jei gausime oficialų Abchazijos ir Pietų Osetijos prašymą įstoti į Sąjungos vyriausybę, tai, aišku, jį nagrinėsime“ - „Nezavisimaja gazeta“ sakė Rusijos ir Baltarusijos sąjunginės valstybės atstovas Ivanas Makušokas.	Nepaminėta	Nepripažintų Abchazijos ir Pietų Osetijos respublikų atstovai „Nezavisimaja gazeta“ sakė, kad domisi galimybėmis prašyti narystės šioje sąjungoje.	P. Oseti ja ir Abch azija	Separatistiniai regionai svarsto jungimąsi prie Rusijos ir Baltarusijos Sąjunginės valstybės. Du regionai galėtų įstoti, Gruzijai pripažinus jų suverenitetą.

20 08 07 18	AFP; Interfax; BNS; Irytas .lt	Nepaminėta	Nepaminėta	Nesvarstysime Abchazijos statuso; Nesiderėsime, kol Gruziniai bus Kodorio tarpukalnė; pabėgėlių sugrįžimas nepriimtinas;	Abchazija	Abchazija atmeta taikos planą, nelinkus ieškoti kompromiso
20 08 07 20	Interfax- BNS; Irytas .lt	Nėra duomenų	Gruzijos žiniasklaidos priemonės praneša, kad apšaudytas Gruzijos policininkų postas prie Napačio gyvenvietės netoli Gruzijos ir Abchazijos administracinės sienos. Gruzija pranešė apie incidentą JT kariniams stebėtojams ir Rusijos taikdarių vadovybei.	Nėra duomenų	Abchazija	Televizija teigia, kad buvo apšaudytas policijos postas iš pozicijų, kuriose yra Rusijos taikdariai ir Abchazijos ginkluotos formuotės. „Interfax“ kol kas neturi informacijos apie incidentą iš oficialių šaltinių, taip pat iš Abchazijos.
20 08 07 21	Interfax- BNS; Irytas .lt	Nepaminėta	„Gruzijos teigimu, įkaitai paimti atsakant į Gruzijos piliečio Teimurazo Goginašvilio, Nikozio kaimo gyventoją, įtariamo osetinų tautybės asmenų nužudymu, sulaikymą“.	Liepos 20 dieną 23 val. Gruzija paėmė įkaitais keturis Pietų Osetijos piliečius.“ „šiuo metu keliai saugumo tikslais užtverti“.	P. Osetija	Gruzijos paimti įkaitai atsakas į P. Osetijos veiksmus. Įkaitų klausimus spręs ESBO

20 08 07 22	Interfax; AFP; BNS; Irytas.lt	„Gruzija turi nutraukti savo provokacinius veiksmus“ konflikto su Abchazija ir Pietų Osetija zonoje“ „Trijų etapų planui (išskyrus pabėgėlių klausimą) pritarė Maskva, numato atsisakyti naudoti jėgą, imtis šalių pasitikėjimo stiprinimo priemonių, atnaujinti tiesiogines derybas ir galiausiai sureguliuoti pabėgėlių gruzinių sugrįžimą į Abchaziją.“	„Kalbos apie naujų susitarimų pasirašymą - tai išpūsta ir išlaužta iš piršto tema“. „Esamus formatus konfliktams Gruzijoje sureguliuoti būtina anuliuoti ir pereiti prie procesų, kurie realiai gražins į namus pabėgėlius ir padės sureguliuoti konfliktus vadovaujantis Gruzijos vientisumo principu“	P. Osetijos ir Abchazijos vadovybės nepritaria Vokietijos URM konflikto sureguliuavimo planui. Pietų Osetijos valdžia pareiškė, kad atsisako vesti bet kokias derybas su T.Jakobašviliu Mišrios kontrolės komisijos (MKK) pagrindu, nes jis neturi įgaliojimų dalyvauti šios komisijos, kuriai patikėta sureguliuoti Gruzijos ir Osetijos santykius, darbe. Abchazija: „Gruzija nevykdo 1994 metų susitarimo ir iki šiol neišvedė kariuomenės iš Kodorio tarpukalnės. Be kariuomenės išvedimo, kalbėti apie kokį nors naują dokumentą neįmanoma“	P. Osetija ir Abchazija	„Gruzija šiandien - šalis, kurios dalį teritorijos atvirai bandoma aneksuoti. Tokių veiksmų prieš kitą valstybę pastaraisiais dešimtmečiais nesiėmė nė viena šalis“ T. Jakobašvilis – paskirtas spec. Atstovu konfliktams sureguliuoti. Separatistai nelinkę derėtis, ieškoti kompromiso.
20 08 07 23	Interfax- BNS; Irytas.lt	Nepaminėta	„Tchinvalyje taip pat savaitgalį sulaikytas gruzinas tebėra Pietų Osetijos sostinės tardymo izoliatoriuje.“	Nepaminėta	P. Osetija	Gruzijos VRM paleido visus keturis Pietų Osetijos gyventojus, kaltinamus narkotikų ir ginklų laikymu.
20 08 07 23	Interfax- BNS; Irytas.lt	Rusijos gynybos ministerija nusprendė greitai išvesti iš Abchazijos geležinkelių kariuomenės dalinius, kurie į šią nepripažintą respubliką buvo įvesti gegužės pabaigoje.	„Rusijos geležinkelių kariuomenės išvedimas iš Abchazijos visiškai nereikia, kad Rusijos pozicija Gruzijos atžvilgiu sušvelnėtų. Nėra kuo per daug žavėtis, - pareiškė interviu laikraščiu „Kommersant“ valstybės ministras reintegracijos klausimams Timuras Jakobašvilis. - Jie sukūrė tą infrastruktūrą, kurios Rusijai reikėjo kariniams tikslams šiame Gruzijos regione“.	Abchazijos vyriausybė: „Geležinkelio atstatymas - tai ekonomika, o ne politinis ar karinis reikalas, be to, geležinkelių pajėgos esą įvestos „respublikos valdžios prašymu“.	Abchazija	Gruzija pareiškė, kad remontuodama geležinkelį Rusija rengiasi didelio masto intervencijai, ir pareikalavo išvesti kariuomenės dalinius. Dabar Rusija paskelbė, kad atstatymo darbus planuojama baigti rugpjūčio 6 dieną ir būtinybės batalionui ilgiau likti šiame Tbilisio valdžios nepripažįstamame Kaukazo regione nebėra.

20 08 07 30	Reuters; BNS; Irytas .lt	Nepaminėta	Gruzijos politikai teigia, kad Rusijos batalionas geležinkelį suremontavo tam, kad būtų galima juo permesti karinę techniką, jei prasidėtų karo veiksmai.	Nepaminėta	Abchazija	Vakarų lyderiai būgštauja, kad dėl Gruzijos ir Rusijos, remiančios Abchazijos ir Pietų Osetijos separatistus, konflikto dar labiau paaštrėjusi padėtis gali peraugti į ginkluotus susirėmimus ir destabilizuoti padėtį visame Kaukaze.
20 08 08 02	Interfax- BNS; Irytas .lt	Rusijos taikdariškų pajėgų atstovas tvirtina, kad įtarimai apie rusų taikdarių dalyvavimą apšaudant gruzinų kaimus yra mėginimas diskredituoti šias pajėgas.	„Gruzijos kariškiai buvo priversti atsakyti ugnimi“ Sužeisti keturi žmonės.	Naktį nuo Gruzijos snaiperių ir minosvaidžių ugnies Pietų Osetijoje žuvo šeši žmonės, 13 sužeista, tvirtina Pietų Osetijos informacijos ir spaudos komiteto pirmininkė Irina Gaglojeva.	P. Osetija	Susišaudymas P. Osetijos pasienyje, Gruzija teigia, atsakiusi į sunkiosios artilerijos ugnį (P. Osetijos separatistų ir Rusijos taikdarių), P. Osetija – Gruzija pradėjo ugnį.
20 08 08 03	BBC ; AFP; Interfax- BNS; Irytas .lt	„Didelio masto karinių veiksmų tarp Gruzijos ir Pietų Osetijos grėsmė tampa vis realesnė“ – Rusijos URM. Maskva „imasi energingų priemonių, kad neleistų gilinti ginkluotos priešpriešos tarp Gruzijos ir Pietų Osetijos“. Svarbu nedelsiant atnaujinti derybų procesą Mišrios kontrolės komisijos (MKK) pagrindu „Gruzijos užsibrėžtas kursas išardyti MKK dabartinėmis sąlygomis yra itin neproduktyvus ir pavojingas. Aktyvesnę ir aiškesnę poziciją, remiančią kuo greitesnį mūsų bendro darbo Komisijos pagrindu atkūrimą turi užimti ESBO misija Gruzijoje“	Gruzijos VRM praneša, jog sunerimo, gavusi informacijos apie vaikų evakavimą iš Pietų Osetijos, tai gali reikšti, kad Tchinalis pasirengęs pradėti kovos veiksmus.	Praėjusią naktį taip pat užfiksuota, kad Gruzija telkia karinę techniką ir ginkluotus padalinius prie Pietų Osetijos sienų.	P. Osetija	Iš P. Osetijos evakuojami vaikai ir moterys. Per susišaudymą žuvo šeši žmonės, o 13 buvo sužeista. Vakarai bijo, kad paaštrėjus įtampai regione gali išpliekti karas. ESBO pasmerkė smurto eskalavimą Gruzijos ir Osetijos konflikto zonoje ir paragino šalis pradėti dialogą.

20 08 08 05	BNS, Irytas .lt	Rusijos užsienio reikalų ministerija perspėjo, kad „didelio masto karo veiksmų grėsmė ... virsta tikrove“.	Nepaminėta	„Abchazija, jeigu padėtis toliau aštrės, pasiryžusi vykdyti susitarimą su Pietų Osetija dėl savitarpio pagalbos“. „Abchazija sustiprino sienos su Gruzija Ingurio upe apsaugą. „Šis sustiprinimas atliktas be papildomų pajėgų įvedimo į Galio rajoną. Taip pat paskelbta sustiprinta parengtis padaliniams, dislokuotiems Galio rajone“. (Interfax). „tebegalioja draudimas vykti per Abchazijos ir Gruzijos sieną, kuri įvedė respublikos valdžia po virtinės teroro aktų Abchazijos teritorijoje“.	Estija	Estija ragina siųsti ES karius į Gruziją. Gruzija yra strategiškai svarbi Europos Sąjungai, nes planuojama per Pietų Kaukazą tiekti daugiau naftos ir dujų iš centrinės Azijos. Nuo 2006 metų Kaspijos jūros nafta Europai tiekiamą iš Baku per Tbilisį iki Džeichano nutiestu naftotiekiu. Separatistiniai regionai – P. Osetija ir Abchazija-susitarė dėl bendradarbiavimo.
20 08 08 05	Reuters; Interfax- BNS; Irytas .lt	Rusija apkaltino Gruziją didinant karinius dalinius Gruzijos ir Pietų Osetijos konflikto zonoje, nuogaustaudama, kad gali įvykti ginkluotas susirėmimas. Maskva „tikisi konstruktyvaus Vašingtono poveikio“ konflikto zonoje.	Tbilisis atmetė Rusijos kaltinimus dėl kariuomenės didinimo prie P. Osetijos regiono; P. Osetijoje apšaudytas gruzinų policijos postas. Vaikai nebuvo evakuoti iš Pietų Osetijos – jie išvyko atostogauti. Gruzija: separatistai dezinformuoja apie žuvusius 29 gruzinus.	Praėjusią naktį Gruzija du kartus apšaudė Pietų Osetijos teisėsaugos institucijų postus. nuo Gruzijos artilerijos ugnies žuvo mažiausiai šeši žmonės. Praėjusią naktį Gruzija du kartus apšaudė Pietų Osetijos teisėsaugos institucijų postus. „Apšaudymas granatsvaizčių ir šaulių ginklų truko valandą. Buvo šaudoma iš laikinai respublikos nekontroliuojamo Nulio kaimo. Aukų ir nukentėjusiųjų nėra. Atsakomosios ugnies Pietų Osetija nepaleido“	P. Osetija	JAV paragino šalis nedelsiant pradėti derybas.

20 08 08 06	Reuters- BNS; Irytas .lt	Maskva „neliks nuošalyje“, jeigu paaštrės Gruzijos konfliktas su atskilusiomis autonomijomis Pietų Osetija ir Abchazija, kur dauguma gyventojų turi Rusijos pilietybę, paaštrės.	Tbilisis antradienį paragino Maskvą dėti pastangas ir neleisti kilti karui Kaukaze tiek vykstant olimpiadai Pekine, tiek ir ateityje, bet vėl apkaltino Rusiją sąmoningai pažeidžiant Gruzijos suverenumą.	Formuojami savanorių batalionai tam atvejui, jeigu paaštrės padėtis Pietų Osetijoje	P. Oseti ja	Pagal olimpinių paliaubų principą, likus septynioms dienoms iki olimpiados pradžios ir per olimpines žaidynes turi būti nutraukti visi kariniai veiksmai“, - sakoma Gruzijos gynybos ministerijos pareiškimė. Vasaros žaidynės prasidės Pekine penktadienį, rugpjūčio 8 dieną. Gruzija ne tik sutinka su šiuo principu, bet ir apskritai nepritaria kovos veiksmams bet kuriuo metu.
20 08 08 07	InterfaX- BNS;	Nepaminėta	Visą praėjusią naktį buvo apšaudomi gruzinų Eredvio, Prisio, Nulio, Avnevio kaimai Tchinvalio regione. Gruzinų kaimai, nors ir ne taip intensyviai, apšaudomi ir dabar – dieną.	Apšaudymas vyko visą naktį. Į respublikinę klinikinę ligoninę dėl įvairių sužeidimų atvežti šeši žmonės. Galbūt yra ir daugiau. Jeigu Gruzija nenutrauks Pietų Osetijos apšaudymų ir nepaklausys Rusijos taikdarių reikalavimų, nepripažintos respublikos ginkluotosios pajėgos pradės „valyti“ Rusijos specialiosios paskirties padalinių užimtas aukštumas. Gruzija prie pasienio kaimų telkia sunkiąją artileriją ir tankus.	P. Oseti ja	P. Osetijos separatistų vadovų tonas aštrėja. Susirėmimai tarp Gruzijos ir P. Osetijos intensyvėja. Įtampa kyla.

20 08 08 07	BNS; lrytas .lt	Maskva, kuri Pietų Osetijoje yra dislokavusi taikdarių pajėgas, sako, kad jos yra būtinos siekiant išvengti naujo karo, tačiau Tbilisis siekia, kad Rusijos taikdarius pakeistų tarptautinės pajėgos.	Gruzija kaltina Maskvą remiant separatistus ir planuojant užimti Pietų Osetijos teritoriją taip bandant užkirsti kelią Gruzijos prisijungimui prie NATO. Tbilisis prašo Lietuvos pagalbos padėti apie susidariusią padėtį informuoti Europos Sąjungos ir kitų Vakarų šalių vadovus, kad būtų imtasi visų įmanomų priemonių sustabdyti kraujo praliejimą.	Nepaminėta	Lietuva	Vakarai ne kartą ragino Maskvą sušvelninti ginčą su Tbilisiu, kad būtų galima išvengti smurto regione. Lietuva remia demokratinius pokyčius Gruzijoje ir jos euroatlantinę integraciją. Vilnius taip pat palaiko šios Pietų Kaukazo valstybės teritorinį vientisumą jos ginče su Rusija dėl separatistinių Abchazijos ir Pietų Osetijos regionų.
20 08 08 07	Interfax- BNS; lrytas .lt	Nepaminėta	Visiems Gruzijos ginkluotiems daliniams neatidengti atsakomosios ugnies konflikto zonoje Tchinvalio regione. Siūlome visiems separatistams visišką amnestiją, jeigu liausis šaudymas. „Rusija dar gali suvaidinti svarbų vaidmenį konflikto sureguliuavime“. „Gruzija visada buvo Rusijos sąjungininkė, bet su sąlyga, kad bus gerbiamas jos suverenumas ir teritorinis vientisumas“.	Nepaminėta	P. Osetija	Gruzija pasirengusi vesti derybas bet kuriuo formatu, kad tik būtų rasta išeitis iš aklavietės. Padėtis Tchinvalyje ir apylinkėse labai sudėtinga, pastarojo meto įvykiai įgijo itin grėsmingą pobūdį. Rusijos taikdarių pajėgos visiškai nebekontroliuoja separatistų veiksmų.

PRIEDAS NR. 2 Italijos žiniasklaidos priemonės repubblica.it tyrimas 2008 08 13 – 2008 08 19.

DA TA 20 08 08	Gru zijo s krit ika	Rus ijos krit ika	Ne utra li poz icij a	Įvyki ų Gruz ijoje detali zacij a	Įvykių tarptau tinėje arenoj e analizė	Komentaras/ straipsnio argumentas
13			X			Rusija sutinka su taika, Gruzija: „invazija dar tęsiasi“; Sarkozy siekia įvesti ES pajėgas į Gruziją, Italija pasirengusi operacijai.
13			x		x	Gruzija per daug suartėjo su JAV, tas galėjo sąlygoti Saakašvilio sprendimą žengti žingsnį, pervertinant galimybes.
13	x			x		Saakašvilio kritika; Taika grįžo į Tbilisį.
13			x	x	x	Tarptautinės situacijos analizė, taikos plano detalizacija;
13			x	x		Humanitarinės misijos
13			x	x		Saakašvilis naudoja propagandą – prieš dvi dienas skelbė, kad rusai jau baigia užimti visą šalį; rusų atakos nesibaigia
13			x	x	x	Rusija tapo nenusipėjama ir sužaidė puikų taktinį žaidimą išprovokavo Saakašvilį, kuris pasidavė provokacijai.
13			x		x	Rusija nesutinka, kad Gruzijoje būtų taikos palaikymo pajėgos iš JAV, buvusių sovietinių respublikų ir Varšuvos pakto narių – sutinka tik su Europos pajėgomis. Rusija nesutinka su NATO taikdarių pajėgomis. Taikdariai turi būti neutralūs. Didžiausia tikimybė, kad pajėgos bus sudarytos iš Italijos, Prancūzijos, Vokietijos ir gal dar Ispanijos atstovų.
13			x		x	JAV prezidentas pokalbyje telefonu su S. Berlusconi: Europa rizikuoja pasidalinti į dvi stovyklas: antirusišką ir pro rusišką. Būtina sudaryti Kaukazo krizės sprendimo grupę.
13			x			Demonstracijos, remiančios taiką Gruzijoje.
13	x				x	M. Gorbačiovas: Gruzija tikėjosi Vakarų paramos – ES ir JAV; Rusija privalėjo atsakyti, kai gruzainai atakavo Tchinvalį. NATO pastūmėjo Gruzijos prezidentą surengti blitzkrieg'ą P. Osetijoje. JAV klaida buvo paskelbti Kaukazą savo nacionalinių interesų zona.
13			x			Gruzijoje humanitarinės pagalbos būtinybė. Daug pabėgėlių neturi nei maisto, nei drabužių, prarado namus ir viską, ką turėjo.
14	x				x	F. Fratini, Italijos užsienio reikalų ministras – derybos pavyko ir tame yra didelis Italijos nuopelnas. ES nuomonės dėl Rusijos karo Gruzijoje išsiskyrė: realistinis požiūris – Italija, Prancūzija ir Vokietija; kaltinantys Rusiją – Lenkija, Baltijos valstybės ir Čekija. ES nesusiskaldė, buvo priimta realistinė nuomonė. Rusija strateginė Europos partnerė, kuri turi atsisakyti jėgos ir pamažu sugrįš į tarptautinę bendruomenę.
14			x	x	x	Rusijos taikdariai liks Gruzijoje.
14			x		x	ES pajėgos pasirengusios vykti į Gruziją, bet separatistinėse respublikose jų nebus, patruliuos tik prie Gruzijos ir separatistų sienų. Italija siunčia savo karius.
14			x	x	x	Trapi taika Gruzijoje: užfiksuoti ugnies nutraukimo pažeidimai; Įtampa tarp Rusijos ir JAV kyla. Rusija prašo JAV

					apsispręsti, ar su Rusija, ar su Gruzija jai pakeliui.
14		x		x	ES vėl nesugeba suderinti pozicijų dėl regioninės politikos; NATO turėtų neleisti įsijungti į aljansą valstybėms, valdomoms avantiūristų lyderių (Gruzija ir Saakašvilis), kurie turėtų būti sudrausminti tarptautinės bendruomenės. Rusija dainuojanti pergalės dainas nesugebėjo parodyti stiprios galios ir brandos, reagavo kaip būtų reagavęs Stalinas ir tai turi savo tarptautinę kainą.
14		x	x	x	Dezinformacija iš Gruzijos ir Rusijos – vyksta žodžių karas; karas persikelia į žiniasklaidą. Saakašvilis naudoja CNN, BBC ir visas kitas masines informavimo priemones. Rusija naudoja senus propagandinius triukus. Rusijos URM vadovas Lavrovas pareiškė JAV: „žinom kad Gruzija jūsų specialus projektas, bet vieną dieną turite nuspręsti, ar tai liks tik virtualiu projektu ar priimsite nelengvą sprendimą susidurti su realybe.
14		x		x	Konfliktas turi globalias pasekmes – suskaldė vakarus, atsinaujino šaltojo karo įtampa tarp Rusijos ir JAV. Sarkozy buvo ne derybininkas, o notaras pripažinęs Rusijos laimėjimą ir Gruzijos kapituliaciją. Rusija susigražino įtaką Kaukaze, pademonstruodama JAV neveiknumą, o Gruzija gali pamiršti, kad P. Osetija ir Abchazija kada nors bus gruzinų. Europa suskilus. Berlusconi kai reikia rinktis vieną iš dviejų „draugų“ JAV ar Rusiją - renkasi Rusiją.
14		x		x	Europa pasiruošusi taikos misijai Gruzijoje. D. Miliband, britų politikas: rusai visada sugebės laimėta naudojant kariuomenę, problema lieka politinės pasekmės.
14		x	x	x	JAV siunčia humanitarinę pagalbą Gruzijai. „Rusija turi gerbti duotą pažadą nutraukti ugnį, atlaisvinti Gruzijos uostus ir oro uostus. Saakašvilis pakomentavo Bušo žodžius, kad JAV kariuomenė dabar prižiūrės Gruzijos uostus ir oro uostus. Tokie Saakašvilio pareiškimai buvo paneigti Pentagono, esą JAV nieko panašaus neįsipareigoja.
14		x	x	x	Ševarnadzė: Saakašvilis suklydo atakuodamas P. Osetiją. Turiu pripažinti, kad formaliai Saakašvilis turėjo teisę įžengti į P. Osetiją. JAV veda pasaulį prie naujojo šalto karo.
17		x		x	Karas yra nepriimtina priemonė. Vatikanas: už taiką. Kritikuoja abi kariaujančias puses, nesileisdamas į detales.
17		x		x	Rusija sutinka su taika, bet jos tankai lieka. JAV: Rusija turi gerbti taiką ir ugnies nutraukimą.
17		x	x		Taika pasirašyta, bet, anot Rusijos, turi būti palaikomas saugumas regione. Putino kariai Gruzijos teritorijoje. Osetinai dar vis apšaudo Gruzinų kaimus. Reikalinga humanitarinė pagalba, civiliai neturi maisto, namų. Gorio miestą kontroliuoja rusai. Rusija subombardavo strateginį geležinkelį.
17	x		x		Gruzinais atakavo civilius, netgi vaikus.
18		x	x	x	Rusijos karinės pajėgos šiandien vidurdienį paliks Gruziją. Jeigu tai neįvyks, kils didelių problemų toliau vystant Europos ir Rusijos santykius. Sarkozy: karių išvedimas turi būti greitas ir nediskutuotinas. Medvedevas patvirtino, kad išves apie penkiolika tūkstančių rusų karių, bet paliks taikdarius separatistų teritorijose. ES: Rusija turi vykdyti visus šešis taikos susitarimo punktus. A. Merkel greitas Rusijos karių išvedimas lieka mano prioritetu, deja išvedimas nėra toks greitas, kaip buvo tikėtasi. Rusijos Gruzijos konfliktas nepakeitė Vokietijos nuomonės Gruzija galės tapti NATO nare, jei tik to norės. C. Rice: Rusija prarado savo gerą vardą, Rusija turi išvesti savo karius. Šių pažadų dar neįvykdė, pasaulis klausia, ar Rusija galima pasitikėti.
18		x	x	x	Įtampa tarp ES ir JAV ir Rusijos dėl karių išvedimo.

18		x			x	Rusijos spauda Kremliaus propagandos aparatas nuo senų laikų. Propaganda pasireiškė ir Gruzijos Rusijos karo metu.
18	x					ESBO pirmininkaujanti Suomija prašo Italijos ir Vokietijos „paspausti“ Rusiją patvirtinant naują ESBO taikdarių mandata. Italija ruošia savo pareiškimą, prieštaraujantį NATO plėtrai ir Gruzijos įsijungimą į aljansą (bent jau greitu laiku). Anot Italijos URM vadovo F. Frattini NATO narėmis negali tapti valstybės turinčios neišspestų etninių konfliktų.
18		x		x		Rusija susprogdino trotilu strateginį geležinkelio tiltą. Rusų agresija nesiliauja. Gruzinais netiki, kad rusų kariai pasitrauks. Anot Gruzijos VRM, Rusija sugalvojo banalų pretekstą neišvesti savo karių: „Rusija pateikia dezinformacija KGB būdais, esą Gorio mieste teroristai čečėnai, nacionalistai gruzinai ir ukrainiečiai, vilkintys rusų karių uniformomis siaubia miestą. Tai gera dingstis laikyti rusų taikdarius šalyje.“ Neaišku, kas sako tiesą, aišku tik viena, kad nuo Rusijos Gruzijos karo pradžios tie, kas melavo ir dezinformavo daugiau buvo Maskva.
18		x			x	Nuo Varšuvos iki Ukrainos pasklido Sovietų Sąjungos baimė. Ukraina baiminasi, kad kita valstybė, į kurią įsiverš Rusija bus būtent ji. Lechas Kačinskis: Europa buvo per daug nuolaidi Rusijai. Postsovietinė erdvė apimta baimės ir laukia, kokie bus kiti didžiosios kaimynės žingsniai.
18	x				x	Rusija neturi gero įvaizdžio Vakaruose. Jos ex prezidentas, dabartinis premjeras V. Putinas buvęs KGB pareigūnas. Tik prasidėjus konfliktui Vakarų žiniasklaida mirgėjo pranešimais, kad Rusija atakavo ir įsiveržė į Gruziją. Vis dėl to dabar jau aišku, net didžiausi Kremliaus priešai, pripažįsta, kad būtent Gruzija pirmoji pradėjo ataką prieš P. Osetiją ir ten buvusius Rusijos taikdarius. Saakašvilio veiksmai buvo suplanuoti ir gerai koordinuoti padedant JAV strategams ir C. Rice, kuri lankėsi Tbilisyje dieną, prieš konfliktą. Netgi rusofobų susitikimas Tbilisyje – Baltijos valstybių, Lenkijos ir Ukrainos- buvo suplanuota iš anksto.
18			x		x	Europa silpna ir susiskaldžiusi. Nors Sarkozy pasiekė taikos susitarimo pritarimo, vis tiek demonstruoja savo silpnumą, pareikšdama nuomonę dėl ES ir NATO plėtros ir Gruzijos bei Ukrainos siekio į jas įstoti. Rusija demonstruoja savo neimperialistinius siekius ir prieštarauja Kaukazo demokratizacijai, didina įtaką postsovietinėje zonoje. Auga įtampa tarp JAV ir Rusijos. Rusija žino kaip manipuluoti „senąja“ Europa pasitelkiant žmogaus teises ir tarptautinę politiką. Dabar Rusija siekia nuversti pro amerikietišką Gruzijos prezidentą. Europa vėl tampa JAV ir Rusijos žaidimų aikšte, kaip per Šaltąjį karą.
19			x		x	Rusija teigia, kad išveda savo karius, Gruzija neigia. NATO susitikimas Briuselyje dėl konflikto Gruzijoje.
19		x				Gruzija: rusai neskuba palikti Gruzijos. Rusai tarp Tbilisio ir Gorio kontroliuoja kelią ir praleidžia tik tuos, ką nori, kas turi Rusijos ambasados akreditaciją. Rusai sunaikino daug strateginių objektų. Neskuba grįžti „namo“ ir tęsėti duotą pažadą ne tik Gruzijai bet ir tarptautinei bendruomenei.
19		x		x	x	Saakašvilis: Putinas naudoja Hitlerio taktiką. Nori nuversti dabartinį prezidentą ir okupuoti šalį. Rusija provokavo konfliktą, telkdama karius prie Gruzijos sienų bei pritarė separatistų vykdomoms provokacinėms operacijoms. Paskelbė separatistinius regionus savo interesų zonomis.
19		x			x	Rusija kartuoja istoriją - Prahos pavasaris; Rusijoje atgimė neimperialistiniai siekiai.
19			x		x	Rusijos prezidentas D. Medvedevas Vladivkavkaze sakė: „Tai, ką darė Tbilisis iškreina iš visų žmogiškumo rėmų: tokie veiksmai negalėjo likti nenubausti.“ Kyla įtampa santykiuose tarp Maskvos iš Vašingtono. Švedijos vyriausybė sustabdė karines pratybas su Rusija tam, kad būtų pabrėžta, jog Švedija nepitaria tokiems Rusijos invaziniam veiksmams Gruzijoje.

PRIEDAS NR. 3 – Lietuvos žiniasklaidos priemonės rytas.lt tyrimas 2008 08 13 – 2008 08 19.

DATA 2008 08	Gruzijos kritika	Rusijos kritika	Neutrali pozicija	Įvykių Gruzijoje detalizuojama	Įvykių tarptautinėje arenoje analizė	Komentaras/ straipsnio argumentas
13			x	x	x	Gruzija ir Rusija susitarė dėl taikos plano, kurį pateikė paliauboms tarpininkaujanti Prancūzija po to, kai Maskva nurodė nutraukti savo karinius veiksmus. Gruzijos Respublika šiandien iškelė bylą Tarptautiniame Teisingumo Teisme Rusijos Federacijai dėl „jos veiksmų Gruzijos teritorijoje“, pažeidusių 1965 metų Tarptautinę konvenciją dėl visų rasinio diskriminavimo formų panaikinimo
13		x		x	x	Lietuvos gruzino verslininkas Sergo Amirgulašvilis: „Rusai kursto osetinus. Paprasti žmonės norėtų gyventi Gruzijoje. Bet rusai sudarė ten valdžią iš savų žmonių, instrukcijas gauna iš Maskvos ir visą laiką klykia – duokit laisvę, duokit valstybę“. Rusija norėtų pakeisti Gruzijos vyriausybę, kad ji būtų prorusiška. Dėl to jie ir žaidžia osetinų jausmais, dėl to ir naudoja juos kaip patrankų mėsą. Kaukazas – tai Azijos raktas. Kas valdo Gruziją, tas valdo ir Armėniją, ir Azerbaidžaną. Čia susiduria didžiuliai interesai ir pinigai. Visi – ir Rusija, ir Europa, ir Amerika nori kontroliuoti Gruziją. Rusija nenori, kad Gruzija galvotų europietišškai, civilizuoti. Jie nori, kad gruzinai šoktų pagal jų muziką.
13		x		x	x	R. Valatka: „Rusija norėjo, kad Pietų Osetijoje, kaip ir Abchazijoje, kiltų konfliktas, ir kryptingai siekė šio tikslo nuo 1991-ųjų. Visiems osetinams buvo išduoti Rusijos pasai, mokamos pensijos. Tikslas – laikyti Tbilisį už gerklės. Eisite į NATO, su Vakaraais – amžiams liksite be Abchazijos ir Pietų Osetijos, prisiekiamo savo tankais ir gebėjimu žudyti okupuotų tautų civilius! Visi P. Osetijos pareigūnai Rusijos statybiniai.“
13		x		x	x	Pastarųjų dienų įvykiai Gruzijoje bus prisimenami lygiai taip pat. Karas neprasidėjo dėl prezidento Michailo Saakašvilio apsiskaičiavimo. Šį karą Maskva mėgino išprovokuoti jau ilgą laiką. Žmogus, pavadinęs Sovietų Sąjungos žlugimą „didžiausia geopolitine XX amžiaus katastrofa“, praktiškai atkūrė carinę valdžią Rusijoje ir nori savo šaliai sugrąžinti Eurazijoje ir visame pasaulyje dominuojančios jėgos statusą. Putino tikslas – ne tik užkirsti kelią Gruzijos ir Ukrainos įstojimui į NATO, bet ir pajungti jas Rusijos kontrolei. Be to, jis siekia išsikovoti savo įtakos NATO zoną, kuri leistų pasiekti žemesnį saugumo statusą valstybėse palei strateginius Rusijos flangus. Tai pagrindinis motyvas, slypintis už dabartinio Maskvos pasipriešinimo raketinės gynybos programoms Lenkijoje ir Čekijoje. V.Putino karas prieš Gruziją yra didžiulės strategijos dalis.
13	x			x		Pareigūnas iš Prancūzijos prezidento Nicolas Sarkozy delegacijos: „Gruzijos prezidentas Michailas Saakašvilis pradėdamas atsiskyrusios Pietų Osetijos puolimą „pateko į primityvius spąstus“. „Saakašviliui pakako beprotybės eiti ir vidurnaktį bombarduoti miestą (Pietų Osetijoje)“, - sakė jis. Rusija atsakė savo bombardavimu, ir, pasak šio pareigūno, Gruzija dėl savo pačios kaltės buvo užpulata ir sutriuškinta. „Medvedevas ir Putinas buvo išprovokuoti. Jie pasiuntė rusų armiją ir likvidavo priešišką armiją“.

13		x		x	Lrytas.lt spec. Korespondentas iš Tbilisio: Taikus mitingas Tbilisyje. Vietiniai gruzainai: „Mūsų šalys draugauja, todėl aš manau, kad lietuviai taip pat remia gruzainus.“ „Lietuva su mumis. Jie mums visada padeda. Mes draugai. Šitas karas neteisingas“. Oficiali Lietuvos parama Gruzijai.
13			x	x	Dviejų Rusijos remiamų ir nuo Gruzijos atsiskyrusių regionų - Pietų Osetijos ir Abchazijos - lyderiai atmetė galimybę derėtis su Gruzijos vadovais, kuriuos apkaltino karo nusikaltimais. Gruzija praėjusią savaitę puolė Pietų Osetiją, taip bandydama atgauti jos kontrolę, ir išprovokavo separatistus remiančios Rusijos didelio masto atsakomąjį smūgį.
13		x		x	Lietuvos ir Suomijos užsienio reikalų ministrai trečiadienį išreiškė paramą tam, kad į Gruziją būtų nusiųsti ES taikdariai. Lietuvos URM vadovo griežta pozicija: „Rusija dėl savo agresijos Gruzijoje turi susidurti su „tam tikromis pasekmėmis.“ Suomijos, pirmininkaujančios ESBO, atstovas: „Dabar ne laikas „labai griežtai diskutuoti“ apie ES ir Rusijos santykius.“ D. Britanijos pareigūnas D.Milibandas kaltino Rusiją „aiškia agresija“ ir sakė, kad verta svarstyti „deramą tarptautinį buvimą“ tame regione. „Svarbu pasakyti, kad rusai kalbėjo apie karo nusikaltimus. Tai labai rimtas reikalas. Pietų Osetija ir Gruzija bendravo pagal principą akis už akį - jei yra kokių nors karo nusikaltimų įrodymų, rusai privalo juos pateikti, nes naudoja šį argumentą, kad pateisintų tai, ką padarė“.
13		x		x	V. Adamkus: „Žinios apie nutrauktas Rusijos karines atakas prieš Gruziją – netiesa. Problema yra ta, kad Gruzija neturi teisės spręsti savo reikalų, jos suverenumas yra tik ant popieriaus. Taikdariškos Rusijos pajėgos turi būti pakeistos tikromis tarptautinėmis pajėgomis, kurios prižiūrėtų pagrindinių laisvės ir laisvo apsisprendimo principų įgyvendinimą. Jei to negalime pasiekti, beprasmiška yra mums čia vykti bandant kažką spręsti, kai žudymai vis dar vyksta. Tegu pasaulis pagaliau atsibunda ir imasi veiksmų“.
13		x		x	D.Milibandas: „ES po agresyvių Rusijos veiksmų Gruzijoje turėtų iš naujo įvertinti savo santykius su Maskva. ES per savo užsienio reikalų ministrų susitikimą rugsėjo mėnesį turėtų atkreipti dėmesį į savo santykius su Rusija ir galvoti, ar toliau siekti partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo, ir jei taip, tai kokiomis priemonėmis.“ D.Milibandas griežtai pasmerkė Rusijos atsaką į gruzinių armijos praėjusios savaitės puolimą, kurio tikslas buvo atgauti kontrolę atsiskyrusioje ir Rusijos remiamoje Pietų Osetijoje. „Rusijos tankų Goryje, Rusijos tankų Senakyje, Rusijos vykdomos Počio, Gruzijos uosto, blokados vaizdas šiurpiai primena laikus, kurie, kaip, mano nuomone, tikėjomės, praėjo“. Vokietijos užsienio reikalų ministras Frankas-Walteris Steinmeieris sakė, jog būtų neproduktyvu dabar kaltinti Rusiją: „Nemanau, kad šiandien turėtume pasinerti į ilgą diskusiją apie atsakomybę ar (apie tai), kas sukėlė pastarųjų kelių dienų eskalavimą“. Condoleezza Rice privačiai perspėjo Gruzijos prezidentą Michailą Saakašvilį nesivelti į konfliktą su Rusija savo vizito į Tbilisį liepos mėnesį metu.“
13		x		x	Lrytas.lt spec. korespondentas, Tbilisis. „The Guardian“: „Rusų pajėgos keliauja per Gruzijos kaimus: juos plėšia, degina, žudo vietinius.“ Goryje rusų tankai. Rusai neišleidžia žurnalistų. Rusijos pajėgos iš Gruzijos teritorijos pasitrauks tik tada, kai gruzinių pajėgos grįš į savo kareivines. Rusija sulaužė taikos pažadą, apie kurį džiaugsmingai nuo trečiadienio buvo kalbama pasaulyje. Apie sutartą taikos planą Tbilisyje pranešė paliauboms tarpininkaujančios Prancūzijos prezidentas Nikolas Sarkozy po apsilankymo Maskvoje pas Rusijos prezidentą Dmitrijų Medvedevą.
13		x		x	Istorikai ateityje šį nedidelį karą, kilusį bundančioje Kinijoje surengtų olimpinė žaidynių fone, laikys Amerikos hegemonijos pasaulyje saulėlydžio pradžia. Jei naujajame didžiajame žaidime lošiama dėl Kaukazo ir Vidurinės Azijos naftos, Vakariai kol kas jį pralaimi. Rusija nebėra bestuburis praėjusiojo dešimtmečio milžinas – raumeningas ir naftos pakurstytas autoritarinis

					Vladimiro Putino režimas atgaivino agresyvią Rusiją. M.Saakašvilis norėjo stabilizuoti Gruziją ir susigrąžinti Osetiją bei Abchaziją. Griebdamas Cchinvalį jis priėmė velniškai rizikingas lažybas, kad Rusija neįsikiš. Gruzija už tai skaudžiai moka. Ji išipainiojo į užburta ratą: rusų atakos parodė, kad gruzinams reikia NATO ir ES apsaugos, tačiau šios ji negaus, kol bus išipainiojusi į karus. Į Gruziją tankais įsiveržusi Rusija, siekianti nuversti demokratiškai išrinktą prezidentą, piktdžiugiškai pademonstravo JAV galios ribas ir Maskvos – atsigavusios XXI amžiaus supergalybės – istorinę hegemoniją Kaukaze. Imperija puolė ir sudrebino pasaulio tvarką.
13		x		x	Keturių buvusių komunistinių ES valstybių vadovai trečiadienį sukritikavo Prancūzijos prezidento Nicolas Sarkozy pasiūlytą planą, kaip išspręsti Rusijos konfliktą su Gruzija. „Mes jaučiame, kad parėjusių naktį pateiktuose dokumentuose, ir Maskvoje, ir Tbilisyje, trūksta svarbiausio elemento - pagarbos Gruzijos teritoriniam vientisumui“. N.Sarkozy Rusijai pateiktame Taikos plane, kurį sudaro šešios sąlygos, neužsimenama apie dabartinių Gruzijos sienų išlaikymo būtinumą. Penkios Gruziją remiančios valstybės ragino kitas Vakarų šalis griežčiau kalbėti su Rusija Gruzijos klausimu. Baltijos ir Lenkijos šalių vadovų pasirašytoje deklaracijoje išvardintos šešios nuostatos.
14		x		x	Keliatūkstantinis mitingas Vilniuje trečiadienio vakarą iki vėlumos dainomis, skanduotėmis ir plakatais reiškė solidarumą karo siaubiamai Gruzijai. A. Kubilius: „Gruzijos laisvė yra Lietuvos laisvė. Nebus Gruzijos laisvės, iškilis klausimas, kad kitas: Ukraina, Moldova ir po to Lietuva, ar ta tvarka bus kokio nors kitokia“. Įvykiai Gruzijoje yra pasekmė ir neįžvalgumo, kurį kai kurios NATO valstybės balandį parodė viršūnių susitikime Bukarešte, kuomet Gruzijai nebuvo pasiūlytas narystės veiksmų planas.
14		x		x	P. Vaitiekūnas: „Man atrodo svarbu pabrėžti, kad vakar ES užsienio reikalų ministrų taryba buvo vieninga, pareiškė vieningą ES poziciją. Aišku, kad lems ne deklaracijos, bet politinė valia ir konkretūs veiksmai, kokių sugebės imtis Gruzija“. „Mūsų ilgalaikiai tikslai - turėti Rusiją arčiau Europos nesikeičia, o į kasdienius įvykius mes reaguojam kaip reikia“, - sakė URM vadovas. Lietuvos prezidentas pažymėjo, pritariantis Didžiosios Britanijos užsienio reikalų sekretoriaus Davido Milibando trečiadienį pareikštai pozicijai, kad Europos Sąjunga (ES) po agresyvių Rusijos veiksmų Gruzijoje turėtų iš naujo įvertinti savo santykius su Maskva.
14		x	x	x	„Rusija laimi karus jau daug amžių. Negi mūsų prezidentas manė, kad mažutė Gruzija gali atlaikyti jos atakas. Jis tikriausiai išsikraustė iš proto“, – dvidešimt devynerių metų gruzinas pro ašaras žurnalistams kritikavo M. Saakašvilio sprendimą pulti Pietų Osetiją. „V.Putinas sakė, kad SSRS žlugimas buvo didžiausia dvidešimtojo amžiaus tragedija. Bandytas ją prikelti būtų didžiausia dvidešimt pirmojo amžiaus kvailystė“ – The Times. Užsienio spauda Rusijos Gruzijos konfliktą vertino ir Rusijos ir Gruzijos naudai.
14		x	x	x	Naujasis Rusijos prezidentas „su žmogišku veidu“ nutarė nepraleisti progos pademonstruoti kietą Kremliaus ranką. Vladimiras Putinas atėjo į valdžią nuskandindamas kraujyje maištingąją Čečėniją. Karu Kaukaze jau įsiamžino ir D.Medvedevas – pirmą kartą naujosios Rusijos istorijoje šalis stojo į karą su suverenia užsienio valstybe. Rusija iš „neprognozuojamos šalies“ tapo skaidri, kaip stiklas degtinės: permainų Rusijoje šiuo istoriniu laikotarpiu laukti nebereikia. Nebent „artimajame Rusijos užsienyje“, kurio ribas yra nusistačiusi pati Rusija. Jei kam neaišku, kur tos ribos, tegu susiranda V.Putino Rusijoje išleista žemėlapi, kuriame visos buvusios SSRS teritorijos nuspalvintos viena spalva. Krauju nudažyta Gruzija gali netrukus pasirodyti tik mažas didelės operacijos „Atgal į SSRS“ bandymų poligonas.

14			x		x	„Prancūzija pateikė JT Saugumo Tarybai rezoliucijos projektą, į kurį įtrauktas Rusijos ir Gruzijos priimtas susitarimas. Jeigu JT skubiai priims šią rezoliuciją, paliaubų sąlygos bus svariai sustiprintos.“
14		x		x		Rusijos užsienio reikalų ministerija ketvirtadienį perspėjo Jungtines Valstijas, kad šios neskatintų Gruzijos vadovų imtis veiksmų, kurie galėtų sukelti „tragiško“ pastarųjų dienų scenarijaus pasikartojimą. „Visi lyderiai pabrėžė, jog svarbu palaikyti suverenią, laisvą Gruziją ir jos teritorinį vientisumą, ir sutiko, kad Rusija turi sustabdyti smurtą, laikytis paliaubų susitarimo ir atitraukti savo pajėgas“. Gruzija pasitraukia iš NVS. Tuo metu Rusijos pajėgos, nepaisydamos susitarimo nutraukti ugnį, grįžo į Gruzijos uostą Potį ir padidino karių skaičių Goryje. Osetinai, remiami rusų karių, žudo gruzinus.
15			x		x	Penktadienį Rusijos prezidentas Dmitrijus Medvedevas davė suprasti, kad Gruzija nebeatgaus savo teritorijų P.Osetijos ir Abchazijos.
16		x		x	x	Penktadienį Gruzijos ir Turkijos korespondentai buvo apšaudyti netoli Gorio ir Tchinalio miestų, kuriuose yra didelės Rusijos pajėgos. Gruzijos nacionalinės televizijos žurnalistė Tamara Urušadzė buvo tik pradėjusi savo reportažą, kai snaiperis pataikė jai į ranką. Po šūvio korespondentė kartu su operatoriumi pasislėpė už automobilio, kur pirmąją pagalbą jai suteikė televizijos prodiuseris. Spėjama, kad Pentagonas iš naujo dislokavo savo karinius šnipinėjimo įrenginius, kuriais stebi Rusijos veiksmus Gruzijoje. Dėl Rusijos veiksmų Gruzijoje Kanada atšaukė bendras su Rusija karines pratybas. Įtampa tarp JAV ir Rusijos auga.
16			x		x	M. Laurinavičius: Abejonių, kad Gruzija brangiai sumokėjo už sprendimą neklausyti Vakarų išpėjimų nesivelti į Rusijos provokacijas, dabar jau neliko. Tačiau ir Rusija nuo šiol ne tik formaliai pažymėta agresorės ženklu. Bene pirmą kartą Vakarai buvo priversti ne tik reikšti oficialų susirūpinimą. Atrodo, kad jie pirmą kartą iš tiesų rimčiau sunerimo. Gruzijos prezidentas M.Saakašvilis, nusprendęs jėga visiems laikams išspręsti separatistinės Pietų Osetijos problemą, padarė lemtingą strateginę klaidą. Vystoma teorija, kad Tbilisis neišlaikė išbandymo ir pasidavė Rusijos provokacijai ar tiesiog pateko į Maskvos paspęstus spąstus. Pirmiausia, Rusijos režimas, nors iš pradžių ir demonstravęs sutrikimą, „išsaugojo veidą“ šalies viduje. Jis ne tik pademonstravo jėgą, bet ir įvykdė ne kartą kartotus pažadus, kad „savo piliečius tikrai apgins“. Tai, kad Kremlius spjovė į tarptautinės bendrijos nuomonę, didžiavalstybinės propagandos paveiktą didžiąją Rusijos visuomenės dalį tik pradžiugino. Karine operacija Gruzijoje Maskva akivaizdžiai išpėjo pasaulį, kad niekam neleis kišti nosies į jo interesų zoną Kaukaze. Dėl Rusijos agresijos bent jau iš dalies tikrai kalti Vakarai. Tiksliau, Gruzijai nesuteiktas NATO narystės veiksmų planas. Maskvos elgesio tai galbūt ir nebūtų pakeitę, bet pats M.Saakašvilis, gavęs šią dovaną, tikriausiai nebūtų ryžęsis atakai.
16			x	x	x	A. Proценка: Dabartinis Rusijos režimas tiesiog negalėjo nepulti Gruzijos. O užpuolęs gali nebegalėti apsiriboti tik šia karine agresija. Tokias išvadas galima daryti stebint padėtį iš Maskvos. Per pastaruosius keletą metų rusų žiniasklaidoje vykusios kelios antigruziniškos kampanijos pavertė buvusią sovietinę respubliką tikru priešu. Žurnalistai, kurie praėjusių savaitę Pekine iš arti matė Rusijos premjerą, pasakojo, kad jis buvo „išbalęs, nervingai trūkčiojančiu veidu“. Iš netikėtumo. „Tapo aišku, kad Rusija pradėjo vertinti įvykius Pietų Osetijoje, turėdama galvoje „Kosovo unikalumą“. Pabrėždama terminus „genocidas“ ir „humanitarinė katastrofa“, Rusija kartu pradėjo ruošti tarptautinės bendrijos nuomonę, kad ši prirtartų Pietų Osetijos ir Abchazijos atskyrimui nuo Gruzijos. „M.Saakašvilio žaibiško smūgio planas žlugo. Bet į tarptautiniusteisinius spąstus, kuriuos paspėndė gruzinių lyderis, Rusija vis dėlto įkliuvo. Dabar Rusija, formaliai vertinant, tapo agresore ir jau negali būti nešališka taikdarė. Vadinasi, po ilgų manevrų Tbilisis vis dėlto gali įgyvendinti savo minimalius uždavinius – pakeisti taikdarių sudėtį regione. Rusija panašų scenarijų numato ir Ukrainoje.

16		x		x	Lietuvė gydytoja Gruzijoje: „Man svarbiausia ne mano pačios likimas, bet kad pasaulis pagaliau pabudo ir pamatė, kaip yra Gruzijoje ir kokia yra Rusija“.	
16		x		x	x	Kai Rusijos ir separatistų pajėgos išvijo Gruzijos karius iš beveik visiškai ištuštėjusio Cchinvalio, visame mieste pradėta plėsti parduotuves ir gyvenamuosius namus. Priemiesčiuose taip pat buvo deginami etninių gruzinų namai. Rusijos karai grasina žurnalistams. Rusija neturi karinių pajėgų išvedimo iš Gruzijos grafiko, kurio sudarymas buvo numatytas abiejų šalių pasirašytoje taikos sutartyje, šeštadienį sakė Rusijos užsienio reikalų ministras Sergejus Lavrovas. Rusijos pajėgos tebekontroliuoja kai kuriuos Gruzijos rajonus, esančius šalia Pietų Osetijos, į kurią praeitą savaitę buvo pasiūstos, kad paremtų Gruzijos atakuojamus vietas separatistus. „Mes neatsisakome taikdariškos misijos Pietų Osetijoje ir Abchazijoje. Jeigu Rusija ją nutrauks, kas ten įves tvarką? Mes ją palaikome pagal 1992 metų sutartį, ir tai yra mūsų principinė pozicija“. Britų visuomeninės transliuotojos BBC korespondentai Gruzijoje pranešė, kad Rusijos kariai per praėjusią naktį dar labiau pasistūmėjo į šalies gilumą. Gruzija penktadienį pasirašė ugnies nutraukimo sutartį, siekdama užbaigti konfliktą su Rusija, kurios pajėgos iki šiol okupavusios kai kurias Gruzijos teritorijos dalis, o JAV pareikalavo nedelsiant jas atitraukti. Per karo veiksmus Gruzijos ir Pietų Osetijos konflikto zonoje žuvo keturi žurnalistai, dar daugiau kaip 10 nukentėjo.
17		x			x	L.Kaczynskis: „Draugaujanti su mumis Gruzija tapo imperinių ambicijų neprarandančios Rusijos auka ir supratau, jog reikia ką nors daryti. Žinojau, jog reikia skristi į Tbilisį, mobilizuoti Ukrainą ir Baltijos šalis, nes jeigu Gruzija kris, tai nebus nei emocijų, nei interesų“. Lechas Kaczynskis pareiškė, jog norėtų suformuoti naują Vidurio ir Rytų Europos šalių bloką.
17		x		x		Rusų taikdariai į Gorio miesto ligoninę atgabeno dviejų gruzinų žurnalistų, žuvusių Cchinvalio rajone, kūnus. JAV valstybės sekretorė Condoleezza Rice sekmadienį sakė, kad Maskva nesilaiko ugnies nutraukimo susitarimo, ir paragino Rusijos prezidentą Dmitrijų Medvedevą tesėti savo pažadą išvesti rusų pajėgas iš Gruzijos. C.Rice taip pat sakė, kad dėl Maskvos karo veiksmų Gruzijoje Rusijos reputacija tarptautinėje bendrijoje žlugo. N.Sarkozy paskambino D.Medvedevui perspėti dėl rimtų pasekmių santykiams su Europos Sąjunga (ES), jei Rusijos pajėgos nepasitrauks iš Gruzijos, kaip numatoma abiejų šalių pasirašytame ugnies nutraukimo susitarime. „Televizijos centras Goryje buvo susprogdintas, jie dabar transliuoja Rusijos radiją“. Rusijos kariai dar Goryje. M.Saakašvilis: „Mums reikia skubaus (kariuomenės) išvedimo, mums reikia išvedimo ir paliaubų patikrinimo, pageidautina, kad tai darytų Europos Sąjunga ir Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Organizacija“. Estijos diplomatinės vadovas pakartojo anksčiau pareikštą Talino poziciją, kad atsakomybė už pastarojo meto įvykius Gruzijos ir Pietų Osetijos konflikto rajone tenka Rusijai. Gruzijos teisėsaugos institucijos iškėlė baudžiamąsias bylas separatistinės Pietų Osetijos prezidentui Eduardui Kokoity ir separatistinės Abchazijos prezidentui Sergejui Bagapšui. Rusijos prezidentas Dmitrijus Medvedevas paragino Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Organizaciją (ESBO) imtis didesnio vaidmens Gruzijos ir Pietų Osetijos konflikto zonoje, šeštadienį pranešė Kremlius. T.Halonen paragino D.Medvedevą sutikti su ESBO karinių stebėtojų skaičiaus padidinimu nuo 10 iki 100, pranešė Suomijos prezidentūra. Kremlius jokių detalių nepaskelbė.
17			x	x	x	Vokietijos kanclerė Angela Merkel sekmadienį Gruzijos sostinėje Tbilisyje sakė, kad ši Kaukazo valstybė įstos į NATO. A.Merkel pridūrė, kad Rusijos pajėgos ne taip sparčiai, kaip tikėtasi, traukiasi iš Gruzijos, ir paragino Maskvą paspartinti pajėgų atsitraukimą. A.Merkel pažymėjo, kad Rusiją stebi visas pasaulis, ir pavadino pajėgų išvedimą „patikimumo klausimu“.
18		x			x	V. Bartasevičius: Nors po kelias dienas trukusio Rusijos kariuomenės puolimo Gruzijoje Maskva ir pažadėjo išvesti savo armiją iš Gruzijos bei nutraukti jos miestų bombardavimą, mažai kas pasikeitė - rusų sąjungininkai osetinai ir abchazai

					nebaudžiami plėšikauja, žudo ir išvaro iš namų gruzinus. Ž. Povilionis iš URM: „Pasitelkus žvalgybą, buvo tikrinama, ar Gruzijos skelbiama informacija apie Rusijos kariuomenės judėjimą yra teisinga. Iš dalies informacija pasitvirtino, tik gal ne taip dramatiškai, kaip pranešė guzinai. Bet rusai iš tiesų buvo giliai įsibrovę į kaimyninę šalį. Jei Vakarai lengvai susitaikytų su necivilizuota Maskvos politika, panašūs Rusijos mėginimai duoti pamokas savo kaimynams kartosis. Nepamirškime Moldovos, Ukrainos. O ir Baltijos šalims, net Lenkijai rusai nurodinėja nesikišti į jos konfliktą su Gruzija ir grasina, kad tai mums brangiai kainuos. Todėl nevalia pamiršti, ką rusai darė Gruzijoje.
18		x			Lietuvos piliečiai solidarūs su Gruzija.
18			x	x	Gruzija priėmė Bulgarijos pasiūlymą būsimas su Rusija derybas surengti Sofijoje, o iš Burgaso (Bulgarija) uosto kontroliuoti ir transportuoti humanitarinę pagalbą. Gorio mieste nėra policijos jėgų - nei rusų, nei guzinų. Buvome perspėti nelikti Goryje iki vėlumos, nes ten daug plėšikautojų.
18		x			Lietuvos piliečiai aktyviai palaiko Gruziją - Vilniaus universiteto choras „Pro musica“ kviečia išreikšti nepritarimą karo konfliktams ir palaikyti Gruzijos žmones.
18		x		x	Rusija per ginkluotą konfliktą su Gruzija paėmė 150 Gruzijos ginkluotės vienetų, iš kurių daugelis buvo modernizuoti Ukrainoje. Rusija jau anksčiau apkaltino Ukrainos provakarietišką vyriausybę, jog ši teikia karinę pagalbą Gruzijai. Rusijos pajėgos iš Gruzijos centrinėje dalyje esančio Chašurio juda tolyn į Gruzijos teritoriją. Separatistinio regiono, dėl kurio kilo ginkluotas Gruzijos ir Rusijos konfliktas, lyderis pirmadienį pareiškė prašysiantis Maskvos įsteigti Pietų Osetijos teritorijoje nuolatinę karinę bazę. Gruzijos prezidentas Michailas Saakašvilis pirmadienį paragino Kremlių aptarti, kaip būtų galima išvengti „nesantaikos būsimums kartoms“, o Rusijos pajėgos tuo tarpu rengėsi atsitraukti iš šios Kaukazo valstybės. Rusija sekmadienį paskelbė, kad pagal šešių punktų susitarimą dėl ugnies nutraukimo, kuri sudarant tarpininkavo Prancūzija, pirmadienio vidurdienį pradės išvesti savo pajėgas iš Gruzijos. ESBO pirmininkas pakartojo, kad norint nusiųsti į Kaukazą JT ar ES taikdarius reikės JT Saugumo Tarybos rezoliucijos.
18		x		x	Lietuvos ir Lenkijos prezidentai pirmadienį paskelbė bendrą deklaraciją, kuria NATO valstybių vadovai prašomi nurodyti savo užsienio reikalų ministrams, kad šie apsvarstytų galimybę kuo greičiau Gruzijai ir Ukrainai suteikti NATO Veiksmų narystės planą. „Rusijos veiksmai suverenioje Gruzijos valstybėje peržengė visas protu suvokiamas ribas, kuriose turėtų būti užtikrintas civilių bei taikdarių saugumas, ir virto atviru plėšikavimu, tiksliniu Gruzijos ekonomikos ir gamtos naikinimu bei žmonių žudymu, turinčiu akivaizdžių etninio valymo požymių, jos kariuomenės kontroliuojamose teritorijose“.
18		x		x	A. Merkel: „Manau, kad galime tvirtinti, kad šis karas pietų Kaukaze tikrai rodo pasikeitimus, reiškia persilaužimą, ir kad ateityje mums teks labai kruopščiai išnagrinėti, kaip šis bendradarbiavimas atrodys ateityje“. Pastarosiomis dienomis nuo Rusijos kariuomenės veiksmų Gruzijoje smarkiai nukentėjo didelė dalis civilinės infrastruktūros.
19		x		x	Su Gruzija bendradarbiaujantys Lietuvos verslininkai jau pajuto karinio konflikto pasekmes, bet iš šios valstybės trauktis nesirengia. Gruzijoje rugpjūčio 9 dieną buvo paskelbta karinė padėtis ir nors Rusija skelbia nutraukianti karo veiksmus Gruzijoje, jos kariai tebėra keliuose šios valstybės miestuose ir kontroliuoja dalį šalies teritorijos.
19			x	x	ESBO gavo Rusijos sutikimą skubiai pasiųsti 20 karinių stebėtojų į Gruziją ir laukia Tbilisio pritarimo.
19		x		x	nemažai analitikų krizę laiko ženklų, žyminčiu Šaltojo karo sugrįžimą – kuris, pasak jų, brendo jau ilgai, tačiau vis vien užklupo Vašingtoną nepasiruošusį ir atskleidė Euro-Atlantinių aljansų silpnumą. Gruzijos konfliktas panašus į Prahos pavasarį.

						Rusija šiuos įvykius – NATO plėtrą, provakarietiškas vyriausybes įtvirtinusias revoliucijas Gruzijoje ir Ukrainoje, JAV planus Lenkijoje ir Čekijoje įkurdinti priešraketinius skydus – laiko nepriimtiniomis grėsmėmis. Putino doktrina siekiama sutriuškinti Ukrainos ir Gruzijos revoliucijas ir sugrąžinti sukalbamas, pusiau autoritarines vyriausybes, kurias rusai galėtų lengvai kontroliuoti
19		x		x	x	Gruzija oficialiai informavo NVS, kad ji pasitraukia iš šios Rusijos įtakojamos buvusių sovietinių respublikų grupės. NATO valstybės antradienį pareiškė labai rimtai vertinančios Rusijos veiksmų Gruzijoje reikšmę ir pabrėžė, kad nuolatiniai ryšiai su Rusija neįmanomi, kol jos karinės pajėgos nėra visos išvestos iš Gruzijos. Rusijos kariškiai antradienį Gruzijos Počio uostamiestyje sulaukė 21 gruzinų karių. NATO užsienio reikalų ministrai antradienį per specialų susitikimą parėmė Gruziją ir pareikalavo išvesti iš šios Kaukazo valstybės rusų pajėgas, tačiau perspėjo neišaldyti diplomatijos Maskvos atžvilgiu. Krizė dėl stipraus Rusijos atsako į Gruzijos bandymą atgauti Maskvos remiamo separatistinio Pietų Osetijos regiono kontrolę smarkiai pablogino Rytų ir Vakarų santykius. Tai vienas didžiausių pablogėjimų po šaltojo karo.